

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Bc. Karel MACEK

**ANTROPOGENNÍ OVLIVNĚNÍ KRAJINY V SOUVISLOSTI
S ROZŠIŘOVÁNÍM OBYTNÉ ZÁSTAVBY NA ZLÍNSKU**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. RNDr. Irena SMOLOVÁ, Ph.D.

Olomouc 2014

Bibliografický záznam

- Autor (osobní číslo):** Bc. Karel Macek (R120213)
- Studijní obor:** Regionální geografie
- Název práce:** Antropogenní ovlivnění krajiny v souvislosti s rozšiřováním obytné zástavby na Zlínsku
- Title of thesis:** Anthropogenic impact on landscape in connection with the expansion of residential buildings in Zlín
- Abstrakt:** Diplomová práce pojednává o rozvoji obytných ploch na území města Zlína a na území obcí, které jsou v těsné blízkosti Zlína. Po základním vymezení a charakteristice území, se práce zaměřuje na popis výstavby nových obytných ploch ve Zlíně a okolí pro období 1900 - 1989 a pro období 1990 - 2014. Rozvoj ploch je doprovázen zásahem člověka do místní krajiny. Diplomová práce lokalizuje nové obytné zóny a charakterizuje jejich vliv na okolí. Pro aktuální situaci v oblasti obyvatelstva, bydlení a fyzickém prostředí města je vytvořena SWOT analýza. Pro charakteristiku vývoje obyvatelstva a výstavby domů ve Zlíně a okolí jsou vytvořeny tabulky a grafy. Nově vzniklé obytné zóny jsou pro obě období znázorněny pomocí mapy.
- Klíčová slova:** Obytné plochy, krajina, sídelní antropogenní tvary, SWOT analýza, obyvatelstvo, svahový pohyb, záplavy, Zlín
- Abstract:** The thesis discusses the development of residential areas in the city of Zlín in the municipalities that are in close proximity to the town itself. After the basic definition and characteristics of the territory, the paper focuses on the description of the construction of new residential areas in Zlín and the surrounding area for the period 1900 - 1989 and 1990 - 2014. Development areas is accompanied by

human intervention into the local landscape. The thesis locates new residential zones and are characterized by their impact on the environment. For the current situation in the field of population, housing and the physical environment of the city is a SWOT analysis. The characteristics of the population development and construction of buildings in Zlín and surroundings are made tables and charts. Newly established residential areas are shown for both periods using the map.

Keywords:

Residential areas, landscape, urban anthropogenic shapes, SWOT analysis, population, slope movement, floods, Zlín

Prohlašuji, že jsem zadanou diplomovou práci vypracoval samostatně pod vedením doc. RNDr. Ireny Smolové, Ph.D. a že jsem řádně uvedl v seznamu literatury veškerou použitou literaturu a zdroje.

V Olomouci dne 24. dubna 2014

.....

Bc. Karel Macek

Děkuji vedoucí diplomové práce, doc. RNDr. Ireně Smolové Ph.D., za odbornou pomoc, cenné rady a připomínky, které mi byly poskytnuty v průběhu vypracování diplomové práce. Dále bych rád poděkoval všem institucím a osobám, které mi poskytly podkladové materiály a informace, bez kterých by nemohla diplomová práce vzniknout. Velké poděkování patří Michaele Buchtové za pomoc při kompletaci diplomové práce, a také za podporu během mého studia. Rovněž bych chtěl poděkovat rodině a přátelům za pomoc při získávání podkladů.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Karel MACEK**
Osobní číslo: **R120213**
Studijní program: **N1301 Geografie**
Studijní obor: **Regionální geografie**
Název tématu: **Antropogenní ovlivnění krajiny v souvislosti s rozšiřováním obytné zástavby na Zlínsku**
Zadávající katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem diplomové práce je na příkladu konkrétních vybraných lokalit na území města Zlína a jeho nejbližšího okolí charakterizovat antropogenní ovlivnění krajiny v souvislosti s rozšiřováním obytné zástavby. Autor zhodnotí historické aspekty (v průběhu 20. století) rozšiřování zastavěné plochy se zaměřením na související antropogenní procesy. Těžištěm práce bude zhodnocení sídelních procesů a jejich vlivu na krajinnou strukturu po roce 1990. Práce bude vycházet z analýz statistických dat a podkladových map a těžištěm bude vlastní terénní šetření.

Rozsah grafických prací:	Podle potřeb zadání
Rozsah pracovní zprávy:	20 000 - 24 000 slov
Forma zpracování diplomové práce:	tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:	viz příloha

Vedoucí diplomové práce:	Doc. RNDr. Irena Smolová, Ph.D. Katedra geografie
--------------------------	---

Datum zadání diplomové práce:	15. října 2013
Termín odevzdání diplomové práce:	10. dubna 2015

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

L.S.

Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 15. října 2013

Příloha zadání diplomové práce

Seznam odborné literatury:

- BIČÍK, I. (2004): Dlouhodobé změny využití krajiny České Republiky. *Životné Prostredie*, roč. 38, č. 2, s. 81-85.
- BIČÍK, I. A KOL. (1996): Land use/land cover changes in the Czech Republic 1845-1995. *Geografie - sborník české geografické společnosti*, roč. 101, č. 2, s. 92-109.
- BURIAN, J. (2010): Vývoj města Olomouce v letech 1930-2009 na základě analýzy funkčních ploch. Olomouc: UP Olomouc, 16 s.
- FERANEC, J., et al. (1997): Analýza zmien krajiny aplikáciou údajov diaľkového prieskumu zeme. *Geographia Slovaca* 13/1997, Bratislava: Geogr. ústav SAV, 64 s.
- FERANEC, J., OŤAHEL., J. (2003): Mapovanie krajinnej pokrývky a zmien krajiny pomocou údajov diaľkového prieskumu Zeme. *Životné Prostredie*, roč. 37, č. 1, s. 25-29.
- FORMAN, R. T. T., GODRON, M. (1993): *Krajinná ekologie*. 1.vyd., Praha: Academia, 583 s.
- GALLAY, I., OLAH, B. (2004): Vzťah primárnej a sekundárnej štruktúry krajiny Turnianskej kotliny. *Geografia*, roč. 12, č. 1, s. 21-25.
- LIPSKÝ, Z.: Sledování změn v kulturní krajině: učební text pro cvičení z předmětu *Krajinná ekologie*. *Lesnická práce*, Kostelec nad Černými lesy, 2000, 71 s.
- LIPSKÝ, Z. (1994): Změna struktury české venkovské krajiny. *Geografie ? Sborník ČGS*, sv. 99, č. 4, Praha: Academia, s. 248-260.
- LIPSKÝ, Z., KVAPIL, D. (2000): Současné změny ve využití půdy (Nové funkce venkovské krajiny?). *Životné Prostredie*, roč. 34, č. 3, s. 148-153.
- LÖW, J. A KOL. (1995): Rukověť projektanta místního územního systému ekologické stability. *Metodika pro zpracování dokumentace*. *Doplněk*, Brno, 122 s.
- LÖW, J., MÍCHAL, I. (2003): *Krajinný ráz*. 1. vyd., *Lesnická práce*, Kostelec nad Černými lesy, 552 s.
- MINÁR, J. a kol. (2001): *Geoekologický (komplexný fyzickogeografický) výskum a mapovanie vo veľkých mierkach*. Univerzita Komenského, Bratislava, 209 s.
- OPLETAL, I. (1997): *Křelov: historie, výběr z kronik*. Křelov: Ivo Opletal, 59 s.
- TICHÁK, M. (2011): *Olomouc z nadhledu*. Olomouc : Burian a Tichák, 2011, 165 s.

Obsah

1	Úvod	11
2	Cíle práce.....	12
3	Metodika práce	13
3.1	Rešerše literatury	14
3.2	Metoda sestrojení map a terénní výzkum	17
3.3	Základní typologie antropogenních tvarů.....	17
4	Základní vymezení a charakteristika území Zlína a jeho sousedních obcí	21
4.1	Historický vývoj Zlína do roku 1900	22
5	Historický vývoj výstavby obytných ploch na území Zlína a jeho sousedních obcí v letech 1900 - 1989	33
5.1	Stručný historický vývoj vybraných obcí do roku 1989.....	36
5.2	Historický vývoj Zlína a okolí v průběhu 20. století.....	43
5.2.1	Industriální město, významný vzestup Zlína	43
5.2.2	Zlín jako zahradní město	45
5.2.3	Vznik Baťova v Otrokovicích.....	50
5.2.4	Zlín po válce a v době socialismu	53
6	Vývoj výstavby obytných ploch ve Zlíně a jeho sousedních obcí v letech 1990 - 2014	62
6.1	Komerční suburbanizace na Zlínsku.....	67
6.2	Výstavba nových obytných ploch ve Zlíně po roce 1990	69
6.3	SWOT ANALÝZA.....	91
6.4	Výstavba nových obytných ploch v blízkých obcích Zlína po roce 1990.....	95
6.4.1	Shrnutí nové výstavby domů a bytů po roce 1990 ve Zlíně a blízkém okolí	98
6.5	Protipovodňová opatření na zkoumaném území.....	101
7	Závěr.....	106
8	Summary	108
9	Seznam použitých zdrojů	110
9.1	Použitá literatura.....	110

9.2	Internetové zdroje.....	112
9.3	Mapové podklady.....	118

1 Úvod

V průběhu 20. století prošlo město Zlín několika odlišnými vývojovými etapami. Nevýznamné městečko na pomezí tří etnografických regionů Valašska, Slovácka a Hané, které v průběhu své historie nezískalo žádná významná práva, se ve 20. století proměnilo v průmyslové centrum plné nových architektonických forem s vysokou úrovní bydlení. Napojením Zlína na železniční síť a zahájením podnikání sourozenců Baťových započal začátkem 20. století nevídaný rozvoj provinčního města.

V první polovině 20. století zmizela ze Zlína pasekářská krajina plná luk, polí a lesů. Podřevnické údolí se zaplnilo novou zástavbou, která sebou přinesla negativní vlivy na místní krajinu. Až v dnešní době oceňujeme práci Tomáše Bati, který svým cítěním pro místní region umožnil, prostřednictvím architektů, vytvořit jedinečný plán výstavby „Nového Zlína“, který měl za cíl vytvořit koncept zahradního města. Tento úspěšně realizovaný koncept se i přes nepřízeň doby (1948 – 1989) přenášel na zdejší architekty, kteří dokázali navrhovat standardizované stavby tehdejší doby v souladu s architekturou Zlína první poloviny 20. století.

Významné obytné zóny vybudované v letech 1900 – 1989 a 1990 – 2014 ve Zlíně a blízkém okolí jsou předmětem diplomové práce. Autor se pokusí významné obytné plochy lokalizovat a vypracovat jejich charakteristiku ovlivňující okolí.

Suburbanizační proces, který je typický pro větší sídla, významně zasahuje i do rozvoje měst a obcí na zkoumaném území. Aby byl potvrzen trend růstu počtu obyvatel a domů u okolních obcí, tak nebylo pro diplomovou práci zvoleno jen území krajského města Zlín, ale i obce ležící v těsné blízkosti Zlína.

2 Cíle práce

Cílem diplomové práce je provést rešerši odborné a regionální literatury, která se vztahuje k základní charakteristice a antropogennímu ovlivnění zájmového území. Mezi další cíle patří provedení základní typologie antropogenních tvarů. Dalším krokem bude vytvoření kapitoly o historickém vývoji Zlína a jeho okolí s důrazem na rozvoj obytných ploch za období 1900 – 1989. Součástí charakteristiky budou statistická data, převedena do tabulek a grafů, tak aby bylo provedeno srovnání dat mezi obcemi. Kromě tabulek a grafů, bude grafickým výstupem mapa, která znázorní výstavbu obytných ploch pro roky 1920 – 1989. Pro období 1990 – 2014 proběhne podobná tvorba tabulek a grafů pro srovnání mezi obcemi. Při lokalizaci nově vystavěných domů po roce 1990 se práce zaměří na zázemí katastrálního území města Zlína, tj. na místní části Zlína. Významné obytné plochy vybudované po roce 1990 ve Zlíně a blízkém okolí budou společně s navrhovanými plochami znázorněny pomocí mapového výstupu. Součástí práce bude i SWOT analýza zaměřující se na témata o obyvatelstvu, bydlení a fyzické využití města, a také část o protipovodňovém opatření ve Zlíně, v Otrokovicích a v obci Racková.

3 Metodika práce

Pro vypracování diplomové práce bylo nutné prostudovat odbornou a regionální literaturu, územní plán města Zlína, jednotlivé územní plány vybraných okolních obcí a různé územní studie. Další důležitou součástí práce byl terénní průzkum, který byl postupně uskutečňován během roku 2013 a na jaře roku 2014. Terénní průzkum měl za cíl seznámit se s místy, která svým charakterem zapadají do problematiky rozšiřování obytných ploch do krajiny. Během průzkumu byly pořízeny fotografie, které jsou umístěny v textu práce, a tak umožňují čtenáři reálný pohled na popisovanou lokalitu.

Diplomová práce, která se zaměřuje na antropogenní ovlivnění krajiny v důsledku rozšiřování obytných zón, je rozdělena do několika kapitol. Významnou částí je základní charakteristika území, která popisuje nejen sféru socioekonomickou (s širokým přehledem historie Zlína do roku 1900), ale především sféru fyzickogeografickou, která objasňuje klimatologické, geomorfologické (se základními geologickými charakteristikami), pedologické, biogeografické a hydrologické poměry.

V dalších kapitolách se práce zaměřuje na historický vývoj Zlína a autorem zvolených okolních obcí pro roky 1900 - 1990. Nejprve je vypsána obecná typologie antropogenních tvarů reliéfu. Následně je vypracována část práce, která pomocí tabulek a grafů srovnává vývoj Zlína a sousedních obcí v počtu obyvatel a domů pro roky 1869 - 1991. Po této srovnávací části navazuje popis historického vývoje okolních obcí (od první zmínky o obci až do roku 1990) a samotného města Zlína (1900 – 1990). Text se především zaměří na vznik nových obytných čtvrtí ve Zlíně. Závěrečná část nejprve opět srovná počty obyvatel a domů ve Zlíně a jeho blízkém okolí pomocí tabulek a grafů. V návaznosti na to se práce zaměřuje na vznik nových obytných čtvrtí ve Zlíně. Pro současnou situaci obyvatelstva, bydlení a funkčnosti města je vytvořena SWOT analýza. Vývoj nových obytných ploch v sousedních obcích Zlína po roce 1990, společně s celkovým shrnutím vývojem zkoumaného území je popsán v závěru poslední kapitoly.

Pro období 1900 – 1990 a 1990 – 2014 jsou v diplomové práci přiloženy mapy, které prezentují hlavní lokality bydlení, které byly ve sledovaných letech vystavěny.

3.1 Rešerše literatury

Pro vypracování bakalářské práce byly použity základní geografické zdroje. Použité zdroje lze rozdělit na odbornou literaturu, regionální literaturu, zdroje internetové a mapy, vztahující se k řešenému území.

Základní charakteristika katastrálního území Zlína a jeho blízkého okolí byla vypracována pomocí zdrojů, které byly aplikovány na danou oblast fyzické geografie. Pro geomorfologickou charakteristiku byla použita publikace *Zeměpisný lexikon ČR: Hory a nížiny* (Demek, 2006), ve které nalezneme geomorfologické členění a podrobné informace o jednotlivých geomorfologických jednotkách. Pro více informací k popisu geomorfologických celků byla využita internetová stránka *Moravské Karpaty*, jejímž autorem je Ing. Robert Hruban. Geologická charakteristika území byla vypracována za pomoci mapové aplikace *České geologické služby*. Pedologická charakteristika a lokalizace byla zpracována na základě webových mapových služeb *Národního geoportálu INSPIRE* (geoportal.gov.cz), další informace o půdách byly zjištěny v publikaci *Biogeografické členění České republiky* (Culek, 1996) a v publikaci *Půdy České republiky* (Tomášek, 2005). Základním zdrojem pro vytvoření hydrologických poměrů byl *Zeměpisný lexikon ČSR: Vodní toky a nádrže* (Vlček, 1984), další informace byly doplněny z webu *Povodí Moravy*. Klimatické poměry byly vypracovány pomocí *Klimatické mapy* E. Quitta z roku 1975. Pro správnost byly hodnoty z roku 1975 porovnány s novým *Atlasem podnebí Česka* (Tolasz, 2007), který potvrdil charakteristické hodnoty pro zdejší region. Publikace *Biogeografické členění České republiky* (Culek, 1996) se věnuje biogeografické charakteristice. Edice *Chráněná území ČR - Zlínsko* (Mackovčín P., Jatiová M., 2002) podrobně popisuje chráněná území. Pro vymezení a socioekonomickou charakteristiku byl stěžejním zdrojem web *Města Zlína* (www.zlin.eu), kde je velká část internetových stránek věnována místním částem města.

Antropogenní geomorfologii a tvary reliéfu se v minulosti i v současnosti věnovalo velké množství autorů. Publikací, která sloužila jako hlavní zdroj informací pro vypracování základní typologie antropogenních tvarů, byla kniha *Základy antropogenní geomorfologie* (Smolová, Kirchner, 2010). Tento učební materiál popisuje jednotlivé

antropogenní procesy a tvary. Dalším zdrojem, který se zabývá antropogenní geomorfologií bylo dílo *Úvod do antropogenní geomorfologie I.* (Zapletal, 1969).

Regionální literatury, která se zabývá popisovaným územím, je velké množství. Většinou se ale jedná o publikace, které se věnují základní charakteristice území, se zaměřením na historický vývoj samotného Zlína. Základní publikací popisující historický vývoj Zlína je *Sedm století zlínských ději* (Pokluda, 2006). Knihy *Zlín, Zlínsko* (Klimeš, 2004), *Zlínsko od minulosti k současnosti* (Pokluda, 2002) a kniha *Zlínsko* (Nekuda, 1995) dopomohly objasnit historické souvislosti ve vývoji města Zlína. Období rozvoje Zlína za působení firmy Baťa popisují knihy *Baťa v kostce* (Pokluda, 2013), biografie *Baťa, švec pro celý svět* (Sinclairová, 1991), *Marie Baťová, první dáma Zlína* (Hajný, 2010), *Rub a líc baťovských sporů*, (Pospíšil, 2012) a obrázková publikace *Krásný pozdrav ze Zlína* (Činčová, 2004). Pro části o historickém vývoji Zlína byly současně využívány texty z internetových zdrojů. Mezi ně patří webové stránky *zlin.estranky* (www.zlin.estranky.cz), které se zaměřují na město Zlín v mnoha jeho attributech a proměnách. Společně s *zlin.estranky* byly další webové stránky *Klub přátel historie města Otrokovice* (www.historie-otrokovice.czweb.org) a *Městský úřad Otrokovice - historie města* (www.otrokovice.cz) využity pro část práce, která se zaměřuje na historický vývoj města Otrokovice, především na vznik obytné čtvrti Baťov. Pro charakteristiku okolních obcí Zlína byly využity informace dostupné z internetových stránek všech obcí. Pro obec Březnice je to zdroj *Oficiální stránky Obce Březnice - Titulní strana* (www.breznice-zlin.cz), pro město Fryšták webová stránka *Město Fryšták* (www.frystak.cz), pro obec Hostišová webová stránka *Obec Hostišová* (www.hostisova.cz), u obce Hvozdná je to webová stránka *Úvod - Obec Hvozdná* (www.hvozdna.cz), pro obec Lípa webová stránka *Oficiální stránky Obce Lípa nad Dřevnicí - Titulní strana* (www.obeclipa.cz), u obce Lukov platí webová stránka *Lukov - Brána Hostýnských hor* (www.lukov.cz), pro obec Ostrata webová stránka *Vítejte na stránkách obce Ostrata* (www.ostrata.cz), pro obec Racková webová stránka *Obec Racková* (www.rackova.cz), u obce Sazovice je to webová stránka *Obec Sazovice* (www.sazovice.cz), u obce Tečovice byla použita webová stránka *Tečovice* (www.tecovice.cz), pro obec Veselou platí webová stránka *Veselá u Zlína obec* (www.veselauzlina.cz) a pro Želechovice nad Dřevnicí byla jako zdroj využita webová

stránka *Obec Želechovice: Titulní stránka* (obeczelechovice.cz). Statistická data o počtu obyvatel a domů ve Zlíně a blízkém okolí z publikace *Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005* a internetového zdroje *Regionální informační servis* (www.risy.cz) posloužila k vytvoření srovnávacích tabulek a grafů. Informace o místních částech zmíněných v textu práce byly použity z *OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA* (www.zlin.eu).

Suburbanizačním procesem, který probíhá na Zlínsku, se zabývá kniha *Suburbanizace v kontextu urbanizačního procesu* (Ouředníček, 2002), dále se k problematice vlivu suburbanizace na společnost a krajinu vyjadřuje M. Ouředníček a J. Temelová v časopise *Veřejná správa* č. 4/2008. Vznikem obytných čtvrtí ve Zlíně a blízkém okolí se zabývá několik internetových zdrojů. Tyto zdroje řeší převážně otázku estetického vlivu staveb na jejich okolí. Mezi tyto internetové zdroje patří *Architektura Zlína* (www.architekturazlin.cz). Na vlastních webových stránkách společností, které budují rezidenční čtvrti, autoři obhajují projekty, které v současnosti přetvářejí ráz zdejší krajiny v zázemí města Zlína. Mezi tyto projekty patří *Zelené residence Zlín - Nové rodinné domy ve Zlíně* (www.zeleneresidence.cz) a *Rodinné domy Zlín* (www.stavyma-reality.cz). Vymezování nových ploch pro bydlení je součástí každého územního plánu. Všechny vybrané obce diplomové práce disponují vlastním územním plánem. *Územní plány obcí Březnice* (ÚP platný od roku 2006), Fryšták (2013), Hostišová (2014), Hvozdná (2013), Lípa (2014), Lukov (2011), Ostrata (2010), Racková (2013), Sazovice (2013), Tečovice (2013), Veselá (2012), Želechovice nad Dřevnicí (2013), Otrokovice (2013) a Zlín (dále v práci ÚP Zlín, 2011) grafickou částí posloužily k vymezení důležitých navrhovaných ploch k bydlení a textové části k odůvodnění vzniku nových ploch pro bydlení.

K problematice diplomové práce se okrajově věnují i některé závěrečné kvalifikační práce. Dílčí částí o problematice sesuvů se zabývá diplomová práce *Geomorfologické poměry území města Zlína* (Machula, 2013), vymezováním zázemí města Zlína se zabírala bakalářská práce *Proměny rezidenčních funkcí v suburbánních částech Zlína po roce 1989* (Březíková, 2012)

Pro srovnání zkoumaného území a k následnému komentáři posloužily historické mapy I. – III. vojenského mapování dostupné z webové stránky *Oldmaps - Staré mapy* (www.oldpams.seolab.cz), letecká mapa z 50. let 20. století Kontaminovaná místa (www.kontaminace.cenia.cz) a aktuální letecké snímky dostupné z *Národního geoportálu INSPIRE* (geoportal.gov.cz).

3.2 Metoda sestrojení map a terénní výzkum

Pro diplomovou práci bylo autorem práce vytvořeno několik vlastních map, za pomoci programu ArcMap, který je součástí programu k tvorbě map ArcGIS 10.1 společnosti ESRI. Podkladovými daty byly mapové vrstvy, o které bylo požádáno na Českém úřadě zeměměřičském a katastrálním. Dále to byly vrstvy, které byly volně dostupné z internetových portálů (geoportal.gov.cz).

Terénní průzkum území probíhal ve více etapách. V letních měsících roku 2013 a na jaře v roce 2014. Během terénního průzkum šlo autorovi především o nastudování lokalit, na kterých probíhala novodobá obytná výstavba a významných lokalit, na kterých je plánována výstavba nových obytných čtvrtí. Pořízené fotografie, které prezentují vybrané lokality, jsou vloženy v textu práce.

3.3 Základní typologie antropogenních tvarů

V systému zeměpisných věd je antropogenní geomorfologie disciplínou, která je výrazně spjata s hospodářskou činností člověka. Podle L. Zapletala (1969, 1976) je antropogenní geomorfologie disciplínou, která studuje, charakterizuje a vykládá antropogenní formy reliéfu-tvary zemského povrchu vytvořené, výrazně pozmeněné nebo podmíněné činností či existencí člověka.

Antropogenní tvary můžeme dělit podle velikostního kritéria, ale i podle jiných hledisek. Je to například podle tvaru, barvy, morfologie, petrografie, stáří nebo polohy v terénu a jiné. Podle principu genetické klasifikace se antropogenní procesy a tvary dělí na těžební (montánní), průmyslové (industriální), zemědělské (agrární), sídelní (urbánní), dopravní (komunikační), vodohospodářské, vojenské (militární), pohřební (funerální), oslavné, rekreační a sportovní tvary. (Kirchner, Smolová, 2010)

Těžební antropogenní tvary vznikají povrchovou i podpovrchovou činností těžby.

Mezi základní těžební antropogenní tvary patří hlubinný důl, který zahrnuje několik dalších dílčích tvarů, kterými jsou šachty, hlinišťe nebo komory. Těžební tvary, které vznikají na povrchu, jsou povrchové doly, kamenolomy, oprámy, hlinišťe a pískovny. Dalšími tvary, které vznikají akumulací činností, jsou těžební haldy nebo sejpy. Při úpravě vytěžených surovin vznikají další antropogenní tvary, například odkaliště.

Při průmyslové výrobě vznikají **průmyslové antropogenní tvary** reliéfu. Základními tvary jsou průmyslové plošiny, další se vytváří při akumulaci odpadních materiálů, například průmyslové haldy nebo odkaliště. Zvláštním případem průmyslového tvaru je těžební plošina, která významně zasahuje do přírodního prostředí. Poslední skupinou jsou tvary, které se vyskytují v podzemí. Mezi tyto tvary patří průmyslový suterén, průmyslová uložistiště, podzemní tankery nebo zásobníky plynu.

Při zemědělské činnosti vzniká různorodá skupina **zemědělský antropogenních tvarů**.

Většina forem tvarů je plochá, kdy agrární antropogenní proces přispívá k zahlazování přírodních tvarů reliéfu, vznikají tak agrární plošiny. Převážně v tropických oblastech se vyskytují agrární terasy. Mezi další tvary patří agrární haldy, agrární valy nebo agrární sníženiny.

V souvislosti s výstavbou a fungováním sídel se vytvářejí **sídelní antropogenní tvary** reliéfu.

Na svazích reliéfu vznikají sídelní terasy, naproti tomu při vyrovnávání terénu vznikají sídelní roviny, na vyvýšených místech je to sídelní plošina. Antropogenní akumulací vznikají kulturní a ruinové pahorky. Nejčastěji poblíž větších měst se nachází řízené skládky pevných komunálních odpadů. V záplavových oblastech se vyskytují únikové pahorky. Pod obytnou zástavbou se nalézají různé formy vyhloubených tvarů, které jsou označovány jako sídelní podzemí.

Mezi nejvýznamnější antropogenní tvary reliéfu patří **dopravní antropogenní tvary**, které vytváří člověk při výstavbě povrchové a podpovrchové komunikační sítě.

Při stavbě silnic a železnic se vytvářejí dopravní průkopy, dopravní násypy, dopravní haldy a dopravní zářezy. Při podpovrchové realizaci silnic a železnic vznikají silniční

nebo železniční tunely, tunely metra. Rozsáhlé terénní zásahy jsou zaznamenány při stavbě dopravní a letištní plošiny nebo kosmodromů.

Vodohospodářské antropogenní tvary jsou označovány všechny terénní úpravy, které souvisejí s ovlivněním hydrologického režimu, zejména odtoku vody z povodí.

Mezi nejčtenější tvary patří vodní nádrž, kdy při jejich vzniku vznikají hráze vodní nádrže. Doprovodnými tvary při stavbě hráze jsou například zdymadla, přepady nebo rybí přechody. Zásahem člověka do koryt vodních toků vznikají nejčastěji jezy. Mezi podpovrchové tvary patří vodovodní a stoková síť, vodojemy, studny a vodní tunely. Dalšími vodohospodářskými tvary jsou ochranné hráze a poldry, které plní funkci protipovodňové.

Historickou i současnou činností vojsk vznikají **vojenské antropogenní tvary** reliéfu.

Vojenské tvary dělíme na konvexní a konkávní. Mezi konvexní řadíme například vojenské valy, hradby nebo výhledové mohyly. U konkávních tvarů nalzáme vojenské obranné příkopy, dále vojenské krátery, zákopy, okopy.

Pohřební antropogenní tvary reliéfu vznikají při pohřbívání mrtvých.

I v tomto případě můžeme rozdělit tvary na povrchové a podpovrchové. Na povrchu se budují pohřební mohyly. Podpovrchovými tvary jsou hrobové jámy, hroby, krypty nebo kostnice. Místem, kde jsou uloženy ostatky, je hřbitov.

Pro oslavné účely vznikají **oslavné antropogenní tvary**

Tyto tvary vznikaly především v minulosti, kdy byly vystavěny na památku nějaké významné osobnosti nebo vítězné bitvy. Patří mezi ně oslavné pahorky, oslavné sochy a megalitické stavby.

Tvary, které souvisejí s rekreačními a sportovními aktivitami nazýváme **rekreační a sportovní antropogenní tvary** reliéfu.

Typickými rekreačními tvary jsou hřiště, koupaliště, skokanské můstky nebo sjezdové dráhy. Rozsáhlé úpravy terénu souvisejí s výstavbou golfových hřišť nebo dostihových areálů.

Tvary, které nelze jednoznačně zařadit do některých ze zmíněných skupin patří do skupiny **ostatních antropogenních tvarů**.

Patří mezi ně geologické odkryvy, archeologické vykopávky nebo průzkumné vrty.

Pro základní typologii antropogenní tvarů byly použity informace z učebních textů I. Smolová a K. Kirchner (Kirchner, Smolová, 2010)

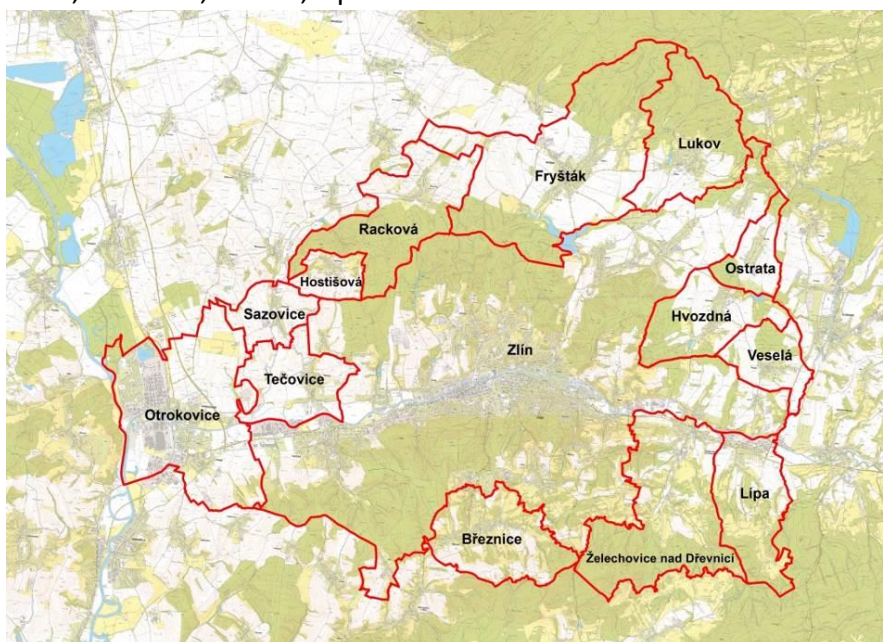
Z výše uvedených antropogenních tvarů se na zkoumaném území Zlína a blízkého okolí nachází většina typů tvarů. V průběhu textu diplomové práce se na konkrétních lokalitách zmíní tvary sídelní, dopravní a vodohospodářské.

Území, kterým se zabývá diplomová práce, lze klasifikovat jako kulturní krajinu. Tato krajina je využívána a přetvářena člověkem. Je výsledkem zásahu člověka do krajiny s cílem proměnit ji ke svému prospěchu. Typy kulturní krajiny nacházející na zkoumaném území jsou lesohospodářské, v malé míře zemědělské a největší část zaobírá sídelní krajina (městská).¹ U obytných ploch, které v průběhu desetiletí vznikly a v současnosti rostou na zkoumaném území, bude jejich vliv na okolní krajinu hodnocen převážně z pohledu estetického a zásadního narušení přírodních hodnot.

¹ Kulturní krajina | Vítejte na Zemi. In: Hlavní stránka | Vítejte na Zemi [online]. 2013, 15. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://www.vitejtenazemi.cz/cenia/index.php?p=kulturni_krajina&site=puda

4 Základní vymezení a charakteristika území Zlína a jeho sousedních obcí

Statutární město Zlín, ležící na východní Moravě, je centrem Zlínského kraje, který vznikl 1. ledna 2000 jako součást reformy veřejné správy z roku 1997. Rozloha kraje činí 3 963 km², skládá se ze čtyř okresů a třinácti správních obvodů obcí s rozšířenou působností. V rámci NUTS2 je Zlínský kraj společně s krajem Olomouckým součástí regionu soudružnosti Střední Morava. K 1. 1. 2013 má Zlín 75 555 trvale žijících obyvatel. Z toho 36 177 obyvatel jsou muži a 39 378 jsou ženy. Průměrný věk obyvatelstva města je 43 let, tento údaj je nad průměrem celé České republiky (40,8 let). Zlín s rozlohou 10 283 ha se řadí mezi středně velká krajská města, s tím souvisí počet katastrálních území, ze kterých je složeno statutární město Zlín. Území je rozděleno na 15 k. ú. (Jaroslavice u Zlína, Klečůvka, Kostelec u Zlína, Kudlov, Lhotka u Zlína, Louky nad Dřevnicí, Lužkovice, Malenovice, Mladcová, Příluky u Zlína, Prštné, Salaš u Zlína, Štípa, Velíková, Zlín) a 16 místních částí. Hustota obyvatel je druhá nejvyšší v kraji (282 obyvatel na km²).² Pro práci bude primárně sloužit plocha města, ale v některých popisovaných případech se objeví i místa ve vybraných okolních obcích, mezi které patří Březnice, Otrokovice, Tečovice, Sazovice, Hostišová, Racková, Fryšták, Lukov, Ostrata, Hvozdná, Veselá, Lipa a Želechovice nad Dřevnicí.

Obr. č. 1: Vymezené území Zlínska (autor, ArcMap 10.1)

² Základní informace | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/zakladni-informace-cl-1.html>

4.1 Historický vývoj Zlína do roku 1900

Nejstarší spolehlivá zpráva o Zlíně pochází r roku 1322, kdy bratři Fricek a Vilém z Egerberka prodali královně vdově Elišce Rejčce své statky Hustopeče se skupinou vesnic a také „městečko Zlín“. Ale podle poznatků o nejstarším osídlení podřevnického údolí lze usoudit, že Zlín mohl existovat již dříve – před polovinou 13. století. Lze tak usuzovat z informací, že v té době město leželo ve výhodné poloze na křižovatce cest a z nejstarších listin (roky 1141 a 1261) můžeme vyčíst, že v okolí existuje řetězec usedlostí, např. Tečovice, Želechovice, Lípa, Vizovice. Že byl Zlín křižovatkou významných cest pro zdejší region lze částečně vyčíst i z půdorysu starého Zlína. Ulice v prostoru poblíž kostela byly totiž podle všeho orientovány po směru nejvíce používaných cest: Otrubná (dnes Třída T. Bati) běžela v ose západovýchodní podřevnické komunikace, zatímco Dlouhá a Hradská sledovaly směr severojižní cesty od Holešova k Uherskému Brodu. Půdorys města Zlína, dosud v podstatě zachovaný, má výslovně městský charakter a je možno jej považovat za jeden z typických příkladů promyšleného městského plánu. Čtyřhranné pravidelné náměstí se čtyřmi výpadními ulicemi a čtyřmi hlavními ulicemi, souběžnými s frontami domů na náměstí, zachovává v podstatě dodnes obrysy středověkého plánu města. (Pokluda, 2006)

Zlín, který byl už od 13. století městečkem, tržním a řemeslnickým střediskem, dosáhl Šternberkovou listinou roku 1397 významného rozmnožení hospodářských výsad. Ty nezůstaly jen na papíře, ale místní pracovití měšťané je dovedli využít a začali díky nim rozvíjet svou obec v sílící hospodářské centrum. V 15. století byl Zlín poměrně velký a lidnatý, upevňovalo se jeho postavení v širším území kolem dřevnického údolí. Ještě dlouho se nazýval městečkem, v první polovině 16. století se pak postupně prosadilo jeho označování za město. (Pokluda, 2006)

Cenným zdrojem pro určení velikosti města dle počtu obyvatel v 16. století je především rejstřík zemské berně z roku 1516, který pro Zlín vykazuje 140 zdaněných poddanských usedlostí, dále 16 pustých usedlostí a k tomu jeden panský dům. Tehdy byl Zlín, co se velikost týká, na úrovni Holešova nebo Valašského Meziříčí. Na konci 16. století, podle zápisů v městských knihách, žilo ve Zlíně snad 1400 – 1500 obyvatel. (Pokluda, 2006)

Přirozeným střediskem města bylo náměstí – rynek, na které navazovala síť ulic. Velikostí a výstavností vynikalo v organismu města především panské sídlo. Starší hrad (1360) či tvrz stávala nejspíš na Hradisku, později páni přesídlili do města. Podle archeologických nálezů se ukazuje, že ve městě, v prostoru dnešního zámku, stálo panské sídlo někdy v polovině 15. století. Tento objekt, který se po roce 1560 stále častěji označuje jako zámek, se v letech 1578 – 1580 dočkal rozšíření do podoby pohodlné renesanční residence. Další budovou, která se dochovala do dnešní doby, je kostel sv. Filipa a Jakuba. Stával už v nejstarších dobách města, výslovně se připomíná roku 1437. Jeho věž byla vystavena v roce 1566. Posledním pozůstatkem 16. století a také nejvýznamnější z vlastních městských budov byla patrová radnice stojící v západní frontě náměstí, připomíná se v roce 1569 a přebudována byla v roce 1586. Z tehdejší radnice zbylo pouze průčelí, jež zůstalo po požáru v roce 1921. (Pokluda, 2006)

V tehdejší době se obyvatelé města rozlišovali především podle majetkových poměrů – od nejzámožnějších měšťanů až po nejchudší hofery nebo čeledí. V činnosti zlínských obyvatel se tradičně prolínalo řemeslo a obchod se zemědělským hospodařením, přičemž v 16. století rychleji vzrůstal význam městských živností, které určovaly ekonomický profil města. Z řemesel bylo nejvíce zastoupeno soukenictví, dále ševci a řezníci. (Pokluda, 2006)

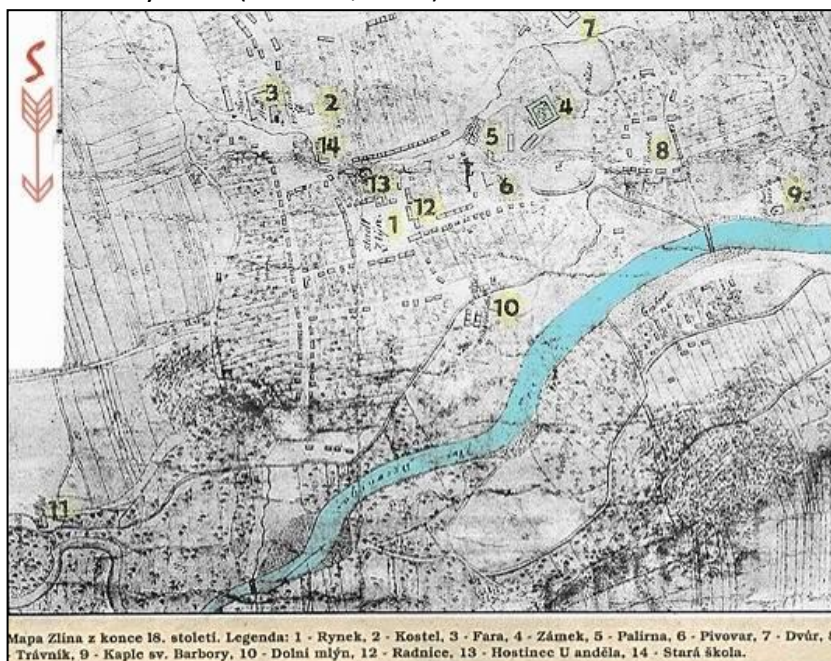
Důležitým mezníkem pro růst a vývoj města bylo udělení práv pro konání týdenních trhů, šenkování piva a vína a dalších. Tato práva byla shodná s právy, která měla významnější královská města. S tím je spojena i historie zlínského znaku, na kterém je vyobrazena roubená věž s otevřenými vraty a nad střechou je zlatá osmicípá hvězda šternberská. Věž může znamenat, že Zlín měl právo k budování hradeb, ale žádné z hradeb nebyly dochovány a ani v historických dokumentech nejsou zmíněny. Proto existuje domněnka, že hradní právo bylo využito v podobě dřevěných obranných zdí a věží. (Pokluda, 2006)

Nastartovaný růst a vývoj města Zlína byl zpomalen a poté i zcela zastaven v období třicetileté války. Za opakovaných válečných tažení se Zlín propadal stále hlouběji do zkázy, jeho domy se měnily v trosky, lidé museli znovu a znovu sbírat síly k uhájení každodenního života. Ve městě, které mělo před třicetiletou válkou přes 200 usedlostí, se v roce 1644 napočítalo jen 115 obydlí, a po skončení války zbylo ve Zlíně jen 82 usedlostí, ostatní byly vypálené a zpustlé. Válečným ničením

v horní části města kolem kostela zanikly některé ulice. Když už se zdálo, že nastává hospodářské zotavování, přišla další rána v podobě stěhování přes třiceti rodin do města Lomnice u Brna, kam je nechal přestěhovat majitel panství František Gabriel Šeréni. Proto obnova hospodářství a i vzhledu města trvala delší dobu, než by místní obyvatelstvo očekávalo. Z toho všeho vyplývá, že průběh a dění v 17. století ve městě Zlín silně narušil jeho vývoj a zpomalil tak růst města k významnému regionálnímu centru. (Pokluda, 2006)

Koncem 17. století pozvolna doznávaly vzpomínky na předchozí strádání, město se zotavovalo a ukazovaly se přísliby příznivějších časů. Zámek, kostel, radnice a další budovy v 18. století nejvíce zdobily město, ale vedle nich se zvelebovaly i domy měšťanů. Přibývalo i chalup chudších obyvatel, mnohé i za obvodem města na pasekách. (Pokluda, 2006)

V 18. století, kdy přítomnost vojáků byla výjimkou a poměry byly většinou poměrně klidné, se dobře dařilo zlínským řemeslníkům, o jejichž cechovní organizaci se dochovaly alespoň některé dokumenty (hrnčíři, tkalci, soukeníci, řezníci, kožešníci). Mezi řemeslníky si udržovali vedoucí postavení soukeníci, jejichž výrobky nacházely odbyt nejen v okolí, ale i na Slovensku. Řemeslný a obchodní ruch přispíval k rozvoji Zlína a rostl i počet jeho obyvatel. Podle církevního sčítání se ve Zlíně roku 1771 vykazovalo 1622 obyvatel, lidí rychle přibývalo a kolem roku 1790 se ve městě napočítalo asi 1900 obyvatel. (Pokluda, 2006)

Obr. č. 2: Plán města Zlína z roku 1780 – 1790 (zdroj: Státní okresní archiv Zlín)

Nové směry hospodářského vývoje podněcené tereziánskými reformami si v posledních desetiletích 18. století našly cestu i na Valašsko. Vznikaly tu, i když jen ojediněle, některé manufaktury a jedna z nich krátce existovala i ve Zlíně. Byla to manufaktura na bělení plátna a patřila k podniku litomyšlských hrabat Valdštejnů. Pro tuto manufakturu byly vystavěny v roce 1779 nové prostory na okraji města, ale již po dvou letech byl provoz ukončen. Tato existence zlínského bělidla byla vlastně pouhou epizodou, avšak tento pokus přece jen předznamenával cesty vedoucí později k organizované, hromadné výrobě, jak ji přinesla průmyslová revoluce. (Pokluda, 2006)

V první polovině 19. století se město viditelně rozrůstalo. V roce 1807 se v něm vykazovalo 360 domů, o čtvrtstoletí později roku 1834 se napočítalo už 402 domů a 2630 obyvatel. Pro lepší orientaci, jak asi vypadal Zlín v polovině 19. století, poslouží obrázek č. 3.

Obr. č. 3: Pohled na Zlín od severu, obraz F. Zedníka, 1846 (zdroj: Státní okresní archiv Zlín)

Z urbanistického hlediska byl vývoj města pozvolný, mezi další nové stavby můžeme uvést novou zlínskou školu a městský chudobinec (špitál) postavené v roce 1857. Silné soustředění řemeslné výroby, stejně jako početné a hojně navštěvované

trhy, byly páteří hospodářského života Zlína. Přibývaly nové vymoženosti doby zřízením pošty (1848) a zavedením telegrafu (1886). Kolem roku 1850 vznikla továrna na sirky, která po pár letech zanikla. První továrnou na boty byla firma Roberta Florimonta, tato továrna zaměstnávala až 200 dělníků. Po osmi letech podnik zaniká a hospodářský život města se pak zase vrátil do starých kolejí, zůstala tu opět jen řemeslná výroba. S takovým pozvolným vývojem souvisí i počty obyvatel do konce 19. století. Kdy od roku 1869 do roku 1900 se počet obyvatel pohyboval kolem 2800 – 3000. Proto novostavby záložny (1892) a měšťanské školy (1897) byly na místní poměry velkolepé, dodávaly venkovskému maloměstu kus reprezentace a ukazovaly rostoucí možnosti podnikavého měšťanstva. V té době lidé ještě netušili, že za pár let se ze Zlína stane obuvnické centrum a hlavně se městečko změní v moderní město, kam budou směřovat pohledy všech architektů tehdejší doby. (Pokluda, 2006)

Tento historický vývoj do konce 19. století probíhal bez větších průmyslových zásahů do okolní krajiny. Pro většinu obyvatel bylo základem obživy zemědělství a pastevectví, jenž je tak typické pro zdejší valašskou krajinu. V období 20. století proběhl obrovský rozvoj města Zlína, hlavně v oblasti hospodářském, urbanistickém, kulturním a vysokým růstem počtu obyvatel. Této části vývoje města a blízkého okolí se práce zaměřuje v kapitole Historický vývoj Zlína a okolních obcí v letech 1900 - 1989.

Podle klasifikace **klimatických oblastí České republiky** (Quitt, 1975) patří vymezené území Zlínska do mírně teplé oblasti. Mírně teplá oblast se dělí na 11 podoblastí, a do podoblasti MT9 a MT10 patří zkoumané území. Tuto oblast lze slovně charakterizovat dlouhým létem, které je teplé a mírně suché, krátkým přechodným obdobím s mírně teplým jarem a mírně teplým podzimem, krátkou zimou, mírně teplou a velmi suchou, s krátkým trváním sněhové pokrývky. Místní klimatické podmínky jsou ovlivňovány směrem terénních tvarů, stoupající nadmořská výška má vliv na úbytek teploty i atmosférického tlaku, na rychlost i směr proudění vzduchu a další klimatické faktory. V okolí převládají větry západního a jihozápadního směru. Na zkoumaném území je i častý výskyt inverzí. Díky husté automobilové dopravě vznikají dva typy smogu, v létě je to typ losangeleský a v zimě typ londýnský. Pro celé území je typické, že díky charakteru místního reliéfu a terénu se zde téměř nevyskytují žádné větší bouřkové systémy. Ovšem ani zdejšímu regionu se během staletí nevyvarovaly

srážkové úhrny, které svým množstvím zapříčinily rozlití místních toků do krajiny a zastavěných části sídel.

Tab. č. 1: Klimatické charakteristiky pro území Zlínska

KLIMATICKÉ CHARAKTERISTIKY	MT9	MT10
Průměrná teplota v lednu	-3 - (-4) °C	-2 - (-3) °C
Průměrná teplota v dubnu	6 - 7 °C	7 - 8 °C
Průměrná teplota v červenci	17 - 18 °C	17 - 18 °C
Průměrná teplota v říjnu	6 - 7 °C	7 - 8 °C
Počet letních dnů	40 - 50	40 - 50
Počet mrazových dnů	110 - 130	110 - 130
Počet ledových dnů	30 - 40	30 - 40
Počet dnů s průměrnou teplotou 10 °C a více	140 - 160	140 - 160
Srážkový úhrn ve vegetačním období	350 - 400 mm	400 - 450 mm
Srážkový úhrn v zimním období	200 - 250 mm	200 - 250 mm
Průměrný počet dnů se srážkami 1 mm a více	100 - 120	100 - 120
Počet dnů se sněhovou pokrývkou	50 - 60	50 - 60
Počet dnů zamračených	40 - 50	40 - 50
Počet dnů jasných	120 - 150	120 - 150

Zdroj: Quitt, 1975

Z **geomorfologického** hlediska je vymezené území začleněno do provincie Západní Karpaty, subprovincie Vnější Západní Karpaty, oblast Slovensko-moravské Karpaty, celek Vizovická vrchovina, podcelek Fryštácká brázda a podcelek Zlínská vrchovina s okrsky Mladcovská vrchovina, Kudlovská vrchovina, Napajedelská pahorkatina, Dřevnická niva. (Demek, Mackovčín a kol., 2006)

Geomorfologické členění

Provincie: Západní Karpaty

Subprovincie: IX Vnější Západní Karpaty

Oblast: IXC Slovensko-moravské Karpaty

Celek: IXC-1 Vizovická vrchovina

Podcelek: IXC-1A Fryštácká brázda

Podcelek: IXC-1B Zlínská vrchovina

Okrsek: IXC-1B-2 Mladcovská vrchovina

Okrsek: IXC-1B-7 Kudlovská vrchovina

Okrsek: IXC-1B-8 Napajedelská pahorkatina

Okrsek: IXC-1B-9 Dřevnická niva

Podcelek Fryštácká brázda zasahuje v severovýchodní části území, a to v oblasti k. ú. Kostelce, Štípy, Velíkové, Fryštáku a Kudlova. Fryštácká brázda je asymetrický příkop severozápadního až jihovýchodního směru. Dále lze Fryštáckou brázdu charakterizovat jako jihovýchodní prodloužení Holešovské plošiny, která je součástí Hornomoravského úvalu. Na námi zkoumaném území hraničí Fryštácká brázda se Zlínskou vrchovinou. Tato hranice je vymezena výraznými svahy, které jsou vázány na tektonické zlomy. Morfostrukturně se jedná o poklesovou strukturu. Dno příkopu vytváří zčásti erozně-denudační reliéf s plošinami, zčásti sprašové pokryvy. Mělká údolí s širokými dny jsou orientována převážně ve směru severním až jižním, tedy napříč Fryštáckou brázdou.³

Zlínskou vrchovinu lze charakterizovat jako erozně-denudační reliéf vrchovin, pahorkatin a kotlin, který je podmíněný závislostí na strukturně litologických poměrech a vlivech mladé zlomové tektoniky. Charakteristické je asymetricky vyvinuté povodí řeky Dřevnice. Časté jsou zbytky zarovnaných povrchů, výškové a sklonové asymetrie údolních svahů, široké údolní nivy, úpatní haldy a sesuvy. Podloží budují převážně flyšové horniny račanské jednotky magurské skupiny příkrovů, při severozápadním okraji se objevují rovněž flyšové horniny zdánické jednotky vnější skupiny příkrovů a také neogénní sedimenty karpatské předhlubně.⁴

První ze čtyř okrsků Zlínské vrchoviny, který se nachází na řešeném území je Mladcovská vrchovina. Je to plochá vrchovina budovaná převážně flyšovými horninami račanské jednotky magurské skupiny příkrovů. Převažují pískovce a jílovce vsetínských vrstev zlínského souvrství, dále jsou zastoupeny i horniny belovežského souvrství a lukovských vrstev soláňského souvrství. Celá oblast je značně překryta různě mocnými kvarténními překryvy spraší a sprašových hlín. Celý hřbet je podmíněn kernou stavbou, kde jsou na zlomech založeny krátké, ale hluboce profilované zařezané vodní toky formující příčná údolí. Zaujímá severozápadní část Zlínské vrchoviny a nejvyšším vrcholem je Zadní vrch (423 m n. m.).⁵

³ MK | Fryštácká brázda. In: *Moravské Karpaty* [online]. 2007, 20. 2. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://moravske-karpaty.php5.cz/priroda_soubory/geomorfologie/frystacka_brazda.htm

⁴ MK | Zlínská vrchovina. In: *Moravské Karpaty* [online]. 2007, 20. 2. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://moravske-karpaty.php5.cz/priroda_soubory/geomorfologie/zlinska_vrchovina.htm

⁵ MK | Zlínská vrchovina. In: *Moravské Karpaty* [online]. 2007, 20. 2. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://moravske-karpaty.php5.cz/priroda_soubory/geomorfologie/zlinska_vrchovina.htm

Druhým okrskem je Kudlovská vrchovina. Jedná se o členitou vrchovinu budovanou flyšovými horninami račanské jednotky magurské skupiny příkrovů. V oblasti převažují vsetínské vrstvy zlínského souvrství. Na severních svazích přiléhajících k údolí Dřevnice vystupují újezdské vrstvy zlínského souvrství. Kudlovská vrchovina leží v jižní části Zlínské vrchoviny. Erozně–denudační reliéf má ráz rozčleněných hřbetů a údolí, v němž se uplatňují vlivy mladé zlomové tektoniky a strukturně litologických vlastností podkladu. Charakteristické jsou zbytky zarovnaných povrchů, podélná a příčná údolí, úpatní haldy, osypy, pohřbené říční terasy a časté jsou rovněž sesuvy. Významným bodem je Tlustá hora (458 m) a Drdol (540 m).⁶

V jihozápadní části se nachází okrsek Napajedelská pahorkatina, což je členitá pahorkatina budovaná flyšovými horninami račanské jednotky magurské skupiny příkrovů. V oblasti převažují vsetínské vrstvy zlínského souvrství. V oblastech přiléhajících k Dolnomoravskému úvalu se vyskytují různě mocné kvartérní překryvy spraší a sprašových hlín. Napajedelská pahorkatina leží v jihozápadní části Zlínské vrchoviny. Erozně–denudační reliéf má ráz širokých plochých hřbetů a krátkých, radiálně uspořádaných údolí, v němž se uplatňují vlivy mladé zlomové tektoniky a strukturně litologických vlastností podkladu. Na rozvodích jsou zachovány rozsáhlé zbytky zarovnaných povrchů, v údolích úpatní haldy a časté jsou rovněž sesuvy.⁷

Čtvrtým a posledním okrskem je Dřevnická niva, jedná se o 1 km širokou a 20 km dlouhou akumulární rovinu. V západní části přechází tvar do ploché pahorkatiny, oproti tomu ve východní části přechází do členité pahorkatiny. V porovnání s ostatními okrsky je založena převážně na recentních a povodňových sedimentech, kdy s přibývajícími říčními kilometry se jejich mocnost zvyšuje. Ojedinele lze nalézt břehové nátrže i jiné fluviaální tvary, ovšem regulováním řeky Dřevnice téměř všechny tyto tvary zmizely. (Machula, 2013)

Z hlediska **pedologických poměrů** je Zlínský region z velké části tvořen hnědými půdami (kambizeměmi) s různým stupněm kyselosti. Pouze na severovýchodě se nachází černoze a na malém území na jihu černoze často s černicemi. Velké

⁶ MK | Zlínská vrchovina. In: Moravské Karpaty [online]. 2007, 20. 2. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://moravske-karpaty.php5.cz/priroda_soubory/geomorfologie/zlinska_vrchovina.htm

⁷ MK | Zlínská vrchovina. In: Moravské Karpaty [online]. 2007, 20. 2. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://moravske-karpaty.php5.cz/priroda_soubory/geomorfologie/zlinska_vrchovina.htm

toky lemují nivní půdy. Na sledovaném území se prakticky vyskytují tři typy půd. Hnědé půdy se vyskytují na naprosté většině plochy území, na nejvýše položených místech jsou kyselé. Na severu zasahuje úzký pás půd illimerizovaných, mnohdy částečně oglejených. Hnědé půdy jsou vázány na členitý reliéf svahů, vrcholů a hřbetů. Hlavním půdotvorným procesem je vnitropůdní zvětrávání. Jde o mladé půdy, které by v méně členitých terénních podmínkách přešly po delší době na jiný půdní typ hnědozem, illimerizované půdy a podzol. Pod mělkým humusovým horizontem se nachází hnědě až rezavě zbarvená plocha, ve které probíhá intenzivní vnitropůdní zvětrávání. Hluběji leží světlejší, méně zvětralá hornina, v níž přibývá skeletu. Hnědé půdy jsou zpravidla mělké, skeletovité. Zrnitostní složení se mění v závislosti na charakteru matečné horniny. Složení humusu je méně kvalitní a jeho obsah v půdě silně kolísá. Větší obsah humusu mají půdy vyšších poloh. Kyselé hnědé půdy jsou stratigraficky shodné s předchozími, liší se nápadným poklesem půdní reakce. Illimerizované půdy mají pod vrstvou humusu několik decimetrů silný eluviální horizont. Eluvium je při povrchu deskovité, silně zesvětlené a ochuzené, postupně však přechází na strukturu rezavohnědou, obohacenou, kostkovitou. Illimerizované půdy mohou být oglejeny a jejich kvalita je nízká. (Tomášek, 2005)

V rámci **Biogeografického** členění České republiky spadá zájmové území do Karpatské subprovincie, jehož součástí je Zlínský bioregion. Zlínský bioregion se nachází na geomorfologickém celku Vizovická vrchovina. Tvoří jej nevápenitý flyš vrchovin. Vegetace je složená z ochuzené bioty 3. a 4. stupně bukového lesa s výskytem dubohabrových hájů a květnatých bučin. Při okrajích bioregionu jsou teplejší oblasti. Pro současný Zlínský bioregion jsou charakteristické smíšené lesy se značným podílem nepůvodních porostů smrku a borovice. Poměrně hojně je využíváno středně vlhkých pastvin. Přírozenou náhradní vegetaci tvoří mezofilní luční porosty. Skladba květeny je poměrně jednotvárná, v lesích je hojná ostřice chlupatá, ostřice převislá a hvězdnatec čemeřicový. Fauna předhůří Karpat je poměrně ochuzená. Významné druhy jsou ježek východní, strakapoud jižní, kos horský, skokan štíhlý, mlok skvrnitý či trojzubka stepní. (Culek 1996). Významné ptačí oblasti a lokality NATURA 2000 se na území zlínského katastru nevyskytují. Z hlediska ochrany území jsou zde místa, která jsou legislativně chráněna. Jedná se jak o velkoplošné a maloplošné chráněná území, tak i o významné

krajinné prvky. Okrajově zasahuje na k. ú. Kostelce u Zlína malá část přírodního parku Hostýnské vrchy. Významnějším pro dané území je přírodní park Želechovické paseky, který vznikl 17. 12. 2001 za účelem ochrany dochovaného krajinného rázu na území se soustředěnými významnými přírodními a estetickými hodnotami krajiny. Posláním přírodního parku je zachování, ochrana a podpora přírodních a kulturních hodnot vyvážené krajiny. Krajinný ráz je výsledkem přírodního, kulturního a historického vývoje území. Přírodní park „Želechovické paseky“ je tvořen především harmonickým uspořádáním přírodních a civilizačních krajinných prvků podle principů pasekářského způsobu hospodaření a využívání krajiny. Pasekářský typ osídlení je určujícím znakem, který se s ostatními, převážně přírodními složkami, vzájemně doplňuje v pestrém složení mozaikového střídání. Rozléhá se na částech k. ú. Kudlov, Jaroslavice a Želechovice.⁸

Z **hydrologické** charakteristiky náleží území města Zlína do povodí řeky Dřevnice. Tato řeka je páteřním vodním tokem, který odvodňuje Zlínskou vrchovinu a zároveň je v rámci fyzicko-geografického pohledu protínající osou řešeného území. Celková plocha povodí činí 434,5 km² a délka vodního toku je 42,3 km.⁹ Oblast patří spíše k lokalitě s nízkým až průměrným vodohospodářským potencionálem. Levobřežními přítoky řeky Dřevnice jsou potoky Jaroslavický, Kudlovský a Slanický. Na pravém břehu řeky přitékají potoky Hvozdenský, Přílucký, Fryštácký, Pasecký a Hostišovský. Během tání sněhu a ledu na konci jara dosahuje průtok na řece Dřevnici svých maximálních hodnot. V zimních mrazivých týdnech se na vodních tocích vyskytují ledové jevy, které lze nalézt i na rybnících v k. ú. Zlína. Ve zkoumaném území leží dvě vodní nádrže. První leží na Kudlovském potoce přímo nad centem Zlína. Jedná se o malou vodní přehradu dostavěnou v roce 1932, která plní funkci ochrannou. Druhá, významnější vodní nádrž, se nachází v místní části Kostelec u Zlína. Jedná se o nádrž se sypanou hrází vysokou 22,7 m a délkou v koruně 198 m. Vodní plocha měří 62,3 ha, maximální hloubka činí 12,5 m, stálý objem nádrže je 0,87 mil. m³ vody, zásobní objem je 0,9 mil. m³ vody. Délka vzdutí je 1,05 km a maximální hladina může být ve výšce

⁸ Přírodní park Želechovické paseky. In: Chráněná území Zlínského kraje [online]. 2001, 19. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://nature.hyperlink.cz/zlinsko/Zel_paseky.htm

⁹ Povodí Moravy. VD Fryšták - Povodí Moravy [online]. 2010 [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <http://www.pmo.cz/cz/uzitecne/vodni-dila/frystak/>

248,50 m n. m. Tato nádrž slouží jako záložní zdroj pitné vody pro město Zlín a také se zde provozuje sportovní rybaření. (Vlček, 1984) Město Zlín má dva zdroje pitné vody. Pro východní část města slouží pitná voda ze Slušovické přehrady a pro západní část Zlína slouží jímací území Kvasice, ležící severně od Otrokovic. Na území města Zlína je evidováno 162 veřejných studní, ve kterých je pravidelně kontrolována kvalita vody. V místech Louky, Malenovice a Kostelec u Zlína se vyskytují minerální prameny, a pro potřeby lázeňství jsou využívány právě sirnaté prameny v Kostelci u Zlína.

5 Historický vývoj výstavby obytných ploch na území Zlína a jeho sousedních obcí v letech 1900 - 1989

V následující části se práce zaměřuje na srovnání města Zlína s vybranými okolními obcemi. Pro porovnání historického vývoje poslouží data o počtu obyvatel a domů z Historického lexikonu obcí České republiky 1869-2005. V rámci srovnání obcí bude stručně popsán i jejich historický vývoj pro období do konce roku 1989.

V průběhu 20. století je pro zdejší region typický náhlý dynamický rozvoj města Zlína, který významně ovlivnil i zdejší okolí a natrvalo pozměnil charakter Podřevnického údolí, které se z paseckých osad vyvinulo na průmyslovou aglomeraci. Tento vývoj jednoznačně nese prvky industriální urbanizace¹⁰.

Tab. č. 2: Vývoj počtu obyvatel ve vybraných obcích za období 1869 – 1991

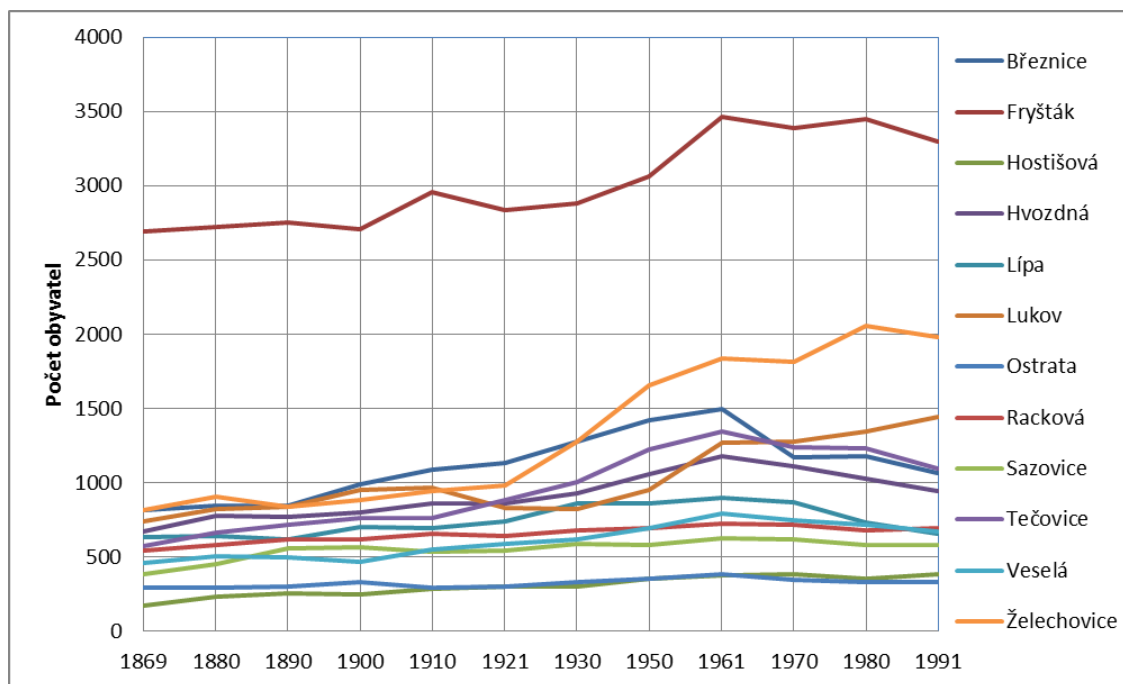
POČET OBYVATEL												
	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1970	1980	1991
Březnice	814	843	849	986	1087	1134	1278	1423	1496	1174	1175	1063
Fryšták	2694	2719	2750	2709	2953	2836	2881	3059	3466	3390	3446	3299
Hostišov	175	230	254	246	289	300	302	350	377	383	350	387
Hvozdná	671	779	767	800	864	857	931	1055	1182	1108	1024	946
Lípa	630	638	622	705	693	738	864	859	895	866	730	657
Lukov	737	824	840	951	965	828	826	952	1270	1277	1348	1441
Ostrata	291	291	303	331	294	303	330	354	380	345	330	333
Racková	543	581	616	615	657	640	680	696	728	713	678	692
Sazovice	383	454	555	569	538	543	585	583	628	620	583	580
Tečovice	570	665	717	762	765	884	1005	1220	1343	1238	1232	1094
Veselá	462	502	495	469	551	585	622	693	790	748	717	674
Želechovice	814	907	840	880	942	982	1280	1658	1835	1816	2059	1980
Otrokovice	1351	1489	1545	1629	1752	1927	2645	8929	10486	11925	18082	20267
Zlín	9889	10265	10455	10944	11970	13488	33068	59364	61203	68436	77460	81146

Zdroj: Historický lexikon obcí ČR

V tabulce č. 1 je přehled o počtu obyvatel daných obcí, kde lze vysledovat, jak se město Zlín od roku 1921 prudce rozrůstalo. Tento trend trval až do roku 1991 a

¹⁰ Obecně „urbanizace představuje proces, kdy dochází k relativní koncentraci obyvatelstva (a tím i jeho aktivit) v území do měst“ (Johnston a kol., 2000). Industriální urbanizace představuje změnu ve vývoji měst a sídelních systémů. Rozvoj průmyslu v zemědělských oblastech vyvolává migraci do měst, v tomto případě do Zlína (Hampl, 1994).

podobně se vyvíjel i satelit Zlína, Otrokovice. Vývoj sousedních obcí dokumentuje obrázek č. 4.

Obr. č. 4: Vývoj počtu obyvatel ve vybraných obcích v sousedství města Zlín za období 1869 – 1991 (Zdroj: Historický lexikon obcí ČR)

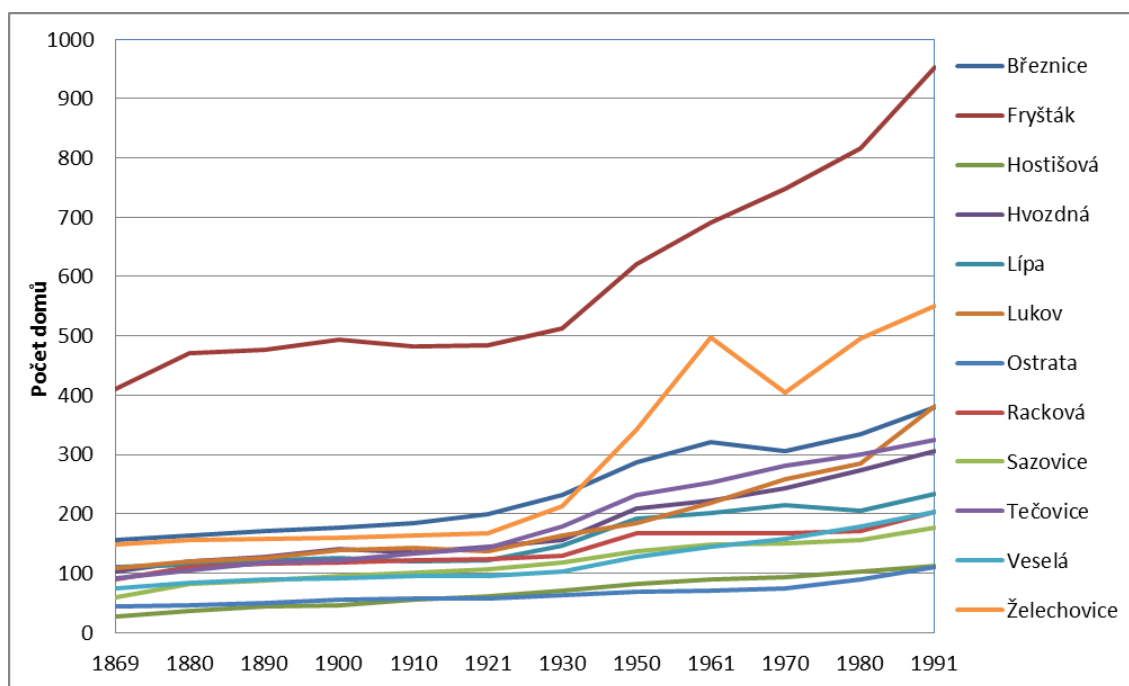
U skupiny obcí s vyšším počtem obyvatel je podle obrázku č. patrný nárůst obyvatel od roku 1921. Jedná se o obce Fryšták, Želechovice, Lukov, Březnice, Tečovice a Hvozdná. Avšak období od roku 1961 znamená pro výše zmíněné obce, kromě Želechovic a Lukova, počínající klesající trend až do roku 1991. Podle dostupných dat lze pokles obyvatel přičíst etapě vývoje města Zlína, kdy vzniká nové velké sídliště Jižní Svahy a tím dochází k velkému stěhování lidí do zdejšího průmyslového centra. Ostatní nezmíněné obce z obrázku č. během popisovaného období nevykazují žádné velké, ať již pozitivní nebo negativní, populační skoky.

Práce se zaměřuje na vývoj sídelních tvarů, proto další tabulka a graf lépe nastíní, jak se zdejší obce v porovnání se Zlínem a Otrokovicemi vyvíjely.

Tab. č. 3: Vývoj počtu domů ve vybraných obcích za období 1869 – 1991

POČET DOMŮ												
	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1970	1980	1991
Březnice	155	164	171	176	184	199	232	287	321	306	335	379
Fryšták	411	471	477	494	483	485	513	621	691	747	817	952
Hostišová	26	36	43	46	55	61	71	82	89	94	103	113
Hvozdná	103	120	128	140	135	145	156	209	223	244	274	306
Lípa	110	115	122	126	119	122	147	192	201	215	206	233
Lukov	109	120	125	139	142	136	163	184	219	259	284	382
Ostrata	44	46	49	56	57	58	63	69	71	75	89	111
Racková	90	110	116	117	121	123	130	167	167	167	172	204
Sazovice	59	81	87	95	100	107	118	136	148	151	156	177
Tečovice	92	104	118	121	133	143	179	232	253	282	300	325
Veselá	74	84	89	91	96	95	103	128	145	158	179	204
Želechovice	148	155	158	160	163	167	212	342	497	404	495	550
Otrokovice	211	245	268	288	302	319	461	1235	1211	1880	1896	1962
Zlín	1691	1792	1851	1849	1963	2119	3649	6595	7054	10317	10573	11418

Zdroj: Historický lexikon obcí ČR

Obr. č. 5: Vývoj počtu domů ve vybraných obcích v sousedství města Zlín za období 1869 – 1991 (Zdroj: Historický lexikon obcí ČR)

Pro všechny obce je klíčové období kolem roku 1930, kdy podle obrázku č. 5 je zřejmý nárůst počtu domů u všech obcí. U větších obcí je tento vývoj silnější. V roce 1961 u obce Želechovice narážíme na výrazný pokles domů. Je to dáno tím, že v roce 1961 byla část domů v obci Želechovice přidána ke k.ú. Lužkovice a stala se tak součástí města Zlína. U obcí Fryšták a Lukov je zřejmý vyšší nárůst domů v 80. letech 20. století

oproti ostatním obcím. Jejich křivka se v grafu vyznačuje plynule rostoucím trendem výstavby domů do konce roku 1991. Zajímavostí je porovnání Otrokovic a Fryštáku z tabulek č. 2 a č. 3. V roce 1930 měl Fryšták ještě o 236 obyvatel a 52 domů více než Otrokovice, ale během pouhých dvaceti let se tento stav obrátil ve prospěch Otrokovic. Posléze měly Otrokovice o 5870 obyvatel a 614 domů více než Fryšták. Vše lze jednoznačně přičíst poloze Otrokovic, jako satelitního města pro Zlín.

5.1 Stručný historický vývoj vybraných obcí do roku 1989¹¹

V následující části, práce popisuje historický vývoj obcí do roku 1989, kdy je v úvodu pro každou obec popsán její aktuální stav co do počtu obyvatel a výměry k. ú. dané obce. Posléze se text zaměřuje na důležité historické fáze obcí, se snahou popsat jejich vývoj výstavby obytných ploch.

Obec Březnice ležící jižně ve vymezeném území má rozlohu 915 ha a 1240 obyvatel (stav k 1. 1. 2011). Nejstarší dochovaná zmínka o obci se nachází v Zemských deskách práva olomouckého z roku 1397. Zápis uvádí, že moravský markrabě Jošt Lucemburský prodal městečko a tvrz Zlín a s dalšími vesnicemi, mimo jiné i s Březnicí, Zdeňkovi ze Štemberka. Další osudy jsou shodné s historií zlínského panství. Za název osady byl převzat název potoka Březnice (voda tekoucí březovým porostem).¹²

Během vývoje obce se zástavba orientovala kolem hlavní silnice (silniční typ). V průběhu druhé poloviny 20. století došlo k propojení obce s městem Zlín. Březnice byla součástí Zlína od roku 1976 až do roku 1992, kdy se k 1. 1. 1993 osamostatnila. V Březnici bývaly sirnaté lázně, které po roce 1948 zanikly. Chráněnou památkou je dům č. p. 21 se sýpkou a sušárnou. Obcí je veden veřejný vodovod i kanalizace.

Ve východní části mezi Zlínem a Otrokovicemi leží **obec Tečovice**. Rozloha obce je 667 ha a má 1313 obyvatel. Jako rok vzniku obce se považuje rok 1141, neboť z tohoto roku pochází nejstarší dochovaná písemná zpráva o tom, že Tečovice patří do

¹¹ Údaje o počtu obyvatel a rozlohy, budou pro všechny vybrané obce převzaty z Obce: RISY. CRR ČR. *RISY.cz - Úvodní strana - Portál Regionálních Informačních Servisů* [online]. ČR, 2012 - 2014 [cit. 2014-04-08]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/vyhledavace/obce>

¹² Oficiální stránky Obce Březnice - Historie. In: Oficiální stránky Obce Březnice - Titulní strana [online]. 2014, 18. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.breznice-zlin.cz/informace-o-obci/historie/>

přerovského arcijáhenství. Obec ale byla osídlena již v paleolitu, neolitu a období kultur doby bronzové a železné. Historické prameny pak mlčí více než 150 let, až do roku 1307. V tomto roce držel samostatné panství Tečovice Buň z Tečovic, člen mocného vladyckého rodu. V Tečovicích tehdy byla tvrz, vedle které byl zbudován kostelík (pravděpodobně předchůdce kostela sv. Jakuba Většího, který je dnes rozhodně nejvýznamnější historickou památkou obce). Roku 1350 došlo ke spojení tečovického a malenovského panství. Střediskem se staly Malenovice a zatlačily tak do pozadí význam Tečovic. To mělo za následek ztrátu tvrze, jejíž zánik je datován do konce 14. století.¹³ Tečovice byly v letech 1961-1990 součástí města Zlína. V průběhu tohoto období nastal největší stavební rozvoj obce. Kromě výstavby domů, byl zde vybudován areál sodovkárny Tesa. Dále byla vystavěna kanalizace a veřejný vodovod.

Na sever od Tečovic, podél silnice spojující Zlín s Tečovicemi leží **obec Sazovice**. Na rozloze 392 ha žije 734 obyvatel. Sazovice patří mezi nejstarší obce Zlínského kraje. První písemná zmínka pochází z roku 1362, záznam se týká drobného šlechtice Wznatky in Sazowitz, který zde sídlil a měl tu nějaký majetek, avšak vesnice mu nepatřila. Jméno obce bylo pravděpodobně odvozeno od osobního jména Saza (zřejmě podle barvy vlasů, šlo tedy o ves lidí Sazových). V roce 1715 bylo provedeno v napajedelském panství sčítání obyvatelstva. Purkmistr Eliáš Bedroš uvádí ve svých záznamech o obci Sazovice : 41 hospodářů a hospodyň, 44 synů, 25 dcer, 14 pacholků, 9 dívek, 23 hoferů, 5 synů hoferů a 5 dcer hoferů. Celkem tedy 166 obyvatel. Sazovice nebyly nikdy nijak velkou obcí, obyvatelstvo se orientovalo především na zemědělství. V roce 1921 byla zahájena regulace potoka Židelná, který v předchozích letech několikrát způsobil silné záplavy. V roce 1932 zde byla vybudována kanalizace, později vodovod. Na konci II. světové války v obci probíhaly partyzánské boje, bylo poničeno několik budov, které se po válce podařilo opravit. Byly vystavěny nové komunikace. Po roce 1948 bylo postaveno přes 40 nových domů, 60 domů bylo adaptováno a renovováno. V místní škole byla provedena přístavba lidové knihovny. Byly opraveny

¹³ Historie - Tečovice. In: Tečovice [online]. 2009, 13. 3. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.tecovice.cz/historie.html>

cesty na Bědachově, Bařině, Vývozku a Za Humny, dále byla provedena generální oprava celé energetické sítě.¹⁴

Severo-východně od Sazovic leží **obec Hostišová** s 485 obyvateli a rozlohou 265 ha. Osada Hostišová byla poprvé písemně zaznamenána při převodu tvrze a panství Količina, k níž patřila, z Petra z Kravař a Markvarta ze Šternberka na Zdeňka a Ješka Lukovského ze Šternberka v roce 1397. Hlavním zdrojem obživy obyvatel bylo ve zdejší obci zemědělství, proto bylo započato kácení lesů, kterými byla Hostišová obklopena. Vyklučená lesní půda byla přeměňována v pole. V roce 1954 byl v obci vybudován vodovod. V dalších letech byla položena kanalizace a zřízena nová bezprašná vozovka. V 60. letech začalo budování nových bytových jednotek v „Pískách“. Částečný nedostatek pitné vody pro Hostišovou se řešil připojením na pramen „Studenec“. Práce byly zahájeny v roce 1975 a ještě téhož roku ukončeny. V roce 1982 bylo vybudováno hřiště a tenisové kurty, na to navazovala výstavba koupaliště v roce 1985.¹⁵

Název **obce Racková** se poprvé objevuje v roce 1397 v úředním zápise. Tehdy bylo do zemských desek zaznamenáno její předání dosavadními vlastníky Petrem z Kravaře a Markvartem ze Šternberka lukovským bratrům Zdeňkovi a Ješkovi. Racková v době předání existovala zřejmě již několik desítek let. Vznikla pravděpodobně ve velké vlně vnitřní kolonizace třináctého a první poloviny čtrnáctého století. V obci ležící severo-východně od Hostišové žije 805 obyvatel a má rozlohu 1118 ha. V obci probíhal v průběhu 20. století přesun obyvatelstva od zemědělství k průmyslu. Hospodářské usedlosti byly přestavěny na klasické rodinné domy. V 50. a 60. letech 20. století zde byla vybudována kanalizační síť a vystavěn skupinový vodovod. V obci Racková hrozí poměrně vysoké riziko povodní.¹⁶

Třetím největším sídlem ve zkoumaném území je **město Fryšták**. Leží severně od Zlína na ploše 2417 ha a žije zde 3727 obyvatel. První písemná zmínka o Fryštáku

¹⁴ Obec Sazovice. In: Obec Sazovice [online]. 2014, 15. 3. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.sazovice.cz/index.php?nid=3937&lid=cs&oid=492672>

¹⁵ Obec Hostišová. In: Obec Hostišová [online]. 2014, 16. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.hostisova.cz/index.php?nid=746&lid=cs&oid=33756>

¹⁶ Obec Racková. In: Obec Racková [online]. 2014, 13. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.rackova.cz/index.php?nid=4422&lid=cs&oid=577257>

pochází z roku 1356 a je spjata se jménem veřejného notáře Mikuláše Luce, klerika olomoucké diecéze. Listina z roku 1362 dokládá, že Fryšták disponoval vlastními jatkami, lázněmi, prosperovala zde řada řemesel a ve dvou branách se vybíralo mýtné. Fryštáku se postupně podařilo získávat městská práva. Po těžkých letech válek a vykořisťování v 15. století nastalo pro Fryšták období značného hospodářského vzestupu, který zastavila až třicetiletá válka (1618-1648). Radikální přestavbu město absolvovalo po požáru v roce 1841. Původní dřevěné přízemní domy nahradila zděná patrová stavení. Brzy poté získal Fryšták dobrou pověst díky rozvinutému zemědělství, chovu koní a cechovní malovýrobě. Konzervativní ráz života místních obyvatel postupem času izoloval Fryšták od dění v centrálních oblastech rozvoje (Fryšťačané například odmítli budování železnice) a úroveň řemesel přestala stačit konkurenci. Ve 20. a 30. letech 20. století byla většina obyvatelstva Fryštáku zaměstnána v Baťových závodech ve Zlíně. Z pounorových převratných změn se zemědělského Fryštáku nejvíce dotklo znárodnování a združstevňování (tzv. socializace venkova). V roce 1952 došlo ke spojení Fryštáku, Dolní Vsi a Horní Vsi v jeden celek, roku 1960 byla připojena i Vítová. V roce 1964 byl Fryšták prohlášen městem. Celkově největší rozmach je charakteristický pro druhou polovinu 20. století. Přibyly potřebné stavby, desítky rodinných domů, kanalizace a vodovod. (Končák, 2006)

Východně od města Fryšták leží **obec Lukov**, jehož dominantou je zřícenina hradu, stojící severně od obce na místním kopci. Rozloha obce je 1085 ha a žije zde 1721 obyvatel. První, byť jen nepřímá zmínka o existenci hradu, pochází z roku 1219, kdy na listině krále Přemysla Otakara I. vystupuje Buň z Lukova, pravděpodobně purkrabí na hradě Lukově. V době uherských válek je hrad dobyt a vypálen vojsky Matyáše Korvína. Pravděpodobně rozsáhlé poškození hradního opevnění se stalo podnětem k rozsáhlé přestavbě a rozšíření hradu, po jehož dokončení vznikl jeden z nejrozsáhlejších hradních komplexů své doby na Moravě. Na konci 18. století hrad ztrácí na významu a stavební rozvoj se přesouvá dolů do vesnice. Pro místní slouží hrad jako levný stavební materiál. Dřevěné stavby se mění v kamenné. V průběhu 20. století se zástavba v obci rozvíjí pozvolna. Postupně je vystavěna základní škola, dále

hospodářský objekt. V 70. a 80. letech 20. století nastal dynamický rozvoj obce, kdy vznikla nová obytná centra, došlo k napojení veřejného vodovodu a kanalizace.¹⁷

Na východ od města Zlína leží malá **obec Ostrata** o rozloze 356 ha a s 386 trvale žijícími obyvateli. Jméno získala po potoce zmiňovaném již v roce 1261, který obcí protéká. První písemná zmínka o obci pochází z roku 1391. V té době náležela k lukovskému panství pánu ze Šternberka, jehož součástí byla až do zániku feudalismu. Další údaje o Ostratě pocházejí z let 1407 (Knihy půhonné), 1548 (Zemské desky kraje olomouckého). Jedinými historickými památkami v obci jsou kříž - kamenická práce z roku 1837 a obecní pečeť z konce 18. století, není však vyloučeno, že je ještě starší. Původní pečetidlo bylo užíváno ještě v r. 1820. Až do konce roku 2000 byla Ostrata jako příměstská část součástí Zlína. V 70. letech 20. století byl zřízen obecní vodovod a vybudována kanalizační síť. Během své historie se obec v rámci sídelní výstavby příliš nezměnila.¹⁸

Jižně od Ostraty se svými 1207 obyvateli leží **obec Hvozdná**, která má rozlohu 728 ha. První zmínka o obci Hvozdná se traduje od roku 1446, ale podle některých záznamů již v roce 1413 osídlovali místa okolo potůčku Korábek první obyvatelé. Proč opustili svá původní sídliště a přestěhovali se do míst dnešní Hvozdné, není známo. Jiné údaje svědčí o tom, že osada byla obydlena v roce 1425. V 18. a 19. století probíhala v obci výstavba na svahu místního kopce. V jižní části pod chatovou oblastí byl přehrazen místní potok a vznikl tím rybník, který sloužil k rekreačním účelům. Svažující terén kladl negativní překážky pro místní obyvatele. Většina domů byla vystavěna ve svahu a vytváří tak sídelní terasy. V 80. letech 20. století byla obec napojena na kanalizační síť a skupinový vodovod.¹⁹

¹⁷ Historie | Obec a okolí | Lukov - Brána Hostýnských hor. In: Lukov - Brána Hostýnských hor [online]. 2010, 16. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.lukov.cz/obec-a-okoli/historie.html>

¹⁸ Z historie obce. In: Vítejte na stránkách obce Ostrata [online]. 2011, 16. 3. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z:

http://www.ostrata.cz/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=44&Itemid=37

¹⁹ Historie - Obec Hvozdná. In: Úvod - Obec Hvozdná [online]. 2014, 24. 3. 2014 [cit. 2014-04-20].

Dostupné z: <http://www.hvozdna.cz/obec-hvozdna/historie/blog>

Jihovýchodně od Hvozdné leží **obec Veselá**. Na rozloze 444 ha žije 817 obyvatel. První zmínka o obci veselá pochází z roku 1407, tehdy byla součástí panství lukovského (Brandl, Půhony, II., 218.). Od Lukova byla odtržena s Klečůvkou r. 1710 a zůstala součástí klečůvského statku. Obyvatelstvo se živilo převážně zemědělstvím. Obytná stavení byla většinou z tvrdého materiálu. Prudký rozmach nastal v obci ve 30. letech 20. století v souvislosti s rozvojem a rozmachem firmy Baťa ve Zlíně (více než šestina obyvatel obce byla u Bati zaměstnána). Ačkoli silnice je důležitou spojnicí obce s okolím, byla obec až do 30. let 20. století kvůli špatným cestám zejména při deštivém počasí odříznuta od okolí. Teprve v roce 1936 byla postavena přípojka na okresní silnici Lípa - Slušovice a v roce 1938 bylo započato se stavbou nové silnice do Klečůvky a Želechovic. V druhé polovině 20. století nastává rychlejší rozvoj obce. Staví se nové domy, škola, hospodářské družstva, v obci je vybudována kanalizace, později se občané dočkali napojení na obecní vodovod.²⁰

Obec Lípa leží východně od krajského města Zlín. Rozloha obce je 835 ha a žije zde 779 obyvatel. První písemná zmínka o obci pochází z roku 1261. V minulosti proslula kvalitním zemědělstvím, chovem koní i hovězího dobytka. Vlakové nádraží lokální trati z ní činilo důležité místo pro spojení s hospodářským okolím. Lípa se svým vývojem řadí mezi sídla, které se během 20. století rozvíjela v menší intenzitě, než obce, které měly v roce 1869 podobný počet domů. Do konce roku 1989 se nepodařilo v obci vybudovat vodovod, ani kanalizační síť.²¹

Mezi Zlínem a obcí Lípa se na ploše 1603 ha rozprostírá **obec Želechovice nad Dřevnicí**. Žije zde 1921 obyvatel. Želechovice je starobylá obec, jejíž část patřila od roku 1261 vizovickému klášteru Smilheimu. Obec využila svoji výhodnou polohu vůči Zlínu a v druhé polovině 20. století se zdatelně rozrostla o nové obytné čtvrti ve východní části sídla. Součástí rozvoje obce bylo vybudování vodovodní a kanalizační

²⁰ Veselá u Zlína obec. In: Veselá u Zlína obec [online]. 2014, 1. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.veselauzlina.cz/index.php?nid=907&lid=cs&oid=60457>

²¹ Oficiální stránky Obce Lípa nad Dřevnicí - Historie. In: Ficiální stránky Obce Lípa nad Dřevnicí - Titulní strana [online]. 2014, 18. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.obceclipa.cz/informace-obci/historie/>

sítě a rekonstrukce hlavní komunikace spojující Zlín s Vizovicemi. Obec se rozprostírá v severní části Přírodního parku Želechovické paseky. Přírodní park Želechovické paseky je tvořen především harmonickým uspořádáním přírodních a civilizačních krajinných prvků podle principů pasekářského způsobu hospodaření a využívání krajiny.²²

Západně od Zlína, na soutoku řek Dřevnice a Moravy, leží **město Otrokovice**. Na rozloze 1960 ha žije 18327 lidí. Starobylé Otrokovice byly ve středověku součástí malenovického panství. Od něho se v roce 1570 odloučily, staly se sídlem samostatného feudálního statku a jeho majitelé si ve vsi zbudovali k bydlení tvrz. V roce 1882 byla v Otrokovicích zřízena železniční zastávka. Do té doby zastavovaly vlaky pouze v Napajedlích a od r. 1865 v Tlumačově. Rozhodující vliv na rozvoj železniční dopravy v obci měl až projekt nové železnice Otrokovice - Zlín - Vizovice. V obci byla postavena nádražní budova a 8. října 1899 byl na trati zahájen provoz. Problémy, které téměř každý rok působily povodně, byly vyřešeny až roku 1906, když moravské místodržitelství povolilo regulaci řeky Moravy pod Bělovem, Otrokovicemi a v Napajedlích a současně také řeky Dřevnice od železničního mostu až k ústí do Moravy. Regulací Dřevnice byl zřízen nový tok řeky přes selské lesy a luka jižním směrem do Moravy. Staré koryto bylo zasypáno. V první polovině 20. století nastávají pro Otrokovice výjimečné časy. Firma Baťa si vybrala část obce k vybudování Pomocných závodů. Více se touto etapou práce zabývá v části „Vznik Baťova v Otrokovicích“, která je součástí historického vývoje Zlína. V roce 1960 se spojily Otrokovice s Kvítkovicemi a v roce 1964 byly povýšeny na město. K další průmyslové expanzi a k více než zdvojnásobení obyvatelstva došlo v 70. - 80. letech 20. století v době rozmachu dnešního podniku Barum Continental, jež tvoří spolu s několika dalšími - Moravan aj. - průmyslové centrum města. V té době se začíná budovat sídliště v místní části Kvítkovice.²³

²² Želechovice nad Dřevnicí. In: Ístopisný průvodce po ČR [online]. 2009, 14. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://www.mistopisy.cz/zelechovice-nad-drevnici_10422.html

²³ Městský úřad Otrokovice. In: Městský úřad Otrokovice [online]. 2013, 18. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://www.otrokovice.cz/newWebOtr/historie/h_hist.aspx

5.2 Historický vývoj Zlína a okolí v průběhu 20. století

Stejným způsobem jako vznikají dnešní průmyslové zóny, tzv. na zelené louce, vznikla v období mezi první a druhou světovou válkou podoba větší části dnešního Zlína. V následující části práce bude popsán vznik moderního Zlína, s tím související rozšiřování zastavěné plochy a změna krajinné struktury, kdy zemědělské plochy, louky, pastviny a lesy postupně mizí.

5.2.1 Industriální město, významný vzestup Zlína

Když v roce 1900 lidstvo vstupovalo do nového století, málokdo ve Zlíně asi tušil, že skoro symbolicky s tímto datem nastává pro město období nečekaného rozvoje. Přestěhováním Baťova závodu do nové tovární budovy, vystavěné právě v roce 1900, jakoby signalizovalo nadcházející změny. Pro další vývoj města bylo důležité dokončení železniční trati Otrokovice-Zlín-Vizovice, kdy došlo k napojení na císařskou železniční trať a s tím související zlepšení spojení s celou monarchií, později republikou.

Pro rozvoj města jako celku, bylo důležité nejen, jak se daří firmě Baťa, ale také jaké strany a lidé vládou místní samosprávě. Hmatatelným důkazem růstu podniku se stala moderní tovární budova postavená v roce 1906 poblíž nádraží. V následujících letech Baťova továrna dále zvyšovala výroby i odbytu a postupně začala pronikat i na zahraniční trh. Na dohled od Baťovy továrny, za zámeckými zdmi žilo panstvo tak trochu ve vlastním světě, ale i sem zasahovaly moderní trendy. Místními majitelé nechali zámek zrekonstruovat a zmodernizovat do dnešní podoby za pomoci mladého architekta L. Bauera.

Po několikaletém úsilí lidí v čele se starostou Františkem Štěpánkem byla v roce 1913 ve Zlíně zřízena elektrárna firmy Ericsson, nadějně vypadala jednání směřující od roku 1910 k výstavbě železnice Holešov-Zlín-Uherské Hradiště, rozbíhaly se přípravy k regulaci Dřevnice. Avšak tyto nadějně, už vypracované projekty, se nepodařilo uskutečnit, alespoň prozatím, zhatila je válka, která převedla dění do úplně jiných kolejí. (Pokluda, 2006)

Obr. č. 6: První moderní Baťova továrna, 1906 (Státní okresní archiv Zlín)

Během první světové války firma Baťa dostala lukrativní zakázku na výrobu bot pro armádu monarchie. V horečném tempu se tu budovala výrobní zařízení, kromě nové čtyřpatrové budovy vyrůstaly i jiné, většinou jen nouzové či provizorní objekty.

Po válce vznikla nová městská správa, a neměla nouzi o naléhavé úkoly. Už v roce 1919 postihla Zlín velká povodeň a bylo nutné co nejdříve přikročit k regulaci řeky Dřevnice. Dále v letech 1920 – 1921 místní sokolové vystavěli novou sokolovnu, která se stala živým střediskem kulturního života ve Zlíně. V roce 1921 došlo k velkému požáru zlínské radnice. V dalších třech letech byla vystavěna nová radnice pod prvním velkým návrhem F. L. Gahury, který byl během studií finančně podporován T. Baťou.

Vítězstvím v obecních volbách roku 1923 se šéf největšího obuvnického závodu ve Zlíně, Tomáš Baťa, stal zároveň prvním mužem na radnici, ve vývoji města se tehdy otevřela svébytná kapitola. T. Baťa, továrník a starosta, spojoval ve své osobě důležité pravomoci – stejnou rukou byl nyní směřován dynamicky rozmach obuvnických závodů i udivující rozvoj města. Dění v Baťových závodech i ve městě se ve 20. – 30. letech 20. století odvíjelo v těsném vzájemném sepětí, v symbióze určované společným vedením. Tak to trvalo za života T. Bati a pak v nepřerušené kontinuitě i v dalších letech, neboť vedení radnice zůstalo v baťovských rukou, když se v roce 1932 starostou stal Dominik Číper, vedoucí představitel koncernu. Vzestupný vývoj za Baťova a Číperova starostování trval až do mnichovské katastrofy. Období let 1923 – 1938 se stalo ucelenou etapou ve vývoji města, v historicky krátkém úseku těchto patnácti dynamických let se Zlín proměnil v silné průmyslové středisko, funkční zahradní město, a také v centrum světové obuvnické říše. Baťovská éra vtiskla meziválečnému Zlínu

charakteristické rysy, těžko srovnatelné s jinými městy. Hospodářská prosperita sem přitahovala za prací tisíce lidí, počet obyvatel se zde ve 20. – 30. letech 20. století mnohonásobil. Baťovská výstavba přeformovala historický Zlín, rozšiřovala se daleko za obvod dosavadního venkovského města. Vedle historického jádra zde vyrůstala soustava přirozeně spjatých celků – tovární komplex, obytné čtvrti, skupiny veřejných budov seskupených do fungujících areálů, útvarů a okrsků. Tehdejší lidi udivoval supermoderní, jaksi americký vzhled nových budov a domů. V tehdejších československých poměrech dala velkolepá baťovská éra Zlínu zvláštní postavení průmyslového a zároveň zahradního města s ojedinělým urbanistickým řešením a hodnotnou architekturou. Navíc se tato „zlínská architektura“ šířila daleko do ciziny, kde vyrůstaly baťovské továrny s obytnými koloniemi. (Pokluda, 2006)

5.2.2 Zlín jako zahradní město

Tomáš Baťa založil a rozvíjel své město s vizí, jejímž základem byla teorie anglických zahradních měst, kterou propagoval Ebenezer Howard. První schéma zahradního města publikoval již v roce 1898, jeho myšlenky měly velký ohlas a významně se uplatnily při stavbě měst v následujících desetiletích.

Pracovat společně, ale žít individuálně. Takové měl Baťa přesvědčení o životech nejen svých zaměstnanců. Navíc koncepce zahradního města mu vyhovovala i proto, že lidé pracující v jeho továrnách byli převážně z okolních vesnic, z chudších oblastí Valašska, kde primární obživou bylo zemědělství, takže se jim přechod do městského prostředí snažil co nejvíce ulehčit. Jeho představou bylo, že každý zaměstnanec bude bydlet v domku obklopeném zelení, odpočinkovými zahradami oddělenými pouze nízkými živými ploty. Prvními návrhy na tzv. dělnické kolonie pověřil Baťa již v roce 1915 prof. Jana Kotěru, autora své vily z roku 1911 poblíž továrny na Čepkově. Regulační plán na kolonii Letná, jižně od továrny, vytvořil architekt v roce 1918. Avšak vzhledem k hospodářskému útlumu byla realizována jen část z jeho návrhu.

Nový regulační plán v roce 1921 vytvořil zlínský rodák František Lydie Gahura, kterému studium architektury zajistil sám Tomáš Baťa. Po smrti J. Kotěry roku 1923 dokončil Gahura první dílčí zastavovací plán prvního zlínského sídliště Letná.

OBYTNÁ KOLONIE LETNÁ

Výstavba čtvrtdomků a dvojdomků byla zahájena roku 1922 a dokončena v roce 1932 výstavbou místní základní školy. V letech 1924 až 1933 vznikla v sousedství menší čtvrť Nad Ovčírnou. Ve zmíněných čtvrtích je v současnosti 270 domů, na rozloze přibližně 65 ha. Letná, ležící v jižní části Zlína, se rozprostírá na mírném svahu naproti bývalého továrního areálu firmy Baťa. Při pohledu na stavební provedení domků zjišťujeme, že nedocházelo k velkým sídelním degradacím. Stavby kopírují terén, kdy základová deska je zbudována několik cm až metrů nad úroveň terénu a na ní je postavena samotná stavba domu. Avšak k určité degradaci území došlo v souvislosti s částečným podsklepením baťovských domků. V návaznosti na budování čtvrti bylo nutné zajistit odpovídající dopravní infrastrukturu. Páteřní silnicí je dnešní ulice Mostní, kterou lze klasifikovat jako komunikační odkop. V rámci land cover se území ve velmi krátké době změnilo z třídy luk a pastvin na městskou nesouvislou zástavbu. V současnosti je území součástí městské památkové zóny, kdy je při rekonstrukci nutné dodržet zásady, které vydal magistrát statutárního města Zlína.

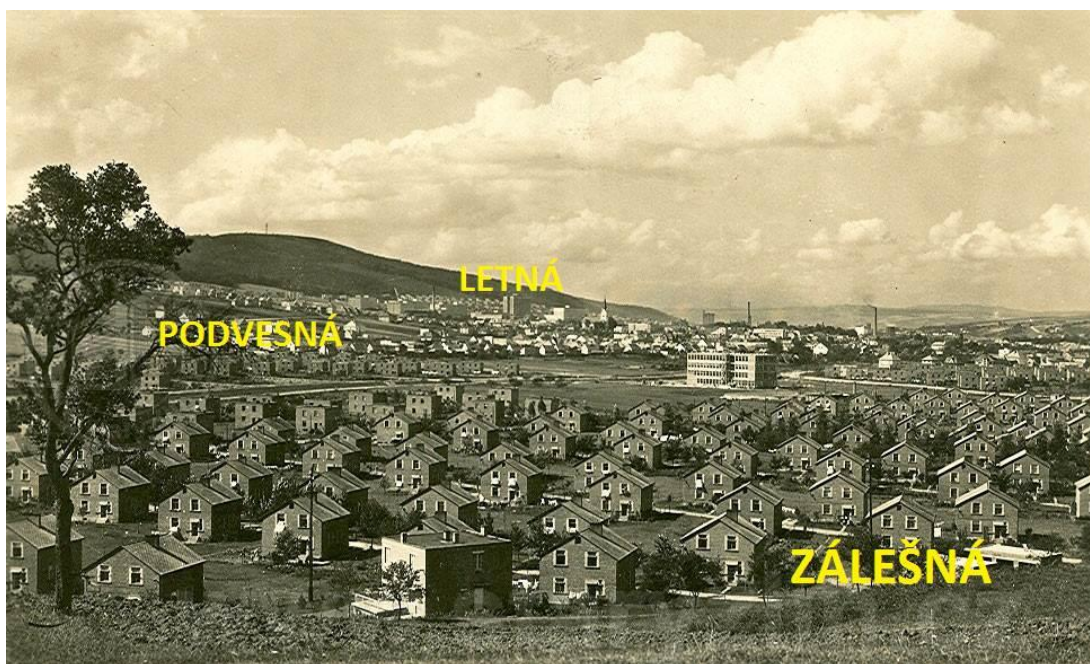

Obr. č. 7: Obytná kolonie Letná (zdroj: Státní okresní archiv Zlín)

OBYTNÁ KOLONIE ZÁLEŠNÁ - PODVESNÁ

Další výstavba obytné kolonie byla zahájena v údolí řeky Dřevnice roku 1926. Obytná zástavba leží ve východní části území města, na ploše 45 ha. Pro potřeby stavby bylo nutné provést regulaci řeky Dřevnice. Došlo tedy k jejímu napřímení, a na původních místech toku bylo provedeno zasypání, kde posléze pokračovala výstavba.

Jednalo se o zahájení celkové regulace řeky, které probíhalo nadále podél celé délky toku až do Otrokovic, kde se řeka Dřevnice vlévá do řeky Moravy. Domky jsou vystavěny podle šachovnicového vzoru a jsou uhlopříčně pootočené oproti pravoúhlé síti ulic. Výstavba byla dokončena v roce 1937. V současné době je na území Zálešné a Podvesné evidováno přes 600 baťovských domků, které jsou součástí městské památkové zóny. Podle dochovaných fotografií a map byly plochy území před výstavbou zčásti využívány jako zemědělsky různorodé, a zčásti jako pastviny a louky.

Obr. č. 8: Obytná kolonie Zálešná-Podvesná (zdroj: Státní okresní archiv Zlín)

OBYTNÉ KOLONIE DÍLY A LESNÍ ČVRTĚ

Počátkem třicátých let pokračuje výstavba typických domků z červených cihel. Budování nové čtvrti se přesouvá jižně od Podvesné na svah kopce Díly (417 m n. m.). Výstavba čtvrti byla zahájena v roce 1936 a společně se sousední menší obytnou kolonií Lesní čtvrť byla dokončena roku 1941. Během pěti let bylo postaveno přes 740 domů na 60 ha. Porovnáním počtem domů na rozlohu vychází, že hustota zástavby je mnohem vyšší, než například u obytné kolonie Letná. Setkáváme se s domy v šachovnicovém uspořádání, které jsou orientovány po vrstevnicích. Tak jako na Letné, tak i zde je podobný postup při výstavbě domů. Domy jsou částečně podsklepeny a kopírují přirozený terén. Opět zde lze najít komunikační odkopy v podobě silnic, které propojují čtvrť s okolím. Při stavbě Lesní čtvrti bylo nutné vykácet

část lesa (20 ha), kdy se jednalo o jediný výrazný zásah do lesních ploch na území Zlína v období první poloviny dvacátého století. V rámci krajiny se územní pokryv změnil z luk, pastvin a lesů na městskou nesouvislou zástavbu.

Tab. č. 4: Vývoj počtu dostavěných baťových domků na území Zlína

BAŤOVY DOMKY							
Rok	1924	1927	1930	1932	1939	1941	2013
Počet domků	136	510	912	1564	2048	2318	2200

Zdroj: Magistrát města Zlína

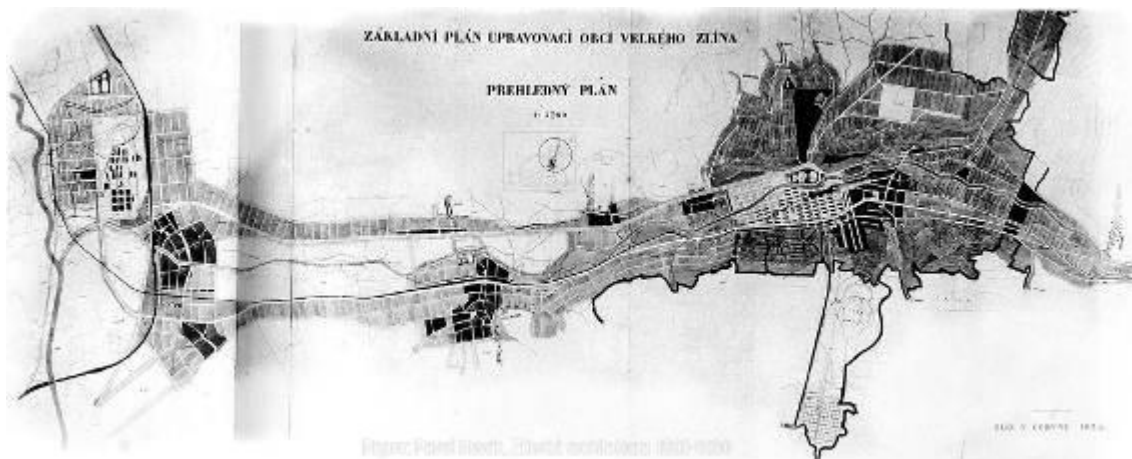
Jako nejdůležitější pro rozvoj města se s odstupem doby jeví regulační – zastavovací plány jednotlivých úseků města i města samotného až po nadměstsky pojatý „Velký Zlín“ (1934), dle kterých se orientovala následná výstavba a vývoj. V případě Zlína šlo o urbanistické realizace, jejichž význam a kvalita často převyšují význam a kvalitu nových budov. Např. v roce 1934 prorážely se směrem na východ – skrz linie historického půdorysu města, orientovaného severojižním směrem – dvě uliční páteře: třída T. Bati a Štefánikova. Poprvé byl tento záměr zveřejněn v časopise Zlín dne 9. října 1931 s poznámkou, že projekt byl schválen nadřízenými orgány. Realizaci byly kladeny překážky soukromými majiteli domů a pozemků. Mnozí z nich vydrželi v odporu i poté, když už ulice byly v provozu. (Pokluda, 2006)

Už dříve rozestavěné čtvrti Zálešná a Podvesná, a zčásti i Díly, tak dostávají potřebné spojení s továrnou a městským centrem. Před rokem 1934 byly také rozestavěny komunikace směrem od východu z Dílů po ulici Hlubokou a na hráz kudlovské přehrady, která fungovala od roku 1932. V roce 1934 začala situace k propojení západní a východní části města získávat jasné obrysy.

Vzniká parkový prospekt internátů dle návrhu F. L. Gahury, později ukončený památníkem a studijními ústavami. Ojedinelá myšlenka, která co do velkorysosti i estetické hodnoty nemá u nás obdoby. Regulační plán Gahurův vytváří podmínky pro pozdější vznik nových čtvrtí, ulic i komunikací. Staví se Díly, Lesní čtvrť, Lazy, vznikají nové ulice i v městském centru – Školní, Sadová, Díly I. a Díly II. Staví se tzv.

Podřevnická magistrála Zlín – Otrokovice v roce 1930 až 1938, i nová silnice Zlín – Vizovice v roce 1935 a další. Vzniká nová školní čtvrť (v regulačním plánu v roce 1927, dnešní stav od M. Lorence z roku 1931). Zámek s parkem je zpřístupněn veřejnosti.

Souhrnně se dá říci, že Gahurův regulační plán z roku 1934 má svůj významný podíl na výstavbě Zlína jako průmyslového zahradního města. Význam, který si udržuje kontinuitu až do dnešních dnů. Podle tohoto regulačního plánu rozpracovaného do jednotlivých částí – sekcí města, byla řízena výstavba Zlína po celou dobu druhé světové války.

Obr. č. 9: Regulační plán města Zlína, 1934, (zdroj: Státní okresní archiv Zlín)

Dalším architektem, který významně zasáhl do utváření nového moderního Zlína, byl profesor Vladimír Karfík. Ve Zlíně VI. Karfík realizoval množství objektů. Především celou řadu staveb pro bydlení. Množství typů rodinných domků, určených pro hromadnou výstavbu, vily vedoucích pracovníků firmy Baťa (Čiperova, Hlavničkova, Vavrečkova, Gabesamova, Malotova – u individuálních domků se odklání od racionalistického pojetí k romantičtější koncepci), nájemné domy.

Vedle toho zde uvedl do života celou řadu dalších staveb: plavecký bazén, letní koupaliště, evangelický kostel, Společenský dům (Vladimír Karfík zvítězil v soutěži svým vysoce standardním řešením vnitřní dispozice Spol. domu ve Zlíně (1932 - 1933), jehož ocelový skelet byl dílem architekta Miroslava Lorence) a především jedno z vrcholných architektonických předválečných děl v Československu, správní budovu firmy Baťa. Na tehdejší dobu to byl progresivní architektonický experiment, sedmnáctipodlažní administrativní stavba, 77,5 m vysoká, (projekt datován rokem 1937), první svého druhu v Evropě. VI. Karfík zde uplatnil řadu konstrukčních technických a dispozičních

novinek. Při uchování nosných principů zlínského konstruktivistického stylu, důsledně oproštěného ode všech historismů, postaveném na přísné účelovosti, typickém v materiálu a využití jeho barevnosti a v praxi osvědčeném stavebním modulu představuje i novou kvalitu. (Pokluda, 2006)

Pro meziválečné období lze proto říct, že vystavěním nového Zlína došlo k získání velmi cenné architektonické a urbanistické památky, kdy duch této doby přetrvává do dnes a proto je potřeba, aby byla snaha tento odkaz nadále udržovat při životě a nepřijít tak zbytečně o geniálně vymyšlený a zrealizovaný urbanistický skvost.

Z původního Zlína zůstaly pouze malé části města. Téměř většina domů byla raději zbourána a místo nich, dle regulí, byly postaveny nové moderní budovy. Při stavbách se dodržoval vztah ke krajině, a byla tedy snaha propojit urbanistický pohled s místním okolím a tato snaha tak dala vzniknout plně funkčnímu zahradnímu městu, aglomeraci. Za krátkou dobu proběhly velké změny v rámci krajinné struktury. Dříve zemědělské území s pasekářským osídlením se proměnilo v urbanizovanou krajinu, a dle prognóz a plánů, mělo i nadále pokračovat v rozšiřování městského území. Během budování města se objevilo hned několik příkladů různých antropogenních tvarů. Nejrozšířenější z nich byly sídelní, dopravní, průmyslové a vodohospodářské tvary.

5.2.3 Vznik Baťova v Otrokovících

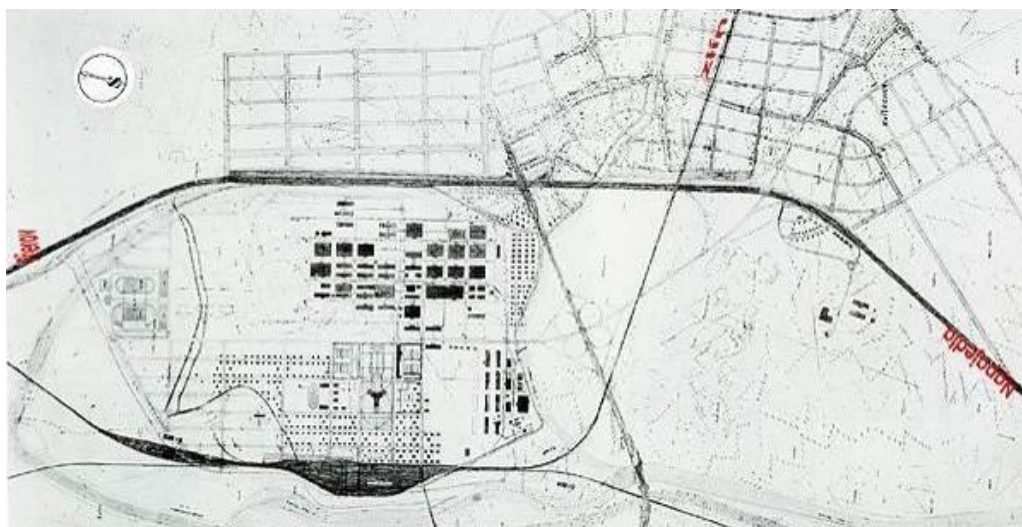
Na sklonku dvacátých let 20. století se ukázalo, že přírodní a technické podmínky již nevyhovují prudkému rozvoji Baťových závodů ve Zlíně. Projevovalo se to nedostatkem volných stavebních ploch a také zásadním nedostatkem vody potřebné pro koželužskou, chemickou, papírenskou a textilní výrobu. Převážně z již zmíněných důvodů bylo rozhodnuto, že ve druhé polovině roku 1929 se začne s budováním pobočných závodů v nedalekých Otrokovících, jejichž součástí bude i kolonie baťovských domků.²⁴

V tehdejší době, ještě malá obec Otrokovice, měla hned několik výhod, které rozhodly o zbudování pomocných závodů. Vybrané místo nemělo žádná omezení v podobě stávající zástavby a v jeho prospěch přispívala i geograficky příznivá poloha v

²⁴ Klub přátel historie města Otrokovice. In: Klub přátel historie města Otrokovice [online]. 2013, 17. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.historie-otrokovice.czweb.org/historie.php#skok3>

široké nivě řeky Moravy. Otrokovice měly minimální vzdálenost od Zlína (přibližně 12 km). Od roku 1882 zde zastavoval vlak na úseku Severní dráhy císaře Ferdinanda a v roce 1899 byl zahájen provoz železnice, která spojovala Otrokovice se Zlínem a dál s Vizovicemi. Od roku 1906 byla z přírodního meandrovitého do přímého toku regulována řeka Morava (za vzniku četných slepých ramen) a při jejím soutoku i Dřevnice, dříve často škodící povodněmi.²⁵

V roce 1929 tu byly močálovité louky s nízkou bonitou, zaplavované každým rokem. Uprostřed nich stáje Mešnov, které patřily napajedelskému hřebčínu. Firma Baťa zakoupila od tohoto velkostatku les zvaný Bahňák a za řekou Moravou les Tresný, který patřil olomouckému arcibiskupství. Nyní již nic nebránilo k tomu, aby se zde mohlo začít budovat satelitní městečko firmy Baťa. Práce na budování nového továrního sídliště podle regulačního plánu F. L. Gahury se rozběhly již v roce 1930, kdy bylo z oblasti *Bahňáku* přesunuto na druhý břeh řeky Dřevnice rok staré letiště, ale záplavy na podzim stavbu přerušily, zatopily celý prostor a odnesly materiál v hodnotě několika milionů Kč.²⁶

Obr. č. 10: Regulační plán Otrokovic z roku 1930 podle F. L. Gahury (zdroj: Státní okresní archiv Zlín)

²⁵ www.zlin.estranky.cz - Baťovy závody - Baťovy pomocné závody (BAPOZ) - Otrokovice - Baťov. In: www.zlin.estranky.cz [online]. 2006, 20. 2. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://www.zlin.estranky.cz/clanky/batovy-zavody/batovy-pomocne-zavody-_bapoz_---otrokovice---batov.html

²⁶ www.zlin.estranky.cz - Baťovy závody - Baťovy pomocné závody (BAPOZ) - Otrokovice - Baťov. In: www.zlin.estranky.cz [online]. 2006, 20. 2. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://www.zlin.estranky.cz/clanky/batovy-zavody/batovy-pomocne-zavody-_bapoz_---otrokovice---batov.html

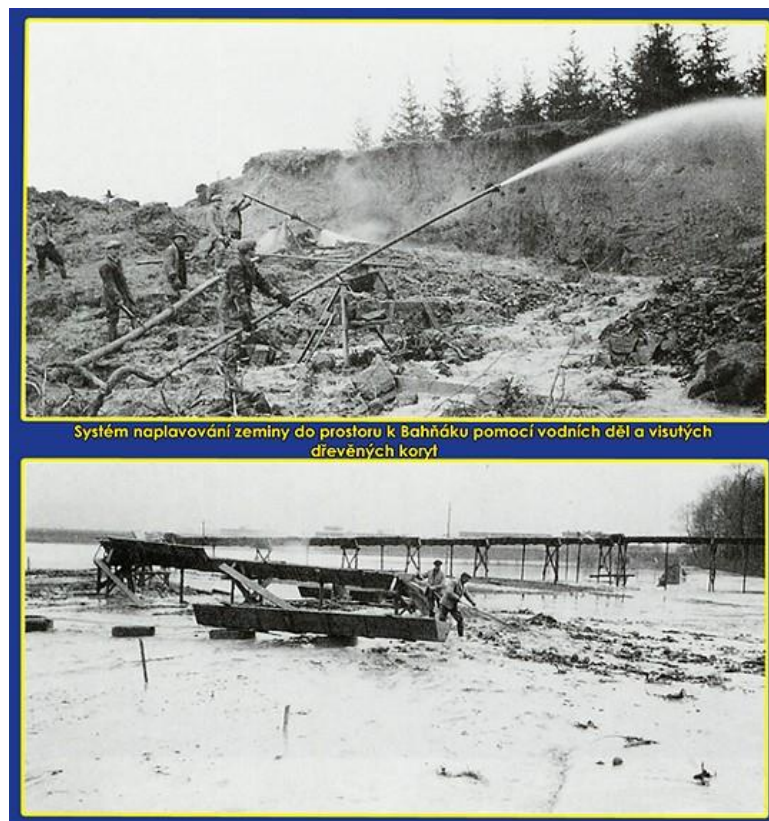
Jelikož pouhé budování hrází nestačilo, spodní voda pronikající z řeky Moravy stále nepříznivě působila na probíhající stavební práce, bylo rychle rozhodnuto, že je potřeba celý terén zvýšit a zabezpečit. K tomuto účelu byl využit kopec Tresný ležící přes řeku Moravu. Z možných variant byla vybrána unikátní myšlenka Jana Antonína Bati. Jednalo se o proces známy jako „splavování Tresného“ za což dostal později J. A. Baťa doktorát. Jedinečným způsobem byla nahoru potrubím hnána voda a zemina pak 800 m dlouhým vysutým dřevěným korytem splavována přes řeku do připravených ploch, kde postupně vysychala. Kolem celého areálu byla vybudována protipovodňová hráz, výška terénu stoupla o 2 (někde až 4) metry a došlo k přemístění asi 3 mil. m³ zeminy.²⁷

Po té již nic nebránilo rychlé výstavbě pomocných závodů a zaměstnaneckého sídliště. Do roku 1935 bylo postaveno přes 250 baťovských domů. Celý Baťov byl vybudován ve stylu zahradního města, po vzoru „Velkého Zlína“. S průmyslovou stavbou je spojen i rozvoj celé obce, kdy ještě v roce 1929 měly Otrokovice 2012 obyvatel, a počet bytů v části Baťov byl 0. Stačilo pouze deset let, a Otrokovice měly již přes 8000 obyvatel a počet bytů vzrostl na 658.²⁸

Vznikla tak 280 hektarů velká **sídelní plošina**, která se způsobem svého vzniku stala největším zásahem člověka do místní krajiny. Tehdejší doba byla příznivě nakloněna vzniku podobných projektů, jelikož se nebral příliš velký ohled na ochranu přírody. Primárním hlediskem společnosti, bylo zajištění pracovních míst. Vznikem Baťova zanikla plocha bažin a močálů, které byly stanovištěm mnoha druhů živočichů a rostlin. Došlo k částečnému odlesnění kopce Tresného, a hlavně odplavení až 4 milionů kubických metrů zeminy. V současnosti je odplavená část kopce opět zalesněná. V minulosti byl zaznamenán sesuv svahu, který je v současnosti evidován, jako dočasně uklidněný.

²⁷ www.zlin.estranky.cz - Baťovy závody - Baťovy pomocné závody (BAPOZ) - Otrokovice - Baťov. In: www.zlin.estranky.cz [online]. 2006, 20. 2. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://www.zlin.estranky.cz/clanky/batovy-zavody/batovy-pomocne-zavody-_bapoz_---otrokovice---batov.html

²⁸ Klub přátel historie města Otrokovice. In: Klub přátel historie města Otrokovice [online]. 2013, 17. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.historie-otrokovice.czweb.org/historie.php#skok3>

Obr. č. 11: Zachycení práce dělníků při splavování zeminy z kopce Tresný (zdroj: Státní okresní archiv Zlín)

5.2.4 Zlín po válce a v době socialismu

S nastolením socialismu přicházely ráz na ráz rychlé a dalekosáhlé změny, došlo dokonce i k přejmenování Zlína. Tehdejší město bylo začátkem roku 1949 přejmenováno na Gottwaldov, podle prvního dělnického prezidenta, a mělo se tudíž stát symbolem socialismu. V souvislosti s přejmenováním došlo i k připojení nových obcí k městu, tehdy i Otrokovic, ty pouze do roku 1954. Probíhal proces znárodňování, takže hlavně obuvnické a jiné továrny přešly pod státní kontrolu a národní podnik Baťa byl z důvodu odstranění spojení Zlína s Baťou přejmenován na n. p. Svit.

Měnil se, stále zřetelněji, také vnější obraz města. Na přelomu 40. a 50. let se stavělo hodně bytů, zejména rozsáhlá čtvrť Obeciny (1947 – 1949), skupina věžových domů (1950), bytové výškové Morýsovy domy (1949 – 1950) a další.

OBCINY, MORYSOVY A VĚŽOVÉ DOMY

Poprvé v historii města se v roce 1947 začalo se stavbou sídliště tříetážových nájemných domů. Stavba plně respektovala předválečný standart baťovské tradice. Domy byly stavěny na mírném svahu východně od obytné kolonie Díly. Celé sídliště se seskupovalo do dvanácti bloků s různým počtem sekcí. Celek vystupoval jako důležitá součást cílevědomé regulace města za dodržení příznivých prostorových podmínek životního prostředí i zahradního charakteru města. Začala se projevovat výhoda u staveb pro hromadné bydlení, což znamenalo hlavně úsporu na ploše, a také zvýšení obytných standardů. Prvních dvanáct bloků bylo dostavěno v roce 1949, avšak postupným rozšiřováním přibýlo do roku 1974 ještě dalších sedm bloků. Celková zastavěná plocha sídliště je 12 ha, je evidováno přes 600 bytů a více než dva tisíce obyvatel.²⁹

Na místech, která zůstala po válce nezastavěná, započala v roce 1947 výstavba dvou osmietážových „apartmánových“ domů a pěti jednoduchých osmietážových domů. Netradiční výstavba byla myšlenkou lidí kolem arch. Jiřího Voženílka. Jedná se o plochu mezi kolonií Podvesná a Díly. Každý ze dvou „apartmánových“ domů má 97 bytů a pět osmietážových domů jich má dohromady 146. Na ploše 9 ha tak východní část města získala dominantu, která odděluje Podvesnou a Díly.³⁰

Všechna tři místa vznikla, jako to v té době bylo obvyklé, na nezastavěných plochách. Nejednalo se o zemědělskou plochu, ale o urbanizovanou nezemědělskou zeleň.

Obr. č. 12: Sídliště Obeciny
(zdroj: Státní okresní archiv Zlín)

Obr. č. 13: Morysovy domy
(zdroj: www.zlin.eu)

²⁹ Morýsovy domy | Architektura Zlína. In: Architektura Zlína [online]. 2011, 19. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.architekturazlin.cz/morysovy-domy>

³⁰ Věžové domy | Architektura Zlína. In: Architektura Zlína [online]. 2011, 19. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.architekturazlin.cz/vezove-domy-0>

Zároveň vyrůstal impozantní Kolektivní dům (1951) nebo zimní lázně s plaveckým bazénem (1952) a tato díla architektů Drofy, Voženílka a Karfíka i do pouťového období vitálně přenášela silnou tradici místní funkcionalistické architektury. I zde se musely věci přizpůsobovat době a začaly se stavět ztěžklé formy s ozvěnami historizujících prvků, a hlavně – začala éra panelové výstavby. Touto technologií se budovala zejména velká sídliště, koncem 50. let Bartošova čtvrť, počátkem 60. let malenovické sídliště.

SÍDLIŠTĚ BARTOŠOVA ČTVRŤ A MALENOVICE

Mezi roky 1958 – 1962 vzniklo v Bartošově čtvrti vůbec první panelové sídliště na území Zlína. Do roku 1962 bylo postaveno 19, převážně 3 - 5 podlažních bytových domů. V 70. letech 20. století výstavba pokračovala, avšak již podle jiných urbanistických návrhů, kdy bylo postaveno 12 bytových domů. Území se nachází při levém břehu řeky Dřevnice ve východní části města, naproti Krajské nemocnici Tomáše Bati. Při porovnávání historických map před výstavbou sídliště, které se rozprostírá na ploše 12 ha lze vyčíst, že většina ploch sloužila k zemědělským účelům. 10 ha z plochy evidujeme jako ornou půdu, zbylé plochy byly součástí stálé kultury – ovocné sady, keře.³¹

V Malenovicích, které leží v západní části Zlína, byl v 50. letech vybudován komplex strojírenských závodů ZPS. Proto bylo rozhodnuto o vybudování většího obytného sídliště pro zaměstnance podniku v blízkém okolí. Stavební práce začaly v roce 1962 a končily roku 1974. Celkově bylo vystavěno na 70 bytových souborů různých typů.³² Střídají se nízkopodlažní domy s výškovými. V minulosti měly plochy zemědělskou funkci, avšak 30 ha orné půdy bylo sídlištěm zastavěno. Většina zastavěné plochy leží v údolní nivě, avšak poslední vystavěné bytové domy v letech 1973 - 1974 leží v mírném svahu místního kopce. Tudíž se zde projevuje charakter sídelních teras, kdy jsou domy zařezány do svahu.

³¹ První panelové sídliště Bartošova čtvrť | Architektura Zlína. In: Architektura Zlína [online]. 2011, 19. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.architekturazlin.cz/prvni-panelove-sidliste-bartosova-ctvrt>

³² Sídlíště Malenovice | Architektura Zlína. In: Architektura Zlína [online]. 2011, 19. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.architekturazlin.cz/sidliste-malenovice>

Zatímco na okraji dominovaly jednotvárné panelové čtvrti, ve středu města se v 60. letech začala objevovat hodnotná architektonická díla, jako byly budovy Fotografie (1960) nebo Centroprojektu (1968) a zejména dominující novostavba Divadla pracujících (1967). Při tom všem naštěstí zároveň přetrvávala i kontinuita „zlínského“ architektury, především v dílech M. Drofy, jenž projektoval mj. dvě cihlové školní budovy u nemocnice a potom „zlínskou“ tradici viditelně vyzdvihl – konstrukcí i červenobílou barevností ve výškovém bytovém domě na Zálešné. Na takto oživenou kontinuitu navázali i další architekti. Výstavba 50. - 60. let dotvářela centrum a současně město rozšiřovala, charakter zahradního města se dařilo uchovat i dále rozvíjet.

Po roce 1968 se pozornost lidí upřela hlavně k starostem každodenního života. Těm, kdo hledali bydlení, začalo sloužit rozsáhlé panelové sídliště Jižní Svahy započaté v letech 1968 – 1969 a vlastně dodnes rostoucí v nejlidnatější obvod města. Bytová výstavba poskytla uživatelům nové domy na Podhoří, Kútech, Přílucké a dalších místech.

SÍDLIŠTĚ PODHOŘÍ, KÚTY A PŘÍLUKY-BONĚCKO

Na západ od kolonie Letná pokračovala menší výstavba rodinných domů, které již nepodléhaly regulacím, a tak vznikaly nejednotné domy, spíše již vícegenerační vily. Rozdíl ve způsobu stavby oproti stavbě baťovských domků je patrný. Některé domy nekopírují terén, ale plně se zařezávají do svahu. Zemědělskou plochu s rozlohou 25 ha, tak vystřídala souvislá městská zástavba, sídliště Podhoří. Ale podobně jako v případě obytné kolonie Letná, se výstavba zastavila při hranici s lesním porostem. Nadále zůstalo přibližně 6 ha volné plochy, s kterými se počítalo pro obytnou výstavbu. A tak od roku 1969 do roku 1971 bylo vystavěno šest 14-nácti podlažních výškových domů, které byly rozloženy tak, že uprostřed tvoří zelenou rekreační plochu.³³

Sídliště Kúty a Padělky již nevznikla na zelené louce, ale byla vystavěna namísto zbouraných baťových domků. Území ležící na západ od kolonie Zálešná má podobu (dle autora) částečného městského ostrova, trojúhelníkového tvaru. Jižní část je ohraničena

³³ Sídliště Podhoří | Architektura Zlína. In: Architektura Zlína [online]. 2011, 19. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.architekturazlin.cz/sidliste-podhoři>

řekou Dřevnicí, východní hranici tvoří Fryštácký potok a severní hranici uzavírá hlavní silnice, která spojuje Zlín s městem Fryšták. V údolní nivě řeky Dřevnice na ploše 15 ha bylo mezi lety 1978 – 1979 vybudováno kolem čtyřiceti obytných domů.

Sídliště menšího rozsahu na Přílukách, Boněcko, ležící východně od Obecin, bylo zrealizováno roku 1967. Na tehdejších zemědělských plochách o 7 ha bylo postaveno jedenáct bytových domů. U některých je patrný nutný zásah do terénu, charakteristický u sídelních teras.

Podstatného rozšíření se dočkala zdejší nemocnice, byl postaven domov pro seniory na Burešově, také byla vystavěna nová školní budova pro strojní průmyslovou školu, stejně jako několik základních škol. Na Dlouhé ulici vznikla trojice obchodních domů s velkými prosklenými fasádami, přibyla novostavba pošty, pojišťovny a další.

V době socialismu nadále rostl počet obyvatel ve městě, v roce 1960 měl Zlín 61 000 obyvatel o deset let později 70 000 obyvatel a v době změny režimu a pádu socialismu měl Zlín 83 000 obyvatel. Tento vývoj dokládá, že Zlín v tehdejší době nestagnoval, ale nadále se vyvíjel a stále se do města stěhovali noví lidé, kteří zde nacházeli práci, jak v obuvnictví, tak i ve strojírenství nebo chemickém průmyslu. Lze říci, že i díky nové výstavbě, která dodržovala vzhled staveb z minulosti, se Zlín neměnil v zašedlé průmyslové město.

SÍDLIŠTĚ JIŽNÍ SVAHY

Nejvýznamnějším projektem té doby, byl rozhodně plán na výstavbu sídliště Jižní Svahy. Tato lokalita, se jako vhodné místo k bydlení řešila již v době Tomáše Bati, ale k začátku stavby došlo až na konci 60. let, kdy byla vypsána soutěž na obytnou zástavbu Jižních Svahů. Do té doby se město Zlín převážně rozvíjelo v údolní nivě Podřevnického údolí a to směrem východo-západním. Stavba byla rozdělena na dvě etapy:

Pro **první etapu** výstavby je charakteristický soulad se zlínskou architekturou, a to jak v urbanistickém řešení, tak i v materiálovém pojetí. Stavební práce probíhaly mezi lety 1972 a 1980. Ačkoli v tehdejší republice byl u nově soustředěné výstavby prioritou ukazatel hustoty obyvatel na hektar, tak se místním architektům povedlo něco v té době nevídaného. Celý soubor obytných staveb se v jejich provedení dokázal proměnit na městskou čtvrť s prvotřídním urbanistickým konceptem. Celá čtvrť

nabízela několik bytových možností – domy terasové, bodové, chodbové i rodinné domy řadové či terasové. Struktura sídliště I. etapy byla výrazně ovlivněna terénní konfigurací. Jako dominantního prvku bylo použito tzv. výškového segmentového domu, který současně tvoří i dominantu centra okrskové občanské vybavenosti. Avšak dnes je tato budova, obyvateli Zlína nazývána „segment“, brána jako negativní prvek vůči celkovému vzhledu I. etapy Jižních Svahů. Koncept zahradního města, podle kterého byl v minulosti budován Zlín, byl plně transformován do výstavby bytových domů a okolních staveb, a celý projekt byl zasazen do již založené zeleně. První etapa má 3 699 bytů s asi 10 000 obyvateli. Pohledově tvoří I. etapa západní část panoramatu z centra města. Zvláštností této výstavby byla i skutečnost, že generálním projektantem, dodavatelem i organizací pověřenou inženýrskou činností byla jedna organizace – PS Gottwaldov.³⁴ Plocha I. etapy výstavby je přibližně 55 ha. Před realizací projektu byly zdejší plochy plně využívány k zemědělským účelům, a to především jako orná půda a na více ukloněných svazích byly ovocné sady, v malém množství vinice. Jižní Svahy jsou typickým příkladem sídelních teras, které jsou viditelné na téměř celé ploše sídliště. Plochu „segmentu“ lze klasifikovat jako sídelní plošinu a z důvodu nárůstu automobilové dopravy se zde kromě dopravních tvarů nachází mnoho podzemních parkovišť (sídelní podzemí). Z důvodu možných hrozeb sesuvů svahů, bylo nutné vybudovat hlubší zakládání staveb. Je registrován dočasně uklidněný sesuv na jižním svahu, který má šířku 620 m a délku 100 m.³⁵ Zahrnuje několik desítek terasových domů. Na východ od zmíněného sesuvu je evidován potenciální výskyt sesuvu, na kterém nejsou postaveny žádné stavby, je zde vytvořen lesopark. V místech centrální části sídliště mezi bytovými domy je registrován výskyt aktivního sesouvání, který byl v roce 1997 sanován, ale do budoucna nelze vyloučit další změny.³⁶

³⁴ www.zlin.estranky.cz - nový Zlín - Jižní svahy - obytný soubor ve Zlíně. In: [Www.zlin.estranky.cz](http://www.zlin.estranky.cz) [online]. 2006, 20. 2. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.estranky.cz/clanky/novy-zlin/obytny-soubor-jizni-svahy.html>

³⁵ Databáze svahových nestabilit České geologické služby. In: Úvodní stránka - Česká geologická služba [online]. 2007, 18. 4. 2012 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.geology.cz/app/pasport/viewdbs.pl?db=63&map=25-31-20>

³⁶ Databáze svahových nestabilit České geologické služby. In: Úvodní stránka - Česká geologická služba [online]. 2007, 18. 4. 2012 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.geology.cz/app/pasport/viewdbs.pl?db=33&map=25-32-16>

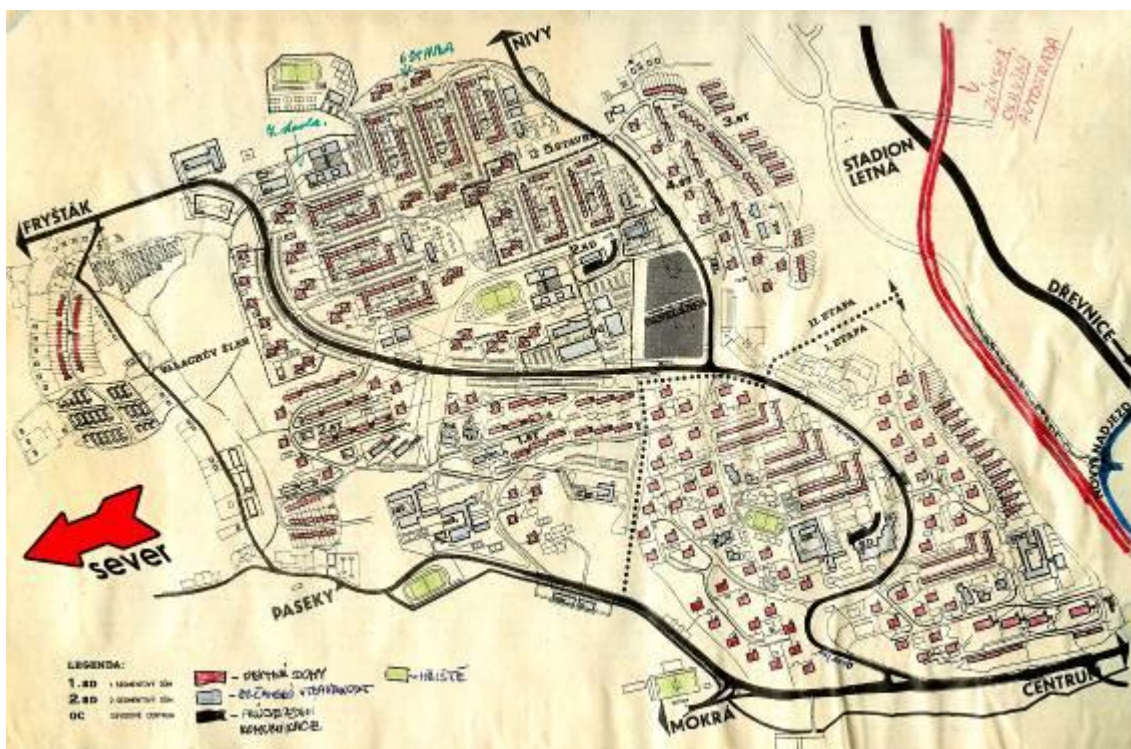
Obr. č. 14: Sídliště Jižní Svahy, I. etapa (zdroj: www.zlin.eu)

Druhá etapa výstavby byla ovlivněna zásadním rozhodnutím GŘ PS Ostrava o přechodu na nový celostátně platný typový podklad obytných domů OP 1.11, což se nutně muselo projevit i v novém urbanistickém a architektonickém řešení, jímž byl pověřen Stavoprojekt Gottwaldov. Architektonické ztvárnění se proto omezuje výhradně na barevné nástřiky a nátěry, neboť obklady obvodových panelů jsou vyloučeny.³⁷ Tak jako první etapa, tak i druhá, nahradila urbanizovanými plochami původní zemědělské. Na ploše 82 ha se nachází 9995 bytů, ve kterých žije přibližně 23 600 obyvatel. V rámci výskytu antropogenních tvarů je na tom druhá etapa podobně jako etapa první. V severní části sídliště je evidován aktivní sesuv, který vznikl po extrémních srážkách v roce 1997. Na délku měří 110 m a na šířku 60 m. Sesuv ohrožoval panelový dům, byl postižen ovocný sad a louka. Došlo k sanaci pomocí pilotové stěny se ztužujícím železobetonovým trámcem.³⁸

Po obrázcích č. 15 a 16 následuje mapa, znázorňující nově vzniklé obytné lokality v letech 1920 – 1989 na území Zlína a v blízkém okolí.

³⁷ www.zlin.estranky.cz - nový Zlín - Jižní svahy - obytný soubor ve Zlíně. In: Www.zlin.estranky.cz [online]. 2006, 20. 2. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.estranky.cz/clanky/novy-zlin/obytny-soubor-jizni-svahy.html>

³⁸ Databáze svahových nestabilit České geologické služby. In: Úvodní stránka - Česká geologická služba [online]. 2007, 18. 4. 2012 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.geology.cz/app/pasport/viewdbs.pl?db=31&map=25-32-16>

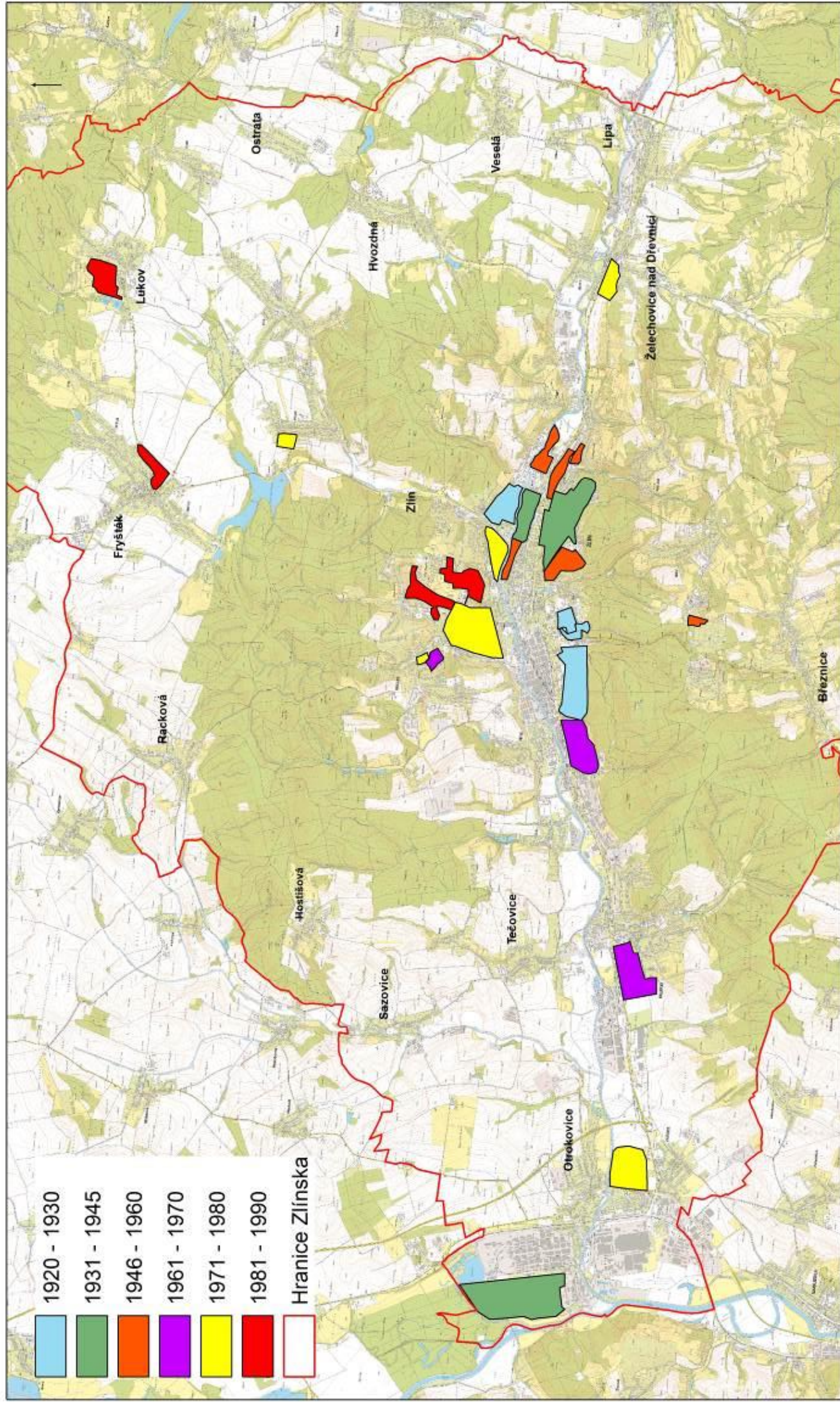

Obr. č. 15: Kompletní mapa sídliště pocházející z roku 1985 (zdroj: zlin.estranky.cz)

Obr. č. 16: Historický Zlín 30. let v porovnání s dnešní zástavbou Jižních Svahů (zdroj: Zlín, Zlínsko, 2004)

VÝSTAVBA VÝZNAMNÝCH OBYTNÝCH ČTVRTÍ VE ZLÍNĚ A SOUSEDNÍCH OBCÍCH V LETECH 1920 - 1989

6 Vývoj výstavby obytných ploch ve Zlíně a jeho sousedních obcí v letech 1990 - 2014

Změna režimu v listopadu 1989 s sebou přinesla řadu změn, které významně ovlivnily i Zlínsko. Městu Zlín se vrátilo jeho jméno a lidé pozorovali tempo změn, které v průběhu 90. let 20. století každým dnem přetvářely život Zlína, jeho okolí i jeho obyvatel.

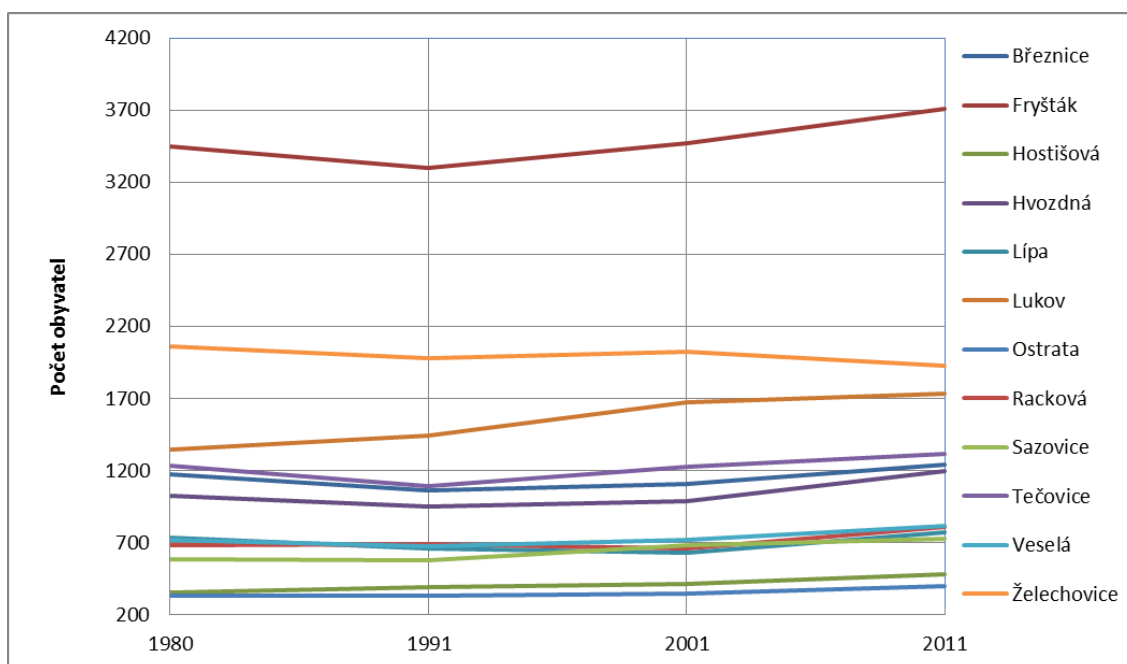
V následujících tabulkách a grafech je znázorněn vývoj počtu obyvatel a domů ve zkoumaných obcích v letech 1980 – 2011. Pro znázornění rozdílu mezi obcemi byly z grafů vyjmuty data za města Zlín a Otrokovice. Celkový vývoj v počtu obyvatel a domů od roku 1869 do roku 2011 bude znázorněn pomocí bazických indexů v grafech. Tyto grafy již obsahují data za města Zlín a Otrokovice a dovolují tak celkové zhodnocení vývoje ve vymezeném území.

Tab. č. 5: Vývoj počtu obyvatel ve vybraných obcích za období 1980 – 2011

POČET OBYVATEL					
	1980	1991	2001	2011	Bazický index 2011/1980
Březnice	1175	1063	1109	1240	1,06
Fryšták	3446	3299	3473	3712	1,08
Hostišov	350	387	410	480	1,37
Hvozdná	1024	946	988	1196	1,17
Lípa	730	657	629	768	1,05
Lukov	1348	1441	1676	1736	1,29
Ostrata	330	333	346	397	1,20
Racková	678	692	662	809	1,19
Sazovice	583	580	681	726	1,25
Tečovice	1232	1094	1229	1317	1,07
Veselá	717	674	718	814	1,14
Želechovice	2059	1980	2021	1925	0,93
Otrokovice	18082	20267	19261	18456	1,02
Zlín	77460	81146	78833	75660	0,98

Zdroj: Historický lexikon obcí ČR

Mezi lety 1991 a 2011 je u měst Zlína a Otrokovic znatelný úbytek obyvatel. Projevuje se zde proces suburbanizace³⁹. Výhodné dopravní napojení okolních obcí a výhodnější pořizovací náklady na soukromé bydlení se projevují stěhováním obyvatel do obcí, které leží v blízkosti velkých měst. Obce Tečovice, Sazovice a Hostišová leží mezi oběma největšími městy, což přispívá k vyššímu nárůstu migrace obyvatelstva do zmíněných obcí.

Obr. č. 17: Vývoj počtu obyvatel ve vybraných obcích za období 1980 – 2011 (zdroj: Historický lexikon obcí ČR)

Podle obr. č. registrujeme zvýšený nárůst počtu obyvatel ve městě Fryšták. Dopravní spojení se Zlínem a kvalitní životní prostředí napomáhá městu ke zvyšování počtu obyvatel. U nedaleké obce Lukov je evidován nepřetržitý nárůst počtu obyvatelstva. Tento trend je ovlivňován nejen výstavbou nových obytných ploch, ale i zahájením provozu místního domova důchodců, ke kterému byla v roce 1992

³⁹ Z anglického slova „suburb“ je odvozen termín suburbanizace, jehož význam vyjadřuje předměstí. Z latinského překladu „urbs“ znamená město a předpona „sub“, která označuje oblast za nebo pod městem. Jednotlivá sídla, kde probíhá proces suburbanizace, používá výraz „suburbium“ jako satelitní městečka, s areály nově vystavených obytných celků v zázemí města. Z hlediska nejméně udržitelného rozvoje prostorového růstu měst je používán pojem „urban sprawl“, který charakterizuje jednotlivou výstavbu na malých lokalitách. Jedná se o zásah výstavby do volné krajiny s nepromyšleným a neřízeným umístěním v krajině. Je považován jako nežádoucí projev převážně z ekonomického, sociálního a environmentálního pohledu na problematiku. Výsledek těchto procesů jsou nově mozaikovitě struktury rozmístění vystavených areálů v zázemí města. (OUŘEDNÍČEK, 2002).

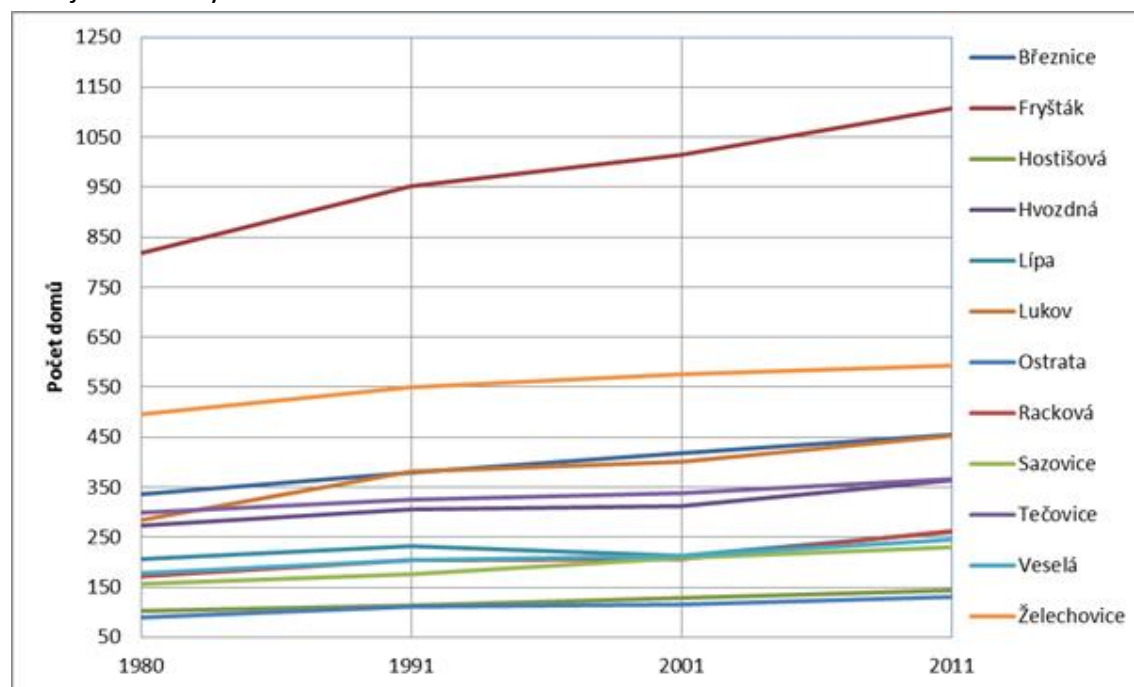
přistavena nová velkokapacitní budova. Pozvolný trend zvyšování počtu obyvatelstva nalzáme u všech vybraných obcí. Pouze u obce Želechovice nad Dřevnicí (a u již zmíněných měst Zlín a Otrokovice) pozorujeme úbytek v počtu lidí, kteří mají v obcích trvalé bydliště.

Následná tabulka a graf znázorňují rozdíly ve vývoji výstavby domů v letech 1980 – 2011.

Tab. č. 6: Vývoj počtu domů ve vybraných obcích Zlínska za období 1980 – 2011

POČET DOMŮ					
	1980	1991	2001	2011	Bazický index 2011/1980
Březnice	335	379	419	455	1,36
Fryšták	817	952	1015	1108	1,36
Hostišovná	103	113	129	144	1,40
Hvozdná	274	306	313	363	1,32
Lípa	206	233	212	260	1,26
Lukov	284	382	400	453	1,60
Ostrata	89	111	115	130	1,46
Racková	172	204	206	262	1,52
Sazovice	156	177	209	231	1,48
Tečovice	300	325	339	367	1,22
Veselá	179	204	213	245	1,37
Želechovice	495	550	575	594	1,20
Otrokovice	1896	1962	1981	2176	1,15
Zlín	10573	11418	11809	12787	1,21

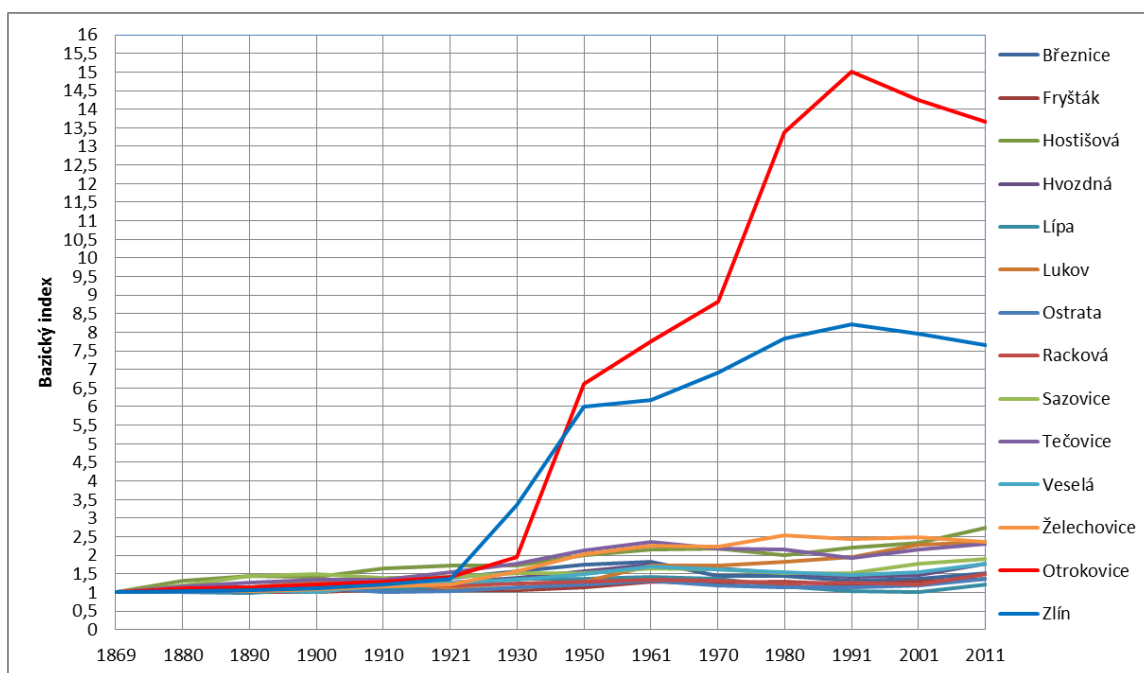
Zdroj: Historický lexikon obcí ČR

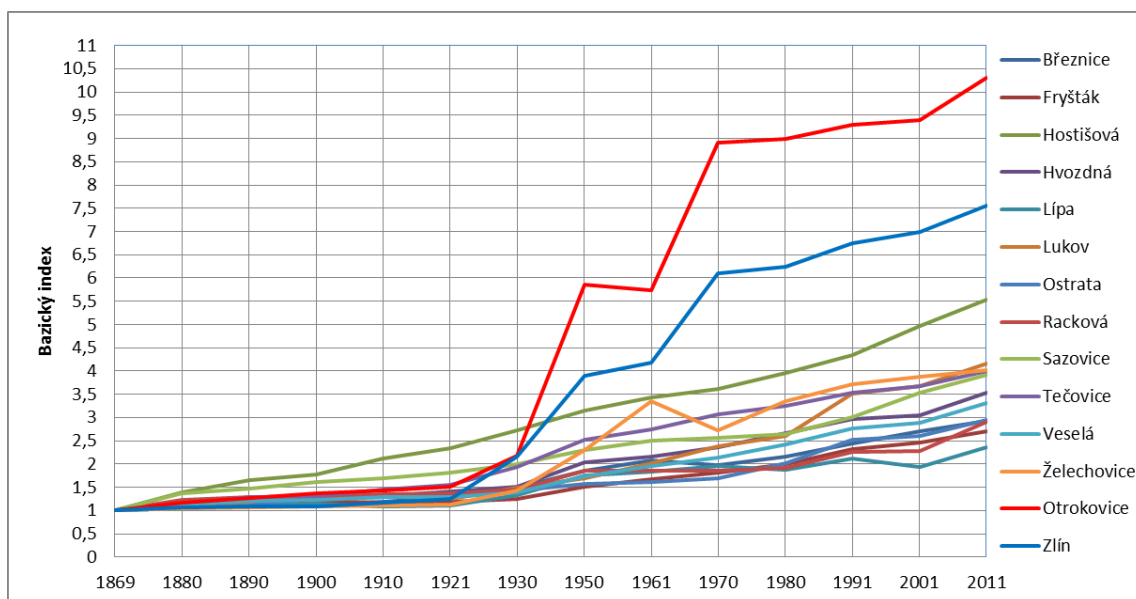
Obr. č. 18: Vývoj počtu domů ve vybraných obcích Zlínska za období 1980 – 2011 (zdroj: Historický lexikon obcí ČR)

Z hodnot grafu, které znázorňují vývoj počtu domů v obcích na Zlínsku v letech 1980-2011, lze vyčíst rostoucí trend. Je možné dát do souvislosti počet obyvatel s počtem domů, neboť obě tyto hodnoty se vyznačují kladným přírůstkem. Suburbanizační proces zapříčinil výstavbu nových domů na volných plochách na okraji obcí. Tento způsob výstavby lze lokalizovat ve všech vybraných obcích, lze ovšem pozorovat různou míru výstavby u každé jednotlivé obce. Tento proces ve většině případů působí na místní krajinu negativně. I přesto, že na území Zlína a Otrokovic můžeme pozorovat úbytek počtu obyvatel, probíhá na jejich k. ú. nepřetržitá výstavba nových domů.

Následující dva grafy vyjadřují hodnoty bazického indexu pro vývoj počtu obyvatel a počtu domů v letech 1869 – 2011 pro vymezené území. Výsledné hodnoty poukazují na města či obce, kterým se podařilo za necelých 150 let dosáhnout největšího nárůstu v počtu obyvatel a v počtu domů.

Obr. č. 19: Vývoj počtu obyvatel ve vybraných obcích Zlínska za období 1869 – 2011 prezentován pomocí bazického indexu (zdroj: Historický lexikon obcí ČR)

Obr. č. 20: Vývoj počtu domů ve vybraných obcích Zlínska za období 1869 – 2011 prezentován pomocí bazického indexu (zdroj: Historický lexikon obcí ČR)

Nová výstavba v zázemí měst vytváří tlak na přírodní prostředí, vede ke změnám ve využití krajiny, snižuje množství ploch k rekreačnímu a zemědělskému využití, ovlivňuje biodiverzitu a způsobuje změny v půdních, vodních a klimatických mikrosystémech. Vliv suburbanizace na fyzické prostředí však zahrnuje také dopady na člověkem vytvořené prostředí a funkční strukturu sídel a městských regionů. Silueta, která dnes vítá návštěvníky i obyvatele přijíždějící do našich měst, se pomalu mění z věžovité stěny panelových sídlišť na skupinky nových rodinných domků, nákupních zón, zábavních center, skladů a průmyslových areálů. Nová výstavba rezidenčních i komerčních staveb pozměňuje lokální krajinný obraz i urbanistickou strukturu a architektonický ráz venkovských sídel v zázemí českých měst. Podél dálnic a hlavních silnic se nacházejí velké a nevzhledné skladovací areály, krychle a kvádry komerčních staveb a v okolní krajině místy i "podnikatelské baroko" rezidenčních suburbií. Zajímavých staveb nenápadně zasazených do okolní zástavby a venkovské krajiny je málo. Kolonie rodinných domků a uzavřené honosné paláce vnáší do prostředí původně venkovských sídel uniformní zástavbu a prvky městské architektury. Většina nově postavených čtvrtí rodinných domků postrádá veřejné prostory, cesty spojující novou kolonii s okolní krajinou a sídlem, návaznost na starší zástavbu, čímž přispívá k prostorové i funkční fragmentaci původních sídel. Srovnáme-li architektonické prvky,

vybavenost domů, funkce zahrad nebo urbanistickou koncepci zástavby, existuje výrazný rozdíl mezi vzhledem nových domů a původní vesnickou zástavbou.⁴⁰

6.1 Komerční suburbanizace na Zlínsku

Ve Zlíně, po změně politického režimu v roce 1989, nastal prudký růst podnikatelsko-obchodních aktivit. Baťův tovární areál byl nadále využíván společností Svit a. s., proto muselo město v rámci svých strategických plánů vymezit plochu pro stavbu nových výrobních hal tak, aby přilákaly jak české, tak i zahraniční investory.

Pro tyto účely byla na přelomu 20. a 21. století vybudována Průmyslová zóna Zlín – východ. Průmyslová zóna je situována 4 km východně od centra města v katastrálním území místní části Lužkovice. Rozloha zóny je 23,5 ha a návrh technického řešení území průmyslové zóny vychází ze schváleného územního plánu města Zlína. Lokalita přímo navazuje na zastavěné území města. Tato zóna leží v údolní nivě řeky Dřevnice a částečně zasahuje do oblasti ohrožené stoletou vodou v případě výskytu povodní. Původně byly zdejší plochy využívány z větší části pro zemědělskou činnost v podobě orné půdy a částečně zdejší území pokrývaly louky. Průmyslová zóna, kterou svým charakterem řadíme mezi industriální plošiny je napojena na kanalizační a vodovodní síť. Pro účely zóny zde byla vybudována páteřní dopravní komunikace, která propojila zónu s hlavní dopravní komunikací spojující Zlín s Vizovicemi. Později byla vnitřní silnice propojena s Lužkovicemi a došlo k prodloužení linky městské hromadné dopravy právě do místní části Lužkovice. Pozitivním ukazatelem této průmyslové zóny je alokace podniků, které svým charakterem a intenzitou výroby výrazně nezatěžují životní prostředí ve zdejší oblasti, což je u jiných industriálních zón problematickým faktorem. (Kouřil, 2009)

V roce 2011, po schválení územního plánu obce Lukov, rozhodlo zastupitelstvo o vybudování průmyslové zóny ve zdejší obci. Ještě v roce 2011 byla zahájena práce na 7 ha, kdy bylo nejdříve nutno přeložit vysokotlaký plynovod a poté bylo území napojeno na kanalizační a vodovodní síť. Poslední etapou přípravy zóny byla výstavba

⁴⁰ Současná česká suburbanizace a její důsledky - Ministerstvo vnitra České republiky. In: Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2014, 18. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/soucasna-ceska-suburbanizace-a-jeji-dusledky.aspx>

silnice. Tato menší industriální zóna nahradila ornou půdu, využívanou k zemědělské činnosti. Od roku 2012 zde působí 3 společnosti a od jara 2014 dostalo dalších 6 firem stavební povolení. Výhodnou pozici území umocňuje fakt, že v budoucnu by v blízkosti zóny měla vést důležitá silnice R49. Při výběru investorů by se měl brát zřetel na charakter jejich výroby, tak aby v budoucnu nedošlo k ohrožení okolní krajiny, především zemědělských ploch.⁴¹

V rámci zkoumaného oblasti Zlínska má každá obec ve svém schváleném územním plánu vymezené území pro výrobu a podnikání. Většinou se jedná o bývalá zemědělská družstva a jejich přilehlé pozemky. Především v obcích, které jsou v blízkém sousedství Zlína, využili investoři situace, kdy cena pozemků byla nízká. S přispěním dopravního spojení s krajským městem se tyto objekty a pozemky staly ideálním místem k podnikání. Taková místa se nachází v obcích Tečovice, Lípa a Želechovice nad Dřevnicí.

V Otrokovicích, které vyrostly jako průmyslové město, po roce 1989 nevznikly žádné nové plochy pro výrobní činnost. Společnosti jako Barum Continental a Mitas, si pro své účely rozšiřují výrobní kapacity stavbou nových hal poblíž již stávajících, na území průmyslových ploch vzniklých před rokem 1990.

V současnosti se magistrát města Zlína snaží hledat řešení v regeneraci „brownfieldu“ bývalých baťových závodů namísto výstavby nových průmyslových ploch na okraji města.

Kromě průmyslových ploch, registrujeme v rámci komerční suburbanizace i nevýrobní, obslužné, obchodní objekty. Tento trend postihující celou ČR se nevyhnul ani zdejší oblasti. Tehdejší doba umožnila, že téměř bez problému začala výstavba velkých, do krajiny nevhodně umístěných budov.

První obchodní centrum na Zlínsku vzniklo na ploše mezi Zlínem a Otrokovicemi, na k. ú. Malenovice v roce 2000. Po rozhodnutí města a schválení územního plánu byly pozemky sloužící k zemědělské činnosti prodány a započala výstavba nového centra. Celková rozloha dosáhla plochy o velikosti 6,7 ha. Obchodní centrum ležící u hlavní silnice spojující Zlín s Otrokovicemi, bylo posléze v roce 2004 rozšířeno o nový objekt, který dosahuje rozlohy 2,2 ha. Ještě v roce 2004 byl na 1 ha,

⁴¹ Lukovský zpravodaj. In: Lukov - Brána Hostýnských hor [online]. 2010, 18. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://www.lukov.cz/upload/docs/lukov_web_06_11.pdf

vedle nového rozšířeného centra, postaven hypermarket Makro. Celé území leží ve velmi mírném svahu údolní nivy řeky Dřevnice. Již tak frekventovaná silnice I/49, charakteristická svojí emisní zátěží na okolí, je doprovázena zvýšeným pohybem automobilů na velkokapacitních parkovištích. Estetický zásah do místní krajiny je zřejmý. Obchodní centrum (OC) nezasahuje do souvislé zástavby Malenovic ani Otrokovíc. Mezi Malenovicemi a OC leží půlkilometrový pás zemědělské plochy a na druhou stranu od OC k Otrokovícím je délka podobné zemědělské plochy více než kilometrová.

Snad jediná stavba hypermarketového typu, která snese architektonické měřítko je budova hypermarketu Interspar ve Zlíně – Prštném. Tato stavba na ploše 1,5 ha byla postavena v roce 2001 na ploše bývalého škvárového hřiště. Pro potřeby objektu zde bylo vybudováno podzemní parkoviště. Celkově stavba urbanisticky zapadá do prostředí vedle stojícího komplexu svitovských továrních budov a na druhé straně budovy obilného sila. Objekt se nachází v záplavovém území pro stoletou a dvacetiletou vodu.⁴²

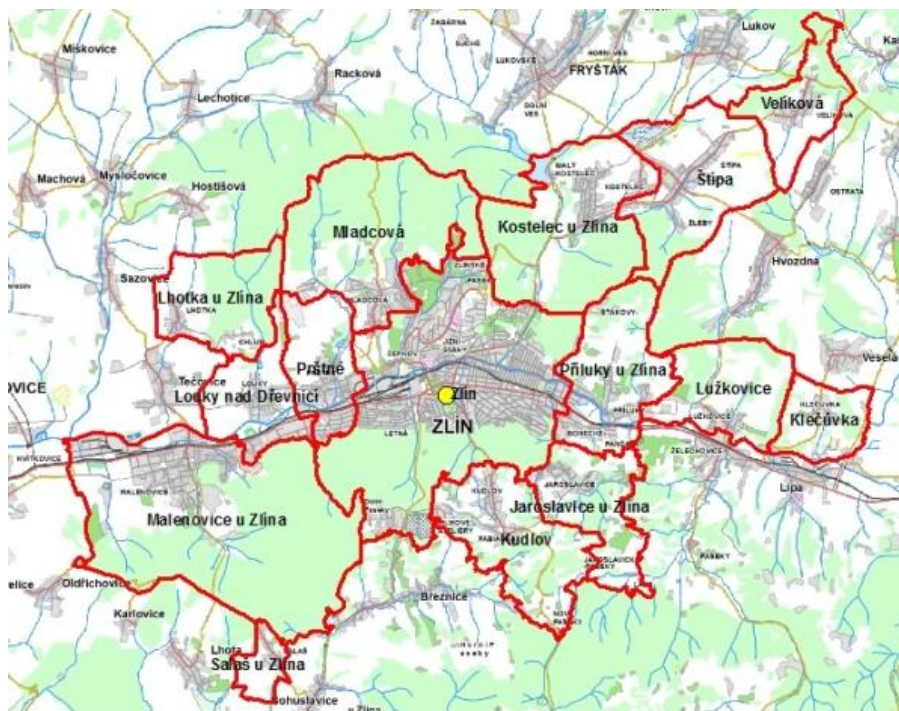
Další nákupní centrum je lokalizováno v blízkosti cesty ze sídliště Jižní Svahy do centra města Zlína v blízkosti řeky Dřevnice. V minulosti zde stála vesnice Čepkov, která byla pohlcena Zlínem. Část, na které stojí dnešní nákupní centrum, byla zastavěna domy, jenž byly ke konci 80. let 20. století zbourány. Na začátku 90. let tady začala stavba obchodního centra, ze které se do roku 2004 stalo jen torzo. V roce 2005 zde bylo na 4,4 ha postaveno nové NC Čepkov.

6.2 Výstavba nových obytných ploch ve Zlíně po roce 1990

Po roce 1990 najednou padly všechny zábrany. Ta tam byla panelománie, objemová typizace, diktát stavebních firem a ideologie. Otevřel se svět nových tvarů a forem, nekonečné se zdají možnosti materiálové, ze dne na den se objevili i osvícení investoři, kvalitní architekturu přímo vyžadující. Architektury, do té doby uvázané na řetězu jste mohli spatřit léhat na obloze. I na té zlínské. Zde ovšem okroužkované silou baťovské tradice. (Novák, 2008)

⁴² Interspar hypermarket | Architektura Zlína. In: Architektura Zlína [online]. 2011, 19. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.architekturazlin.cz/interspar-hypermarket>

Nyní se práce zaměří na rozvoj nových obytných zón po roce 1990 ve Zlíně. Bude provedena lokalizace nových obytných soustav a jejich charakteristika. Tento postup bude proveden u všech 15 k. ú. města Zlína.

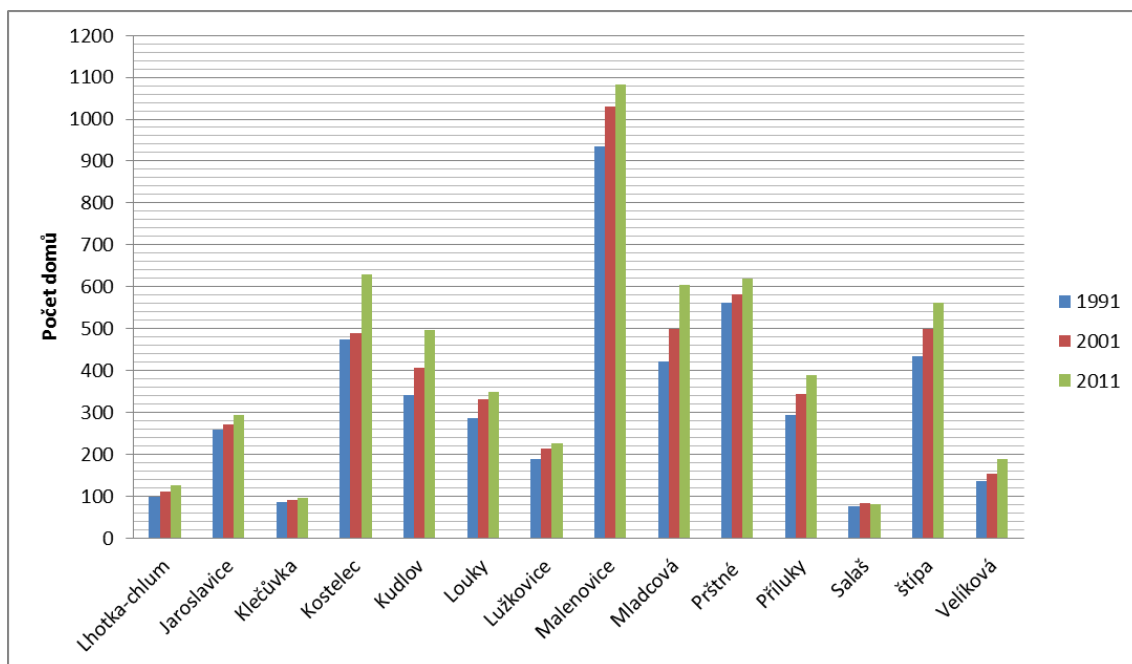

Obr. č. 21: Katastrální území města Zlína (zdroj: geocaching.com)

Po roce 1990 nastává značný útlum výstavby nových bytových domů. V rámci Zlína dochází k vnitřní suburbanizaci města. Zlín lze rozdělit na 4 území podle atraktivity polohy.

- A) Centrální část města – vnitřní část k. ú. Zlín
- B) Vnitřní části města – vnější část k. ú. Zlín, Pňiluky u Zlína, Prátné, Louky nad Dřevnicí, Malenovice u Zlína
- C) Vnější části města – Kudlov, Jaroslavičky u Zlína, Mladcová, Kostelec u Zlína, Lužkovice, Štípa, Velíková
- D) Oddělené části města, na silnici III. třídy – Klečůvka, Lhotka u Zlína, Salaš

A právě k. ú. části C se stávají pro obyvatele atraktivním místem pro bydlení. Cena zdejších pozemků je výrazně nižší než ceny u kategorií A a B. Dopravní spojení s městem je na vysoké úrovni.

Obr. č. 22: Počet domů v k. ú. Zlína za roky 1991, 2001, 2011
(zdroj: Historický lexikon obcí ČR, SLDB 2011)

Graf z obrázku č. 22 znázorňuje trend, který měla výstavba nových domů v k. ú. Zlína.

Pro roky 1991 až 2001 graf dokazuje, že právě k. ú. z vnější části města (C) byla nejvíce atraktivní pro výstavbu nových domů. Jedná se především o k. ú. Kudlov, Mladcová, Štípa. Společně se skupinou (C) zaznamenáváme nárůst počtu domů u skupiny vnitřní části města (B). Především u k. ú. Malenovice, Příluky a Louky. Oproti tomu k. ú. Lhotka, Klečůvka, Kostelec, Salaš, Jaroslavice a Velíková nezaznamenávají nijak vyšší nárůst nových domů pro toto období.

Vývoj pro roky 2001 až 2011 je již mírně odlišný. Největší nárůst registrujeme pro k. ú. Kostelec, Kudlov, Malenovice, Mladcová, Příluky a Štípa. Ostatní k. ú. pokračují v nastoleném tempu 90. let, kdy především v k. ú. Louky růst počtu nových domů zpomalil.

Místní část **Lhotka - Chlum** je jednou z nejmenších místních částí Zlína. Leží v malém údolí mezi místní částí Louky a obcemi Tečovice, Sazovice a Hostišová na silnici mezi Tečovými a Sazovicemi. Od centra Zlína je vzdálena 5 km západním směrem.

Součástí Lhotky je Chlum. Společně se rozkládají na ploše 463 ha. Ve Lhotce žije k 1. 1. 2013 239 obyvatel a na Chlumu 114 obyvatel.⁴³

Ekosídliště Jižní Chlum 2000 je doposud jedním z pilotních projektů ekologického zeleného bydlení v ČR. Zlín se v historii vždy rád chlubil svými prvenstvími v mnoha oblastech. Není proto překvapením, že i jeden z prvních progresivních projektů zeleného bydlení vznikl ve Zlíně - v oblasti Jižního Chlumu.⁴⁴ Jižní Chlum je stavební lokalita v katastrálním území obce Lhotka u Zlína. Zástavba v lokalitě je koncipována jako vzorové řešení individuálního bydlení na přechodu městské aglomerace v otevřenou krajinu. Zelené střechy jsou porostlé vegetací, zadní stěny domu splývají s okolním terénem, zatímco jižní a východní fasády jsou otevřeny slunci a výhledům do okolí.⁴⁵ Většina nových domů byla vybudována na místním svahu a tím vytváří individuální sídelní terasy. V současnosti má Lhotka - Chlum značně omezené rozvojové možnosti kvůli špatnému dopravnímu spojení s centrem města. Tento problém částečně řeší navržené dopravní spojení v trase účelové komunikace z části Louky a menší rozvoj funkce bydlení, občanské vybavenosti a plochy pro menší hospodářskou usedlost, spojenou s agroturistikou. Masivnějšímu rozvoji zde brání snaha udržet vesnický charakter sídla a v části Chlum charakter nespojitého rozvolněného osídlení, začleněného organicky do krajiny. (ÚP Zlín, 2011)

Obr. č. 23: Pohled na ekodům v rámci ekosídliště v Chlumu (foto: autor, 2013)

⁴³ Lhotka - Chlum | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/lhotka-chlum-cl-1146.html>

⁴⁴ Ekosídliště Jižní Chlum | Architektura Zlína. In: Architektura Zlína [online]. 2011, 19. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.architekturazlin.cz/ekosidliste-jizni-chlum>

⁴⁵ Jižní Chlum. In: Úvod | Občanské sdružení Zelené bydlení [online]. 2011, 3. 5. 2013 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zelenebydleni.eu/jizni-chlum.html>

Místní část **Salaš** leží jihozápadně od centra Zlína ve vzdálenosti 10 km na ploše 112 ha. K 1. 1. 2013 má Salaš 217 obyvatel. Zachovalé okolí je pro Salaš charakteristické.⁴⁶ Severní část je obklopená lesy a jižní polovinu zastavěné části ohraničují zemědělské plochy. Dopravní spojení se Zlínem je jedním z negativních prvků v otázce atraktivity území pro bydlení. Po roce 1990 se nová bytová výstavba téměř neuskutečnila. V územním plánu města Zlína se počítá s výstavbou na ploše v západní části sídla. (ÚP Zlín, 2011) Zdejší zástavbu lze charakterizovat jako ulicový typ, kdy většina domů je postavena podél jediné silnice.

Místní část **Malenovice** leží 5 km jihozápadně od centra Zlína. Malenovice se rozkládají na svazích západních výběžků Vizovických vrchů a na rovině v údolí při řece Dřevnici, která tvoří jejich přirozenou hranici. Na ploše 1783 ha žije ve zdejší lokalitě 7226 obyvatel (stav k 1. 1. 2012).⁴⁷ Malenovice jsou po samotném Zlíně největší místní část města. Podle statistických údajů výstavba nových domů v Malenovicích po roce 1990 má rostoucí trend. Avšak během těchto let nevznikají nové čtvrti pro bydlení. Postupně byla vyplněna prázdná místa v již zastavěné kompaktní části sídla. Postupem času byly vystavěny nové domy na jižním okraji Malenovic, poblíž malenovického rybníka a také v posledních 10 letech vznikly nové domy v Zahradní čtvrti, které jsou umístěny na koncích jednotlivých, již existujících ulic. Většina výstavby nových domů je lokalizována v jižní části sídla, kde místní svah dosahuje sklonu přibližně 10°. Proto zde zaznamenáváme prvky sídelních teras. Město Zlín počítá s dalším rozvojem ploch pro bydlení, protože Malenovice svojí velikostí i vybavením a vzdáleností od centra města mají předpoklady pro zařízení volnočasových aktivit a rozvoj centra. Dostatečně vybudované kapacity především školských zařízení jsou atraktivní pro rozvoj bydlení a občanské vybavenosti i nadmístního významu. Pro rozvoj bydlení byly vyčleněny plochy v jižní části Malenovic. (ÚP Zlín, 2011) Jedna z ploch, umístěná v jihozápadním sektoru,

⁴⁶ Salaš | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/salas-cl-1253.html>

⁴⁷ Malenovice | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/malenovice-cl-1199.html>

je ohrožena malým aktivním sesuvem. Má délku 50 m, šířku 35 m a mocnost 2 m.⁴⁸ V okrajových částech poblíž malenovického sídliště je nutné, aby se pro lepší přechod do volné krajiny stavěly domy s většími zahradami.

Místní část **Klečůvka** leží východně od centra Zlína ve vzdálenosti cca 8 km na ploše 263 ha. Na východě sousedí s k. ú. Zádveřice, na jihu s k. ú. Lípa, na západě s k. ú. Lužkovice, na severu s k. ú. Veselá. Na území žije k 1. 1. 2012 292 obyvatel. Zástavba se dá charakterizovat jako ulicový typ, kde je zástavba soustředěna kolem tří základních větví, které se stýkají v severní části zastavěného území. Nej hustější a nejkompaktnější zástavba je v severní části katastru. V jižní a ve východní části katastru je zástavba řídká, spíše typ pasekářského osídlení. Dominujícími jsou v těchto částech areály služeb.⁴⁹ Zdejší situace s vývojem nových ploch pro bydlení je podobná jako u místní části Salaš. V posledních dvaceti letech zde bylo postaveno 10 nových domů. Ty vznikly na jižním okraji sídla. V současné době zde stále neexistuje napojení městskou hromadnou dopravu. Rozvoj ploch bydlení je navržen v omezené míře a to na severovýchodním a jižním okraji sídla a v enklávě situované jižně od sídla, na plochy s nejmenší mírou omezení, dobrými životními podmínkami a s logickými vazbami na technickou a dopravní infrastrukturu.

Místní část **Lužkovice** leží v údolí na pravém břehu řeky Dřevnice, 6,8 km východně od centra Zlína. V Lužkovicích žije k 1. 1. 2013 633 obyvatel. Sousedí těsně se Želechovicemi nad Dřevnicí, od nichž je dělí pouze řeka Dřevnice.⁵⁰ Od roku 1990 se zástavba rozrůstala pozvolna. Plochy, které byly využity k výstavbě, se nacházejí na okraji západní a východní části sídla. V současné době je rozvoj ploch bydlení navržen na severovýchodním okraji sídla a v západní části, v kontaktu s regionálním biocentrem, které odděluje bydlení od výrobní zóny a plní nejen funkci izolační, ale i estetickou s možností pobytu v přírodě. (ÚP Zlín, 2011) Tyto plochy navazují na již nově

⁴⁸ Databáze svahových nestabilit České geologické služby. In: Úvodní stránka - Česká geologická služba [online]. 2007, 18. 4. 2012 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.geology.cz/app/pasport/viewdbs.pl?db=4&map=25-31-24>

⁴⁹ Klečůvka | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/klecuvka-cl-1089.html>

⁵⁰ Lužkovice | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/luzkovice-cl-1181.html>

zastavěné od roku 1989. Severní část zastavěného území leží v oblasti lokalizovaného potenciálního sesuvu. Tento dočasně uklidněný frontální sesuv má šířku 1200 m, délku 100 m a výškové rozpětí 240 – 290 m.⁵¹ V této lokalitě se nacházejí volné plochy pro bydlení, avšak z hlediska přírodních rizik se nedoporučuje zde stavět. Podobná kritická situace z roku 1997, kdy ve zdejší lokalitě, v důsledku nadměrných dešťových srážek došlo k rozlití řeky Dřevnice, by mohla zapříčinit aktivaci svahových sesuvů.

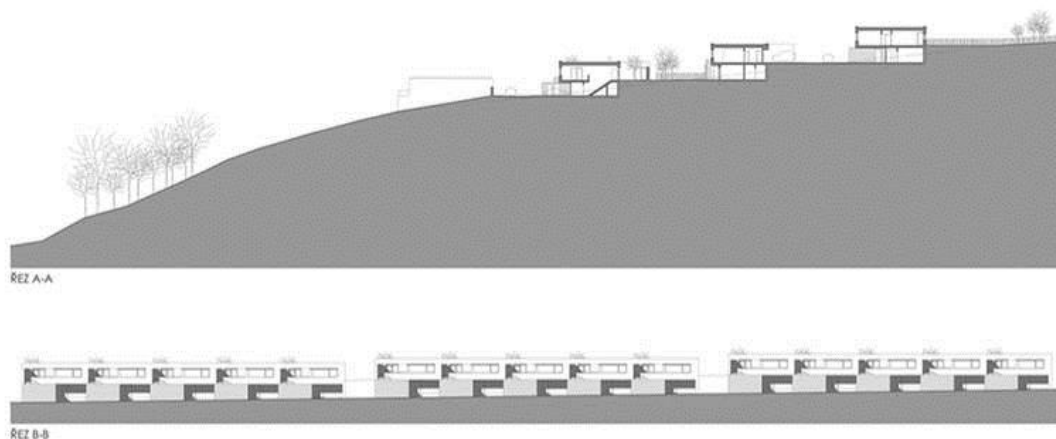
Místní část **Příluky** se rozkládají 3,5 km od centra Zlína v kopcovitém terénu. Místní částí protéká řeka Dřevnice. K. ú. Příluky má velikost 571 ha. Katastrálně sousedí Příluky se Štípou, Hvozdnou, Lužkovicemi, Želechovicemi, Jaroslavicemi a Zlínem. V místní části Příluky k 1. 1. 2013 žije 2658 obyvatel.⁵² Dopravní spojení a konfigurace terénu řadí Příluky mezi jednu z nejlépe hodnocených míst pro bydlení ve Zlíně. Tento fakt potvrzuje i vývoj v počtu nových domů od roku 1990. Nejprve se výstavba orientovala na volné prostory v již zastavěných plochách, posléze byly navrženy nové volné plochy v severní části na svahu nad řekou Dřevnicí a svazích v jižní části Příluk. Pro plochu v severní části byl navržen projekt Rezidence Zlín – Příluky. V roce 2009 začala výstavba na původně zatravněných plochách jedno, více-domků a řadovek ve svahovitém terénu. V současnosti se výstavba přeorientovala z řadových domů na individuální vilky a rodinné domy. Architektonicky se všechny domy řídí duchem novofunkcionalismu, kdy podmínkou při výstavbě je plochá střecha.⁵³ Tato lokalita vytváří jednotný celek v krajině, který plně navazuje na již zastavěné území. S novými domy registrujeme i vznik sídelních teras, které jsou pro zdejší lokalitu typické.

⁵¹ Databáze svahových nestabilit České geologické služby. In: Úvodní stránka - Česká geologická služba [online]. 2007, 18. 4. 2012 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z:

<http://www.geology.cz/app/pasport/viewdbs.pl?db=26&map=25-32-22>

⁵² Příluky | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/priluky-cl-1236.html>

⁵³ Rezidence Příluky | Architektura Zlína. In: Architektura Zlína [online]. 2011, 19. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.architekturazlin.cz/rezidence-priluky>

Obr. č. 24: Příčný profil projektu Rezidence Zlín – Příluky
(zdroj: www.novyarchitekti.cz, 2013)

V jižní části Příluk, na opačném svahu vznikla nová plocha pro bydlení. Zdejší lokalita s názvem „Boněcko“ vznikla v roce 2007 a později byla rozšířena. Zdejší plochy byly využívány jako louky s pěstováním lučních travin pro hospodářské účely. Ze severu a východu jsou plochy obklopeny souvislou zástavbou. V současnosti ve zdejší lokalitě probíhá intenzivní výstavba. Při budování nových domů je nutné respektovat hodnoty území, pohledovou exponovanost, přírodní horizont tvořený krajinnou zelení. U zdejších domů registrujeme výskyt sídelních teras.

Obr. č. 25: Nové domy na Příluku – Boněcko (foto: autor, 2013)

Místní část **Jaroslavice** leží asi 3 km na jihovýchod od centra Zlína. Rozloha je 432 ha. V místní části žije k 1. 1. 2013 798 obyvatel. Pro svoji polohu v klínu kopců došlo v 60. a 70. letech ke vzniku 2 chatařských oblastí. Jedna se nachází v dolní části ulice U Potoka a v horní části za hřištěm je zahrádkářský sad "Na vrše".⁵⁴ Zástavba se soustřeďuje podél hlavní silnice a kolem koryta místního potoka. I přes spojení Jaroslavic se Zlínem pomocí městské hromadné dopravy, se zde za posledních 20 let neuskutečnila výraznější vlna výstavby nových domů. Ty, které byly vybudovány, jsou umístěny ve volných prostorech v již zastavěném území a několik domů stojí na původně zemědělských plochách na okraji Jaroslavic, u silnice mířící na místní část Kudlov. Jaroslavice jsou specifické svojí terénní konfigurací. Kromě domů stojících v údolní nivě Jaroslavického potoka, jsou domy v Jaroslavicích postaveny v prudkém svahu, a proto jsou terasovitě uspořádány. Územní plán města Zlína počítá s nárůstem výstavby domů. Nové plochy vymezuje ve východní i západní části Jaroslavic. (ÚP Zlín, 2011) Do vymezené jihovýchodní plochy pro bydlení zasahuje povrchové ploužení půdního pokryvu a svahovin. Při vydatných deštích by se tento 550 m široký a 200 m dlouhý sesuv mohl aktivovat a ohrozit tak nově vystavěné domy.⁵⁵

Místní část **Kudlov** se nachází 2,5 km jihovýchodně od centra Zlína. Leží v nadmořské výšce 394 m na rozloze 764 ha. K 1. 1. 2013 žije na území celého k. ú. Kudlov 1846 obyvatel. Hranice katastru tvoří na jihozápadě obec Březnice, na západě Zlín, na severovýchodě Jaroslavice a na východě Želechovické Paseky. Významným počínem pro malou osadu byla stavba Filmových ateliérů Baťa (FAB) v říjnu roku 1935. Byla zde vybudována i malá obytná kolonie pro zaměstnance studia, dnes zvaná Fabiánka.⁵⁶ Po rozhovoru s realitním makléřem jedné zlínské realitní kanceláře mi bylo potvrzeno, že Kudlov je v současnosti jedním z nejvíce atraktivních míst pro bydlení ve Zlíně. Od roku 1990 zde vzniklo mnoho nových ploch pro výstavbu. Tyto lokality se soustřeďují podél hlavní silnice směřující od Zlína směrem k Filmovým ateliérům.

⁵⁴ Jaroslavice | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/jaroslavice-cl-1073.html>

⁵⁵ Databáze svahových nestabilit České geologické služby. In: Úvodní stránka - Česká geologická služba [online]. 2007, 18. 4. 2012 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.geology.cz/app/pasport/viewdbs.pl?db=14&map=25-32-21>

⁵⁶ Kudlov | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/kudlov-cl-1124.html>

Během této trasy navazují na hlavní silnici kolmo směřující komunikace, které propojují nově vzniklé rozvojové plochy s páteřní komunikací.

Již v roce 1997 vzniká v centrální části Kudlova soubor sedmi bytových postmoderních domů. Byly vystavěny na volné ploše mezi starou zástavbou. Centrální parkoviště obklopené bytovými domy tak vytváří sídelní plošinu.

Další nové domy jsou stavěny od roku 2007 na ulicích Modrá, Bílá, Zelená a Háje. Doposud bylo vystavěno na 40 nových domů v nepříliš jednotném stylu. Na zdejší svahu vytvářejí domy sídelní terasy a pro následující roky se očekává vzrůstající trend výstavby.

Obr. č. 26: Pohled na ulici Bílá v nové obytné čtvrti na Kudlově (foto: autor, 2013)

Ve východní části Kudlova probíhá od roku 2010 výstavba vil a rodinných domků. Oproti předešlé čtvrti se zdejší domy vyznačují novofunkcionalistickým stylem. Rozvoj lokality se soustředí poblíž takzvané baťovy dálnice, na které by měl v budoucnu být vystaven silniční obchvat. Na původně zatravněných plochách vzniklo již přes 15 nových vil a rodinných domů, terasovitě uspořádaných. Tato rozvojová oblast pokračuje jižně podél zastavěného území v průměru 180 m až na konec zastavěné části Kudlova, kde od roku 2009 probíhá další výstavba rodinných domů, převážně řadovek. Ze 14 ha, v současnosti zbývá 4,5 ha volných ploch pro bydlení.

Obr. č. 27: Novofunkcionalistické domy ve východní části Kudlova (foto: autor, 2013)

Atraktivní lokalita Kudlova láká investory k větším projektům. Jedním z nich je projekt Zelené residence Zlín. Na podzim 2013 začala výstavba energeticky úsporných 55 rodinných domů „baťovského typu“. Domy budou do prostoru zasazeny kaskádovitě tak, aby si co nejméně stínily a zároveň umožnily výhled do údolí směrem ke Zlínu.⁵⁷

Obr. č. 28: Stavba ze „Zelené residence“ zasazena do terénu, s výhledem na Zlín (zdroj: www.zeleneresidence.cz)

⁵⁷ Popis projektu :: Zelené Residence Zlín. In: Zelené residence Zlín - Nové rodinné domy ve Zlíně [online]. 2013, 1. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zeleneresidence.cz/o-projektu/popis-projektu/>

Místní část **Prštné** leží západně od centra Zlína ve vzdálenosti 2,5 km. Rozkládá se na rovině při řece Dřevnici. K. ú. Prštné má velikost 376 ha. Katastrálně hraničí Prštné s Mladcovou na severu, východně se Zlínem, na jihu se Zlínem a Malenovicemi, na západě s Loukami. V k. ú. Prštné žije k 1. 1. 2013 3193 lidí. V katastrálním území Prštné se nachází u potoka poblíž lesa chráněný sirný pramen.⁵⁸ Prštné je jednou z nejstarších městských částí města Zlína. Je jednou z původních starých vesnic, které byly později přičleněny jako součást velkého Zlína. Nejstarší část tvoří náves se starými selskými domy a novodobější prvorepublikovou Hasičárnou. Do jižních svahů pak vybíhají vinařské domky místních starousedlíků.⁵⁹

Po roce 1990 v Prštém nastal pozvolný nárůst výstavby nových objektů. Brzy po roce 2000 byla zahájena výstavba rezidenční čtvrti v severní části lokality. Na místním svahu vzniklo 16 nových, architektonicky jednotných domů, které byly do terénu terasovitě zakomponovány. Zdejší domy jsou zasazeny mezi původní, starší zástavbu. Jelikož se jedná o jednopodlažní domy, které obklopuje vzrostlá zeleň, tak plně zapadá do konceptu města Zlína, jako „města zeleně“.

Tento koncept narušuje další nová rezidenční lokalita. Na západ od předešlého místa, vznikají novodobé rodinné domky na minimálních pozemcích, kdy je snaha postavit co nejvíce domů na co nejmenší ploše. Domy, které vytvářejí sídelní terasy, nemají patřičnou kontrolu v oblasti architektury. Popisovanou lokalitou registrujeme sídelní kaši v praxi.

Územní plán počítá s pokračováním výstavby domů, kdy je vymezena plocha západně od nově vznikající rezidenční čtvrti. Plochy jsou navrženy v souladu s urbanistickou koncepcí posílení západního sektoru města tam, kde je nutné zvýšit kapacitu bydlení a zohlednit krajinné hodnoty území. To znamená, že na terénní hranu Podřevnického údolí se nebudou umisťovat výškové stavby. (ÚP Zlín, 2011)

⁵⁸ Prštné | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/prstne-cl-1216.html>

⁵⁹ Místní část Prštné | Architektura Zlína. In: Architektura Zlína [online]. 2011, 19. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.architekturazlin.cz/mistni-cast-prstne>

Obr. č. 29: „Sídlní kaše“ v nové rezidenční čtvrti v Prštíně (foto: autor, 2013)

Místní část **Louky** se nacházejí 3 km západně od centra Zlína. K 1. 1. 2013 žije v Loukách 1012 obyvatel.⁶⁰ Podobně jako Prštín, byly Louky původně vesnickým sídlem, které bylo později připojeno ke Zlínu. Od roku 1990 vznikaly nové domy na místě již zastavěného území. V roce 2007 byla na ploše 1 ha, která sloužila jako sad a zahrada, zahájena stavba obytného rezidenčního souboru Louky. Soubor rodinných domků ve funkcionalistickém stylu na východním okraji místní část Louky, vyznačující se čistou jednotnou architekturou rodinných domů, vytvářející menší sídlní plošinu. V pozdější době byl soubor doplněn o nové domy, na zbývajících volných parcelách.⁶¹

Současný územní plán navrhuje plochy pro bydlení v severní části Louk. Na svahovitém terénu by měla postupně vzniknout rezidenční čtvrť, která by svojí východní hranici sousedila s plánovanou lokalitou pro bydlení v Prštíně.

⁶⁰ Louky | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/louky-cl-1164.html>

⁶¹ Obytný rezidenční soubor Louky | Architektura Zlína. In: Architektura Zlína [online]. 2011, 19. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.architekturazlin.cz/obytny-rezidencni-soubor-louky>

Obr. č. 30: Obytný soubor Zlín – Louky (foto: autor, 2013)

Místní část **Mladcová** se nachází 2,5 km severozápadně od centra Zlína. K 1. 1. 2012 žije v místní části 1233 obyvatel.⁶² Podobně jako lokalita Kudlov, se Mladcová řadí mezi nejatraktivnější místa pro novou výstavbu domů. Konfigurace terénu v západní polovině zastavěné části Mladcové nabízí kvalitní a atraktivní plochy s výhledem do krajiny.

Stavební rozvoj začal v roce 1997. V severozápadní části Mladcové vznikla nová obytná čtvrť, která čítá přes 60 rodinných domů a vilek. Na mírném svahu je severní část území ohraničena lesem a na jihu přechází zastavěná část příkrým svahem do zatravněné plochy. V současnosti zde probíhá závěrečná fáze výstavby.

Podél původní zástavby ve východní části probíhá od roku 2005 postupný nárůst nových domů, jež jsou charakterem terénu, terasovitě uspořádány do zdejší krajiny. Postupem času dochází k propojování nově vzniklých lokalit a vytváření jednotného, uceleného bloku.

⁶² Mladcová | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/mladcova-cl-1053.html>

Obr. č. 31: Obytná čtvrť na Mladcové, výstavba zahájena v roce 1997
(foto: Buchtová, 2011)

Severovýchodně od zastavěné části Mladcové, vzdušnou čarou 700 m, vznikla nová obytná čtvrť (Klabalka), obklopená lesním porostem. Zdejší louky byly přeměněny dvaceti domy, terasovitě uspořádanými, v zastavěnou plochu. Nejednotný architektonický styl značně narušuje původní pasekářský typ osídlení.

Obr. č. 32: Vila v obytné čtvrti Klabalka (foto: autor, 2013)

Místní část **Kostelec u Zlína** leží severovýchodně od centra Zlína ve vzdálenosti cca 4 km. Katastrální území má rozlohu 913 ha. Na západě sousedí s k.ú. Mladcová, na severu s k. ú. Fryšták, na východě s k. ú. Štípa a na jihu s k. ú. Zlín. K místní části patří Malý Kostelec a lokalita podél již zbourané usedlosti - Horákův mlýn. V Kostelci žije k 1. 1. 2013 1974 obyvatel. Dnešní zástavba se dá charakterizovat jako městská zástavba, která však prokazuje i určité znaky venkovského sídla a to především výstavbou různých chaoticky uspořádaných hospodářských budov. Nová zástavba je směřována

do zastavěné části a na okraje území.⁶³ Začátek výstavby nových obytných obvodů začal před rokem 2000 a jejich rozšiřování trvá do současnosti. Jedná se o dvě velké plochy. První z nich se nachází ve východní části Kostelce za ulicí Lešenská. V této obytné zóně nalezneme řadové domy doplněné o individuální výstavbu. Druhá stavební plocha, která byla nově zastavěna, leží v jižní části zástavby obce. Prostorově spojuje starou zástavbu a končí, až na katastrálním území místní části Štípa u Mariánského náměstí. V mírném svahu se zde vyskytují domy nejednotného stylu, terasovitě umístěny na původní zemědělsky využívané půdě.

Dle územního plánu, navržený rozvoj ploch pro bydlení respektuje stávající uspořádání území s převažující rodinnou zástavbou. Hlavní důraz je kladen na zachování urbanistické struktury zástavby, pro kterou jsou charakteristická úzká veřejná prostranství bez možnosti výraznějšího rozšíření ve stávající zástavbě. Vymezuje nové plochy v západní části Kostelce, poblíž projektovaného silničního přivaděče spojující Zlín s plánovanou rychlostní silnicí R49. (ÚP Zlín, 2011)

Obr. č. 33: Změna zemědělské plochy (1970) v plochu zastavěnou (2012)
(foto: autor, 2012 a J. Kupková, 1970)

Místní část **Štípa** leží severovýchodně od centra Zlína ve vzdálenosti cca 7 km. Katastrální území má rozlohu 690 ha. V místní části žije 1780 obyvatel k 1. 1. 2013. Štípu tvoří starší Hrubá Štípa (s Horním a Dolním koncem a Výpustou). Na západě sousedí k. ú. Štípa s k. ú. Kostelec, na jihu s k. ú. Zlín, na východě s k. ú. Hvozdná a Velíková a na severu s k. ú. Lukov. Dnešní zástavba je tvořena ulicovou zástavbou. Na

⁶³ Kostelec | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/kostelec-cl-1106.html>

okrajích původní zástavby byla postupně povolována výstavba nová, která již ne zcela navazovala na charakter původní zástavby. Jedná se především o výstavbu na západním okraji místní části a dále v lokalitě na jihovýchodním okraji.⁶⁴

Výstavba po roce 1990 se orientovala na západní okraj Štípy. Vznikla zde nová rezidenční čtvrť Dolečky, ve které je evidováno přes třicet nových domů. Tato lokalita sousedí s již popisovanou lokalitou řadových domů v Kostelci a postupně tak dochází k propojování zastavěných ploch mezi těmito sídly. V jihovýchodní části území vznikla malá obytná zóna s 15 domy, která je obklopena lesy a poli.

Současný navržený rozvoj respektuje stávající uspořádání území kolem hlavní páteřní komunikace a zachovává charakter převažující rodinné zástavby. Hlavní důraz je kladen na omezení rozšiřování zástavby do krajiny, maximální využití vnitřních prostor sídla, za předpokladu zachování tzv. nespojitého osídlení, střídání zástavby se segmenty krajiny. Výhledově se počítá s rozšířením zástavby na plochy podél hlavní silnice. Tento dlouhý pás zahrnuje jak výstavbu pro individuální bydlení, tak i pro bydlení hromadné. (ÚP Zlín, 2011)

Místní část **Velíková** leží severovýchodně od centra Zlína ve vzdálenosti cca 11 km. Katastrální území má rozlohu 351 ha. Na východě sousedí s Ostratou a Hrobicemi, na jihu s k. ú. Ostrata a Štípa, na západě a severu s k. ú. Lukov. Patří ke svahovému typu rozvětvené ulicové obce. V místní části žije 619 obyvatel k 1. 1. 2013. Dnešní zástavbu vytváří ulicová zástavba podél hlavní průjezdné komunikace, na kterou se napojují menší ulicovky rostlého charakteru. Paralelně s touto silnicí probíhají 2 neúplné paralely, které jsou zastavěny novější zástavbou. Totéž platí o jižním okraji Velíkové.⁶⁵

Svojí špatnou dopravní dostupností Velíková ztrácí na atraktivitě, což dokazuje i minimální rozvoj nových obytných ploch po roce 1990. Nevznikla tady žádná rezidenční čtvrť, tak jako v sousedním Kostelci a Štípě. Několik nových domů bylo postaveno na okraji hlavní příjezdové silnice od Zlína a další objekty leží paralelně podél hlavní cesty

⁶⁴ Štípa | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/stipa-cl-1273.html>

⁶⁵ Velíková | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/velikova-cl-1289.html>

na druhém konci zastavěné části. Jižní svah, na kterém leží Velíková, napomáhá k vytváření sídelních teras.

V dnešní době má Velíková navržený rozvoj bydlení na západním a jižním okraji. Další plošný rozvoj je omezen ochranou přírodních a krajinných hodnot, kterou je nutno ochránit tlaky na rozšiřování zástavby do volné krajiny. (ÚP Zlín, 2011)

Katastrální území samostatného **Zlína** se rozprostírá v centrální části celého města, které k 1. 1. 2012 mělo 51862 obyvatel.⁶⁶ Charakteristické pro zdejší zástavbu je vysoký podíl individuálního bydlení v rámci centra města (baťovy domky). V severní části se nachází rozlehlé sídliště Jižní Svahy.

Po roce 1990 v okrajových částech, na volných plochách, začíná výstavba rodinných domů a vil. V lokalitě **Zlínských Pasek** (severně od centra Zlína) během 90. let vzniká nová čtvrť Valy, kde byly vystavěny domy dle jednotného návrhu.

Na západ od této čtvrti roste od roku 2013 nová rezidenční čtvrť. Jednotlivé domy budou umístěny ve svažitém terénu v těsné blízkosti lesa, který spojuje bydlení s přírodou. Avšak pro potřeby zdejší výstavby zanikl původní jabloňový sad. Vzniklé sídelní terasy reagují na konfiguraci terénu. Jednotný novofunkcionalistický styl čistých linií a zelených teras, by měl vytvořit přirozený přechod zastavěných ploch s blízkým lesním porostem.⁶⁷

Během dvaceti let vzniklo na území Zlínských Pasek několik nových, malých ploch pro bydlení. Většina je lokalizována na prudších svazích, kde bylo nutné provést kvalitní základové práce z důvodu možných sesuvů. Podél ulice Klabalská se na pravé straně prudce zvedá místní kopec. Výstavba zde v minulosti probíhala na úpatí a na vrcholu. Pro toto území je registrován dočasně uklidněný sesuv, který má šířku 800 m a délku 220 m.⁶⁸ I přes tuto hrozbu, zde byly navrženy plochy pro bydlení a od roku 2005 zde probíhají stavební činnosti i ve značně nepřístupném terénu.

⁶⁶ Zlín | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/mistni-casti-a-komise-cl-736.html>

⁶⁷ Rodinné domy Zlín, prodej domů » STAVYMA spol. s r.o. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2013, 11. 3. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.stavyma-reality.cz/prodej-domu-zlin/>

⁶⁸ Databáze svahových nestabilit České geologické služby. In: Úvodní stránka - Česká geologická služba [online]. 2007, 18. 4. 2012 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.geology.cz/app/pasport/viewdbs.pl?db=60&map=25-31-20>

Obr. č. 34: Nově rostoucí rezidenční soubor na Pasekách (foto: autor, 2014)

Obr. č. 35: Nové domy, terasovitě zakomponovány do terénu podél ulice Klabalská (foto: autor, 2013)

Další zastavěnou částí na k. ú. Centrálního Zlína je plocha u silnice do Kostelce u Zlína, lokalita **Vršava**. Po roce 2000 do současnosti zde roste nová obytná čtvrť. Skládá se ze 4 ulic na jižně orientovaném svahu. Vrchní ulice je obstavěna řadovými domy, zbylé tři ulice pokrývají již individuální domy. Celé toto území původně plnilo funkci ovocného sadu. Tato funkce připadala i na území jihozápadně od nové čtvrti, kde se od roku 2008 staví novofunkcionalistické vily. Díky výhledu na údolí Podřevnicka vzniká atraktivní zóna pro bydlení. Zdejší honosné vily jsou podle odborníků kvalitními projekty, které svým provedením přiblížily zdejší architekturu do stavitelské Evropy. Atraktivní lokalita dostává zdejší zeleň (sady, lesy a louky) do nelehké pozice, kdy je plánován další rozvoj ploch pro bydlení na tomto území.

Obr. č. 36: Atraktivní lokalita pro bydlení ve Zlíně – Nivy. (foto: autor, 2013)

Bytová výstavba ve Zlíně po roce 1990 téměř nevznikala. Až v roce 1999 začala výstavba na území **sídlíště Jižní Svahy**, v lokalitě za vystavěnou II. etapou sídlíště. Tato lokalita se nazývá Podlesí. Od roku 1999 probíhala na Podlesí poměrně různorodá zástavba pod taktovkou různých architektů, kdy byly postupně dostavěny obdélníkové bytové prostory, na místech plánovaných původně k výstavbě té nejhrubější panelové zástavby, ke které naštěstí nikdy nedošlo. Objevují se prvky připomínající poválečnou zlínskou zástavbu, jako například prefabrikované balkony, i jiné zajímavé detaily jako jsou podzemní garáže. Urbanistické řešení lokality JS Zlín-Podlesí je výsledkem řady dílčích studií, které byly na dané území zpracovány. Velká část Podlesí celkově vytváří sídelní plošinu. Dá se říci, že systém zástavby území vychází ze stávajícího řešení Jižních Svahů, kdy je důsledně uplatňován ortogonální způsob vytváření domovních bloků a ulic doplněných bodovými domy s ponecháním urbanistických dominant I. a II. segmentového domu. Řešení území má dvě základní části - vnitřní a vnější. Vnitřní část vymezená obslužnou komunikací je řešena důsledně symetricky v návaznosti na rozestavěný bytový dům budovaný MÚ. Je zde navržen obytný okrsek formou polouzavřených domovních bloků ve výškové hladině 4. - 6.NP s podzemními garážemi. Vnitřní části domovních bloků jsou vytvořeny převážně travnatými plochami doplněnými okrasnými keři a dřevinami s menšími dětskými hřišti (pískoviště, průlezky apod.).⁶⁹

Obr. č. 37: Bytové domy na Podlesí, v pozadí starý panelový dům (foto: autor, 2013)

⁶⁹ Obytný Podlesí | Architektura Zlína. In: Architektura Zlína [online]. 2011, 19. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.architekturazlin.cz/obytny-soubor-podlesi-iv>

Severovýchodně od Podlesí byl využit prostor pro stavbu bytového souboru u Centrálního parku Jižních Svahů. Tento projekt byl uskutečněn mezi roky 2007 a 2011. Podle ohlasů odborníků je tento projekt jeden z nejlepších rezidenčních projektů bytové výstavby ve Zlíně. I díky kvalitnímu provedení staveb, nesou nové ulice jména známých zlínských architektů. Kaskádovité uspořádání ve svahu, s výhledem na údolí Podřevnicka směrem k Otrokovicím, dalo vzniknout sídelním terasám.⁷⁰

Obr. č. 38: Nový obytný soubor u Centrálního parku Jižních Svahů (foto: autor, 2013)

⁷⁰ Bytový soubor u Centrálního parku JS | Architektura Zlína. In: Architektura Zlína [online]. 2011, 19. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.architekturazlin.cz/bytovy-soubor-u-centralniho-parku-js>

6.3 SWOT ANALÝZA⁷¹

Následující swot analýza, zaměřující se na témata o obyvatelstvu, bydlení a fyzickém prostředí města Zlín, se pokusí poukázat na silné stránky, slabé stránky, příležitosti a hrozby rozvoje města Zlína.

Silné stránky

- Pozitivní aspekty plynoucí z poklesu počtu obyvatel města Zlína po roce 1989, ve vztahu k tradičním aglomeračním nevýhodám.
- Pozitivní aspekty plynoucí z procesu demografického stárnutí obyvatel města Zlína spojené s vysokou kvalitou života ve vztahu k ukazateli naděje na dožití.
- Kvalita lidského kapitálu vzhledem k relativně dobré vzdělanostní struktuře obyvatel města Zlína.
- Město Zlín jako sociálně soudržné město s relativně nízkými hodnotami ukazatelů v oblasti kriminality, s velkým významem církví pro občanský život, s relativně mírným zvýšením rozvodovosti a s relativně nízkou intenzitou problémů spojených se sociálně problémovými/vyloučenými lokalitami.
- Atraktivita bydlení daná relativně nízkým podílem bytových domů ve struktuře domovního a bytového fondu města Zlína s možností bydlení v architektonicky cenných rodinných domech v centrální části města Zlína.
- Existence lokalit nové hromadné i individuální bytové výstavby.
- Zlín jako jedinečný funkcionalistický urbanistický celek se zvláštním režimem ochrany, zejména v rámci Městské památkové zóny.
- Realizované dílčí projekty v rámci procesu regenerace Baťova areálu (např. budova 21, budovy 14 a 15 a další).
- Vymezení rozvojových ploch v územním plánu pro různé typy funkčního využití (např. bydlení, rekreace, volný čas).

⁷¹ Pro tvorbu SWOT analýzy posloužili dokumenty: Územní plán města Zlína, Integrované plány města (2008, 2014), územní studie města Zlína. Vše dostupné na: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. dostupné z: <http://www.zlin.eu/mistni-casti-a-komise-cl-736.html>

- V kontextu historického vývoje relativně vysoký podíl zelených ploch na ploše města; Zlín jako město v zeleni, průmyslové zahradní město.
- Ve srovnání s problémovými krajskými městy České republiky relativně dobrá kvalita životního prostředí – mj. kvalita ovzduší a vod.
- Vytvořený systém odpadového hospodářství s vymezenými cíli rozvoje do budoucna.
-

Slabé stránky

- Negativní aspekty plynoucí z poklesu počtu obyvatel města Zlína po roce 1989, ve vztahu k tradičním aglomeračním výhodám či rozpočtovým příjmům města.
- Dlouhodobě záporná hodnota migračního salda ve vztahu jednak k odchodu obyvatel do jiných regionů České republiky (primárně hlavní metropolitní aglomerace) a jednak k procesu suburbanizace – tradičně selektivní povaha těchto typů migrace, tj. odchod obyvatel vyššího socioekonomického statusu.
- Dlouhodobý trend relativně nízké porodnosti s dopady v řadě souvisejících tematických oblastí (např. klesající počet žáků a studentů ve školství).
- Negativní aspekty plynoucí z procesu demografického stárnutí obyvatel města Zlína spojené s rostoucím podílem ekonomicky neaktivního obyvatelstva a zvyšujícími se nároky na určité typy veřejných služeb (např. sociální služby, zdravotní služby); ve srovnání s dalšími krajskými městy České republiky relativně vysoký podíl skupiny osob starších 65 let v populaci města Zlína.
- Otázka kvality bydlení v architektonicky cenné zástavbě Baťovských domků města Zlína, a to ve vztahu k regulacím vztaheným k modernizaci domů relativně vysokého stáří.
- Prostorově determinovaný rozvoj ve vztahu k údolí řeky Dřevnice s řadou omezení ve vztahu k nabídce rozvojových ploch.
- Existence lokalit charakteru brownfields na území města Zlína, se zásadním významem zejména Baťova areálu s ohledem na jeho plošnou velikost.
- Existence řady překážek procesu regenerace Baťova areálu – vlastnická fragmentace, funkční konflikty, nevyhovující fyzický stav řady objektů a

technická infrastruktura, památková ochrana objektů ve špatném fyzickém stavu.

- Relativně špatný fyzický stav některých veřejných prostranství se zásadním významem zejména centrální části města Zlína.
- Dílčí problémy v oblasti životního prostředí ve vztahu k překračování imisních limitů prachu a ozónu.
- Lokalizace architektonicky cenné části města Zlína v zátopové oblasti řeky Dřevnice.
- Nepříliš pozitivní trendy v otázce zvyšování míry další využitelnosti odpadů, skládkování jako převažující forma nakládání s odpady.
-

Příležitosti

- Využití výzev plynoucích z dlouhodobých demografických procesů v České republice, primárně ve vztahu k procesům nízké porodnosti a demografického stárnutí (např. zohlednění perspektivních ekonomických odvětví, schopnost optimalizovat síť školských zařízení apod.).
- Využití výzev plynoucích z dlouhodobých demografických procesů v České republice, a to ve vztahu jednak k měnícímu se postavení rodiny a jednak snižující se průměrné velikosti domácností (např. měnící se poptávka na trhu práce, otázka sociálních výzev, poptávka po attributech bydlení apod.).
- Udržení kvalitních lidských zdrojů na území města Zlína, a to v kontextu vnímání lidského kapitálu jako nejvýznamnějšího faktoru rozvoje území.
- Pokračování aktivit souvisejících s procesy regenerace sídlišť na území města Zlína, a to včetně regenerace fyzického prostředí jako nástroje prevence vzniku sociálních problémů v těchto lokalitách.
- Snaha přeměnit část továrního areálu v moderní centrum. Vznik loftových bytů, vzdělávací centra, nová kulturní zařízení.
- Využití jedinečnosti architektonické kvality města Zlína, zejména v rámci Městské památkové zóny, pro rozvoj specifických forem aktivit (např. urbanistická regenerace na bázi kreativních průmyslů, služeb apod.).

- Začlenění Baťova areálu jako plně funkční součásti prostorové struktury města Zlína, a to s ohledem na jeho plošnou rozlohu na bázi polyfunkčního využití (např. průmysl, služby, volný čas, kreativní aktivity, bydlení a další).
- Regenerace dalších nevyužitých lokalit na území města Zlína včetně regenerace veřejných prostranství v centrální části města.
- Realizace dílčích kroků směřujících k zachování silných stránek města Zlína v oblasti životního prostředí (např. obnova zeleně apod.).
- Snižování hrozeb spojených s povodněmi realizací protipovodňových opatření v povodí řeky Dřevnice.
-

Hrozby

- Neschopnost reagovat na výzvy plynoucí z dlouhodobých demografických procesů, zejména pak nízké porodnosti a demografického stárnutí (např. zajištění dostatečné nabídky sociálních a zdravotnických služeb; optimalizace sítě školských zařízení a další); očekávání intenzifikace procesů zejména po roce 2020.
- Pokračování či intenzifikace procesu selektivní migrace obyvatel města Zlína, a to ať již do suburbánní oblasti města Zlína nebo jiných regionů České republiky – ztráta lidských zdrojů.
- Narušení sociální soudržnosti města Zlína na bázi procesů sociální separace a sociální segregace s vytvořením míst koncentrace obyvatel nižšího socioekonomického statusu (např. sídliště Jižní Svahy jako lokalita s nejvyšší hustotou obyvatelstva na území města Zlína).
- Zhoršení kvality bydlení v architektonicky cenné zástavbě Baťovských domků města Zlína, a to ve vztahu k regulacím vztaženým k modernizaci domů relativně vysokého stáří.
- Realizace rozvojových záměrů bez zohlednění architektonické kvality města Zlína, zejména v rámci Městské památkové zóny.
- Realizace rozvojových záměrů bez zohlednění pozitiv pro kvalitu života plynoucích z existence zelených ploch.

- Neschopnost řešit problémy regenerace Baťova areálu s ohledem na existenci konfliktů v tomto směru (např. památková ochrana, funkční konflikt).
- Vytváření nových lokalit charakteru brownfields s ohledem na změny ve funkční
- prostorové struktuře města Zlína (např. suburbanizace, relokace institucí) a možnosti nalezení nového využití opuštěných lokalit.
- Existence hrozeb spojených s povodněmi s ohledem na trasování řeky Dřevnice přes nejhustěji obydlené území města Zlína.

Kromě znalostí prostředí bydliště autora, byly pro SWOT analýzu využity informace z jednotlivých územních studií města Zlína a platného územního plánu města Zlína.

Pohledem na hodnoty bazického indexu v tabulce č. 6 zjistíme, že výsledné hodnoty korespondují s vývojem výstavby domů na nových lokalitách v jednotlivých obcích, sousedící se Zlínem. Kvalitní dopravní spojení, vybudovaná technická infrastruktura, nízké pořizovací náklady pozemků, atraktivita lokality, to jsou hlavní aspekty, které v minulosti i v současnosti zapříčiňují růst nových obytných čtvrtí v blízkém okolí Zlína. Tato nově vzniklá místa jsou popisována v následující části práce.

6.4 Výstavba nových obytných ploch v blízkých obcích Zlína po roce 1990

Rozvoj nových ploch pro bydlení registrujeme především v obcích severně, severovýchodně a východně od Zlína.

Na navržených plochách pro bydlení, územním plánem obce **Lípa nad Dřevnicí** z roku 1994, započala po roce 2000 intenzivní výstavba rodinných domů a vilek. Na zdejší lokalitě Lipských pasek bylo do dnešní doby postaveno kolem třiceti domů nejednotného stylu. Tato rezidenční čtvrť leží v jižní části obce, ve svahovitém terénu, proto jsou zdejší objekty terasovitě uspořádány. V letošním roce se očekává schválení nového územního plánu, který navrhuje umístění ploch pro bydlení jižně od nové rezidenční lokality.

Obec **Hvozdná** svým profilem nabízí vysoce lukrativní místa pro bydlení. Kolem páteřní komunikace se na každou stranu zvedá svah, který nabízí úžasný pohled do místní krajiny Podřevnicka. Výstavba za posledních dvacet let probíhala především po obvodu zastavěného území. Postupem času byly navrženy dvě plochy, na kterých v současnosti probíhá výstavba rodinných domů. První lokalita leží v jižní části obce. Na západně ukloněném svahu stojí kolem patnácti domů. Terasovitě postavené domy jsou pro zdejší obec typické. Avšak druhá lokalita vzniká v horizontální části obce. Na ploše necelého 1 ha bylo do současnosti postaveno na deset domů a několik dalších je ve výstavbě. Na nově vznikající čtvrti, vytvářející sídelní plošinu, by v budoucnu mělo stát až čtyřicet rodinných domů. Podle územního plánu obce z roku 2009, budou jednotlivé funkční plochy rozvíjeny tak, aby postupně došlo k zacelení vnějšího okraje obce.

V návaznosti na rozvoj průmyslové zóny v obci **Lukov**, se dá očekávat rostoucí trend v oblasti bydlení. Lukov se vyznačuje vysokou hodnotou nárůstu nových domů. Ty byly stavěny na volných pozemcích uvnitř kompaktní zástavby obce. V posledních deseti letech vznikly na každé straně hlavní příjezdové komunikace dvě plochy pro individuální bydlení. Na západním konci se jedná o menší lokalitu Bílá Voda, která se vyznačuje hustou zástavbou na malé ploše. Oproti tomu na východní straně vznikla větší čtvrť, kde již domy podobného vzhledu mají větší zahrady a vytvářejí tak přirozenější přechod do volné krajiny. V územním plánu obce z roku 2010 se pro obě lokality vymezuje již menší část plochy. Relativně velká plocha pro bydlení je navržena v severní části obce, kde by mělo postupně dojít k propojení zastavěné části obce, s lokalitou již stojící zahrádkářské kolonie. V současnosti je zde zemědělská plocha a zelený pás dřevin.

Nedaleké město **Fryšták** nabízí kromě vysoké úrovně životního prostředí i kvalitní občanskou vybavenost města. To vše se odráží na vysokých hodnotách v počtu nových domů. Velká část domů byla po roce 1990 postavena v severní části města, kde vytváří největší komplex novodobé výstavby ve Fryštáku. Na území města se již nenacházejí typově podobné lokality. Zbytek nově postavených domů se rovnoměrně rozptýlil po volných parcelách uvnitř samotného města. Postupným rozšiřováním zástavby severně od centra, na zdejším svahu zaznamenáváme terasovité uspořádání

domů. V roce 2012 byl schválen územní plán města Fryšták, který navrhuje plochy pro bydlení tak, aby postupně město vytvořilo jeden kompaktní celek a vytvořilo přirozený přechod do intenzivně obhospodařovaných půdních celků.

Obec **Racková** se do roku 2000 nevyznačovala vysokým nárůstem obyvatel a domů. To vše se změnilo rozhodnutím vybudovat v jihovýchodní části obce rezidenční čtvrť. Po roce 2000 nastává v obci nebývalý stavební rozmach. Během několika let bylo na území o rozloze 1,1 ha postaveno kolem padesáti nových rodinných domů. Tato lokalita i v současnosti zůstává jedinou, kde probíhá výstavba. Rozšiřováním zastavěného území vzniká pro Rackovou problém s rychlejším odtokem dešťové vody do místního potoka. Tímto problémem se zabývá studie z roku 2009, která navrhuje opatření v podobě výstavby hráze suchého poldru pro zdejší vodní tok. Rozhodnutí zastupitelstva, v podobě schválení územního plánu obce z roku 2013, je z pohledu autoru poněkud nešťastné. Plochy pro bydlení byly navrženy nejen v místech stávající zástavby a v těsné blízkosti zástavby, ale i v místech, která nejsou přímo vázána na nynější zastavěnou část Rackové. Realizací by zanikla jednota celku.

Pro obce **Hostišová, Sazovice, Březnice, Želechovice nad Dřevnicí, Veselá a Ostrata** je charakteristická novodobá výstavba v již zastavěných částech těchto obcí. Velké plochy pro bydlení na okrajích obcí prozatím chybí. Vyskytují se zde spíše malé lokality, na konci obcí, zahrnující maximálně 5 nových domů. Územní plány těchto obcí vymezují plochy pro bydlení, ale atraktivita území zaostává v porovnání s ostatními lokalitami na Zlínsku.

Podobně to platí i pro město **Otrokovice**. Po roce 1990 registrujeme jednu novou plochu pro bydlení. Leží v jižní části Kvítkovic na jihu Otrokovic. Sídelní plošina, která stavbou vznikla, obsahuje přes třicet rodinných domů. Ostatní domy rostou ve volných prolukách zastavěného území Otrokovic. Bytová výstavba probíhá od roku 2008 přímo v centru města, kde vzniká nový blok, moderních bytových domů.

6.4.1 Shrnutí nové výstavby domů a bytů po roce 1990 ve Zlíně a blízkém okolí

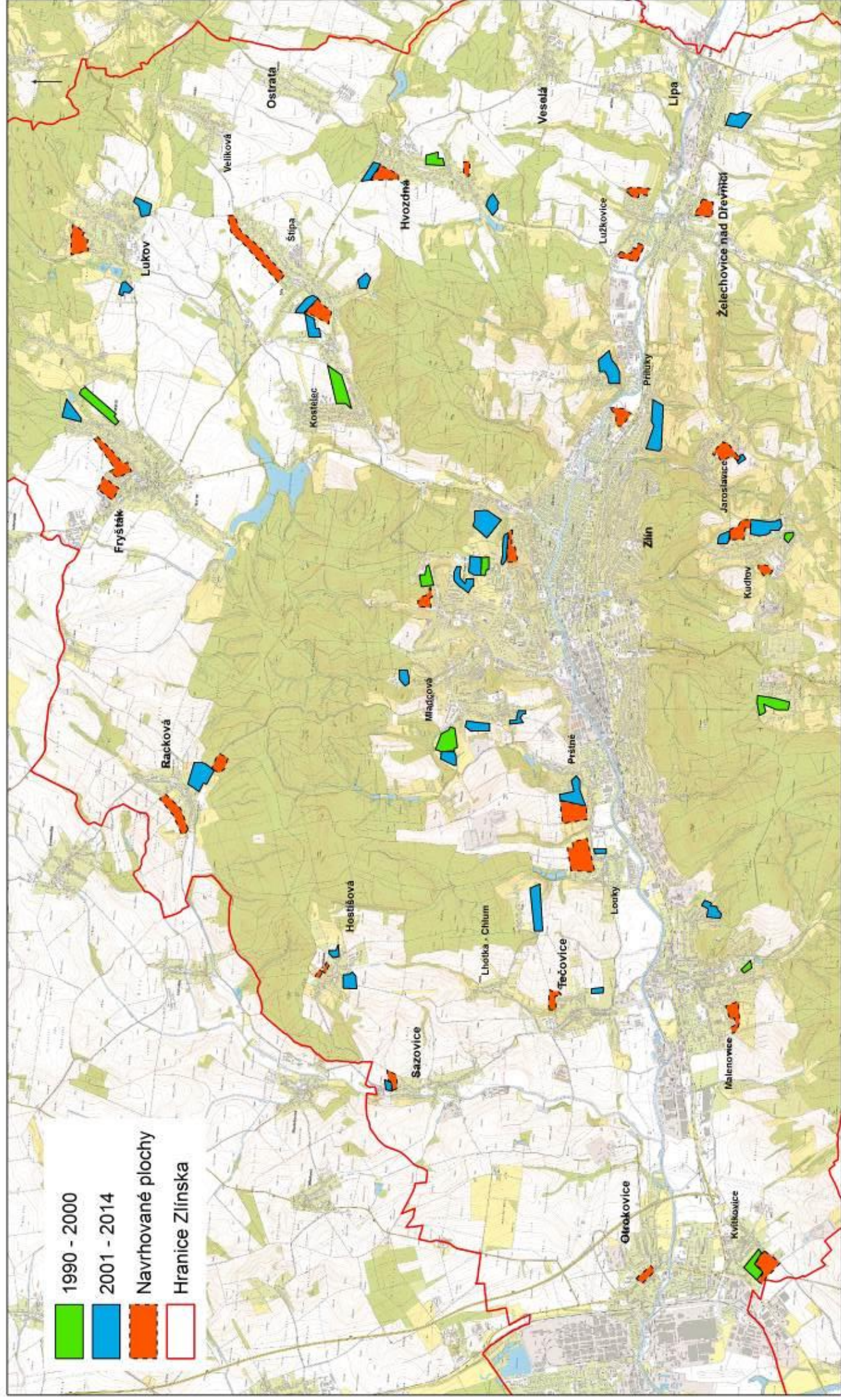
Pro nové stavební plochy bylo nutné vybudovat technickou infrastrukturu (rozvody vody, kanalizace, elektřiny, atd.). Ve vnějších oblastech celého katastru Zlína to dopomohlo k dostavbě technické infrastruktury, popřípadě její rekonstrukci. Důležitou součástí rozvoje ploch je jejich napojení na silniční komunikaci. Jelikož je velká část nových lokalit situována na různě ukloněných svazích, tak nalézáme u zdejších komunikací prvky dopravních zářezů nebo náspů. Při plánování je nutné počítat i s charakterem zdejšího podloží. Značná část řešeného území se vyskytuje v zóně se zvýšeným rizikem sesuvů. Česká geologická služba – Geofond eviduje v území několik lokalit (plošných i bodových) s aktivními projevy svahových pohybů. Ty jsou soustředěny zejména v prostoru severního svahu údolí Dřevnice. Mimo ně je v území sledováno několik potenciálních sesuvných území. Při využití těchto území je bezpodmínečně nutné zpracovat podrobný geologický průzkum a v následné podrobnější územně plánovací dokumentaci navrhnout technická opatření, regulativy, umožňující výstavbu v navržených lokalitách.

Územní plán řeší rozvoj městského prostředí rozvojem bydlení v blízkosti vlastního města a to především západním směrem, s využitím všech vhodných ploch s předpokladem pro pohodu bydlení, především na terasách nad údolím s minimálním rizikem hluku a imisí z dopravy. Stávající zástavba je ze značné míry soustředěna do údolní nivy řeky Dřevnice. Nové obytné plochy byly navrženy převážně do poloh s kvalitativním obytným prostředím, tzn. na výše položená místa s dobrým osluněním, kvůli morfologii terénu v některých případech na plochy se značným spádem. V posledním období nejvyšší stavební činnost v segmentu rodinných domů je zaměřena do k. ú. Kudlov, Příluky, Zlín, Malenovice, Kostelec, Prštné, Mladcová a Štípa. Bytové domy se v současné době budují na k. ú. Zlín, na území Jižních Svahů. (ÚP Zlín, 2011)

Charakter výstavby v obcích blízko Zlína je podobný tomu, který se vyskytuje v zázemí k. ú. Zlína. Je nutné vybudování potřebné technické infrastruktury a komunikací. Musí se vytvořit soubor opatření proti narušování krajinného rázu a životního prostředí. Dále je třeba dodržovat důsledný monitoring lokalit s výskytem sesuvů a také možnými opatřeními zabraňovat vzniku různých typů erozí.

Následující mapa znázorňuje lokality, na kterých se od roku 1990 do roku 2014 uskutečnila výrazná výstavba nových individuálních domů a bytových domů na vymezeném území Zlínska. Mapa také obsahuje významné navrhované plochy pro bydlení.

VÝSTAVBA NOVÝCH OBYTNÝCH ČTVRTÍ VE ZLÍNĚ A SOUSEDNÍCH OBCÍCH V LETECH 1990 - 2014

6.5 Protipovodňová opatření na zkoumaném území

S rozvojem nových obytných ploch (sídel) se v současnosti musí brát ohled na jejich polohu vůči vymezeným záplavovým územím.

S ohledem na polohu města Zlína je město i jeho nejbližší okolí pravidelně postihováno povodněmi. Nejvýznamnější povodeň v novodobé historii zasáhla město v červenci 1997. Povodňová vlna začala zaplavovat obce na Zlínsku 6. července 1997, nejprve byla zasažena místní část Lužkovice, dále pak Příluky, sídliště Bartošova čtvrť, ohroženy byly také baťovské bytové kolonie Podvesná a Zálešná, voda z části zatopila i baťovský tovární areál v centru města, průmyslové plochy společností Tescoma a ZPS a další části města po proudu Dřevnice. Celková výše škod dosáhla několika desítek milionů korun. Na druhou stranu se musí připomenout, že to co proběhlo ve Zlíně, byl jen zlomek toho, co se událo v blízkých Otrokovicích. Zásadní význam pro Otrokovice mělo vylití řeky Bečvy v úseku Citov, Troubky a Tovačov. Řeka Morava silnou fluvialní erozí vytvořila zcela nové koryto v Kvasicích a zaplavila postupně Tlumačov a Otrokovice. Jelikož voda neměla kudy odtékat, vytvořila postupně jezero o rozloze 20 x 20 km, které zaplavilo téměř celé město. Po této katastrofě došlo na úvahy, jak postupovat v boji proti hrozbě povodní, tak aby se v co největší míře snížilo riziko ohrožení životů i staveb na území. Bylo nutné začít jednat o výstavbě protipovodňových opatření a další prevenci v této problematice. (Klimeš, 2004)

Od léta roku 1997 Otrokovice vybudovaly kvalitní protipovodňová opatření. Byly provedeny úpravy koryta jak u řeky Dřevnice, tak u řeky Moravy. Obě řeky lemují protipovodňové stěny a byly navýšeny kapacity odvodňovacích koryt.

Legislativu ochrany proti povodni tvoří seznam předpisů, které se vztahují k ochraně před povodněmi. Tento seznam tvoří 15 zákonů, dále několik vyhlášek a metodických pokynů. Nejdůležitější ze zákonů je zákon č. 254/2001 Sb. o vodách (vodní zákon) a související předpisy. Tento zákon obsahuje problematiku povodňových opatření, záplavových území, stupňů povodňové aktivity, povodňových plánů, povodňových prohlídek, předpovědní a hlásné povodňové služby, povodňových záchranných a zabezpečovacích prací, dokumentace a vyhodnocení povodní, povodňových orgánů i nákladů na opatření na ochranu před povodněmi

U protipovodňové dokumentace je nutné zmínit ještě některé zákony, jako je Zákon č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu, dále zákon č. 128/2000 Sb. o obcích a zákon č. 129/2000 Sb. o krajích.⁷²

I když po roce 1997 do současnosti proběhlo na území regionu několik přívalových dešťů a jarních tání sněhové pokrývky, zůstalo město Zlín velkých škod ušetřeno. Vděčí za to řadě protipovodňových opatření, která byla vybudována po povodni v roce 1997. V letech 1999 až 2001 čistili pracovníci společnosti Povodí Moravy koryto řeky Dřevnice v délce sedmi kilometrů v úseku Příluky-Louky od nánosů sedimentu. Zároveň zpevnili koryto řeky, jelikož při vyšším průtoku spodní voda prostupovala do sklepů domů v okolí. Zásadní investicí v roce 2002 byla rekonstrukce jezu Příluky, který byl přebudován z pevného na pohyblivý, takže byla nad jezem zvýšena kapacita koryta řeky Dřevnice. Při průtoku většího množství vody registruje čidlo na jezu úroveň hladiny a automaticky sklápí nebo zvedá vzdouvací klapku jezu. Úroveň hladiny vody v korytě se tak během osmdesáti sekund může snížit o 1,2 metru. Rekonstrukce jezu začala v roce 2001. A právě v červenci téhož roku se hladina řeky po prudkých deštích zvýšila. Jelikož jez v té době ještě nebyl dokončen, zaplavila voda část Příluk a sídliště Bartošova čtvrť. Čímž se potvrdilo, že Příluky i Bartošova čtvrť nutně potřebují protipovodňovou ochranu. Jez byl zkolaudován v březnu roku 2002. V roce 2004 práce v Přílukách pokračovaly. Kolem řeky vznikly betonové zdi a společnost Povodí Moravy zároveň vybuďovala zemní hráz, která chrání před zaplavením sídliště Bartošova čtvrť. Většinou se totiž při povodních voda z Dřevnice rozlila do oblasti Boněcka a odtud do Bartošovy čtvrti. Hráz vede od jezu Příluky k železniční trati a je dlouhá 406 metrů. Šířka v koruně je minimálně tři metry. Výška hráze se pohybuje od půl metru do metru osmdesáti centimetrů.⁷³

⁷² Digitální povodňový plán statutárního města Zlína. Povodňový informační systém [online]. 2012 [cit. 2014-4-20]. Dostupné z: http://zlinsky.dppcr.cz/web_585068/

⁷³ Konec povodním ve Zlíně? Přehrada zadrží desetitisíciletou vodu. E15.cz / Ekonomika, byznys, finance [online]. 2011 [cit. 2014-4-20]. Dostupné z: <http://magazin.e15.cz/regiony/konec-povodnim-ve-zline-prehrada-zadrzi-desetisiciletou-vodu-837211>

Obr. č. 39: Pohyblivý jez na Příkladu, v pozadí zeď, ohraničující koryto Dřevnice
(foto: K. Macek, 2013)

Obr. č. 40: 406 metrů dlouhá zemní hráz na Příkladu
(foto: K. Macek, 2013)

V roce 2006 upravovali pracovníci společnosti Povodí Moravy koryto řeky Dřevnice v obci Želechovice a Lužkovice. Postavili ochranné hráze a opravili jez Lužkovice, který se rovněž změnil z pevného na pohyblivý. V roce 2004 vybuďovalo město Zlín na březích řeky Dřevnice v Bartošově čtvrti a v ulici Přístav v Přílukách celkem čtyři hradítkové komory. Jsou to betonové šachty vybudované na dešťové kanalizaci. Uvnitř šachty je hradítko, které se ručně spouští v případě, že voda v řece Dřevnici vystoupá tak vysoko, že by se kanalizací dostala zpětným vzduťím do sklepů domů. Při spuštění hradítka se pak voda z komor čerpadly odčerpává zpět do řeky. Obsluhu komor zajišťují městští hasiči, kteří rovněž provádějí pravidelné kontroly a údržbu. V letošním roce také proběhla rekonstrukce hráze na vodním díle Fryšták, především se jedná o rekonstrukci skluzu bezpečnostního přelivu a díky této stavební úpravě dokáže nyní přehrada zvládnout úroveň až 10 tisícileté vody.⁷⁴

V rámci kvalitnější ochrany města Zlína se magistrát pustil do projektu, který má ještě lépe monitorovat situaci na řece Dřevnici. Jedním z projektů je zlepšení informovanosti obyvatel Zlína. Nově budou moci lidé na internetových stránkách města Zlína sledovat aktuální stav hladiny řeky Dřevnice. Toto monitorování je umožněno použitím nových laserových měřičů na řece Dřevnici a na Fryštáckém potoce. Nově je na území města Zlína umístěno několik set kusů nových moderních hlásičů a byly zakoupeny dva nové srážkoměry. Tento projekt, který by měl být hotov do konce letošního roku, bude stát 13 milionů korun. V současné době jsou obyvatelé města varováni pomocí systému VISO, což je varovný a informační systém obyvatelstva. Majitelé nemovitostí ve Zlíně mohou být varováni před povodněmi formou bezplatné SMS zprávou.⁷⁵

Důkazem funkčnosti protipovodňových opatření města Zlína může být léto 2010. Povodňová komise statutárního města Zlína vyhlásila 2. 6. 2010 v ranních hodinách III. stupeň povodňové aktivity, tedy stav ohrožení. Obyvatelé v ohrožených oblastech byli varováni prostřednictvím varovného informačního systému a byli vyzváni, aby si zajistili svůj majetek před zatopením. Vodní dílo Fryšták též splnilo svou

⁷⁴ Konec povodním ve Zlíně? Přehrada zadrží desetitísíciletou vodu. E15.cz / Ekonomika, byznys, finance [online]. 2011 [cit. 2014-4-20]. Dostupné z: <http://magazin.e15.cz/regiony/konec-povodnim-ve-zline-prehrada-zadrzi-desetitisciletou-vodu-837211>

⁷⁵ Povodňový plán statutárního města Zlína. In: Povodňový plán statutárního města Zlína [online]. 2012, 13. 2. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://gate.muzlin.cz:2222/dpp/pub_585068/index.html

protipovodňovou funkci, když v tomtéž roce dokázalo transformovat extrémní průtok dvousetleté vody, což bylo osmdesát kubíků za sekundu, na neškodnou vodu dvouletou, tedy jedenáct kubíků za sekundu. Hodnoty na přítoku byly přitom dokonce o pětadvacet kubíků za vteřinu vyšší než v roce 1997, kdy se přes území Moravy přehnaly ničivé povodně. Důkazem funkčnosti protipovodňových opatření města Zlína mohou být zkušenosti obyvatel, žijících v záplavových lokalitách řeky Dřevnice. Obyvatelé Baťovských domků ve čtvrti Podvesná potvrdili, že od ničivé povodně v roce 1997 nezaznamenali žádné nebo pouze minimální zatopení sklepů svých domů podzemní vodou. Tyto zkušenosti obyvatel jsou signálem pro pracovníky magistrátu města Zlín, že úpravy koryta řeky Dřevnice nebyly zbytečnou investicí.

Mezi obce ohrožené povodněmi patří i obec Racková. Menší povodňové události eviduje obec Racková téměř každoročně. V minulosti byla obec Racková několikrát zasažena povodněmi. Důsledky povodňové vlny měly vždy pro obyvatele obce dalekosáhlé následky. I z důvodu potencionálního nebezpečí byl pro obec Racková v roce 1999 vypracován povodňový plán v tištěné podobě, včetně tabulkové části. V současné době je nutná aktualizace povodňového plánu, včetně aktualizace údajů o povodňové komisi obce a s ní spojená aktualizace a zveřejnění údajů v Povodňovém informačním systému.⁷⁶

⁷⁶ Racková | Organizace povodňové služby. In: EDPP.CZ | Racková [online]. 2010, 13. 2. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://www.edpp.cz/rac_organizace-povodnove-sluzby/

7 Závěr

Cílem diplomové práce bylo provést charakteristiku vlivu na okolní krajinu u nově vzniklých obytných zón ve Zlíně a blízkých obcích pro období 1900 – 1989 a 1990 – 2014. Vypracování diplomové práce předcházelo studium odborné a regionální literatury, internetových zdrojů a mapových podkladů. Dalším důležitým krokem při vypracování práce byl vlastní terénní výzkum, který probíhal na v létě roku 2013 a na jaře roku 2014. V průběhu terénního průzkumu současně proběhlo pořízení fotodokumentace. Pro účely diplomové práce byly vybrány fotografie, které dostatečně prezentují danou lokalitu. Tyto fotografie byly individuálně vloženy do textu práce.

Součástí charakteristik jsou změny v počtu obyvatel a domů Zlína a okolí pro obě období, které jsou znázorněny pomocí tabulek a grafů. Charakteristiky popisující historický vývoj Zlína se zaměřují na nově vzniklé obytné kolonie a sídliště. Pro Otrokovice je vypracovaná část o vybudování čtvrti Bařov, která vznikla značně negativním zásahem do okolní krajiny. Popisem o historickém vývoji Zlína a obcí blízko s ním sousedících se snaží autor předat informaci o charakteru území před zástavbou a po zástavbě, a možném vlivu na místní krajinu. Sídelní, komunikační a vodohospodářské antropogenní tvary jsou u rozvoje ploch pro bydlení nejrozšířenějším typem antropogenních tvarů. Mapa znázorňující výstavbu obytných čtvrtí v letech 1900 – 1989 ukazuje dynamický rozvoj Zlína a Otrokovic v porovnání s okolím.

Pro období let 1990 – 2014 se autor zaměřil na vypracování charakteristik ovlivňující okolí při stavbě nových obytných ploch pro místní části v zázemí města Zlína. V důsledku procesu suburbanizace se uskutečňuje migrace obyvatelstva do okrajových částí města Zlína a do okolních obcí. Trh s nemovitostmi sehrává nejdůležitější roli v suburbanizačním procesu. Ceny pozemků v blízkých obcích Zlína jsou výrazně nižší než v katastrálním území města Zlína. U obcí Lukov, Racková, Fryšták a Hvozdná registrujeme dynamičtější rozvoj obytných ploch oproti obcím, které sousedí se Zlínem. Nejvyšší nárůst obytných ploch po roce 1990 zaznamenáváme u okrajových místních částí Zlína na Kudlově, na Mladcové, na Příluku, v Kostelci a ve Štípi. Pro období let 1990 – 2014 je vytvořena mapa znázorňující nové významné lokality pro bydlení a plochy navrhované. U některých lokalit práce registruje aktivní nebo potenciální

ohrožení sesuvy. Tato území je nadále nutné monitorovat a při plánované výstavbě vypracovat studii proveditelnosti s ohledem na riziko sesuvů. Součástí práce jsou i protipovodňová opatření pro město Zlín, Otrokovice a obec Racková, která svojí polohou podléhá pravidelnému povodňovému ohrožení. Pro město Zlín je vypracována SWOT analýza popisující silné stránky, slabé stránky, příležitosti a hrozby rozvoje města Zlína v rámci obyvatelstva, bydlení a fyzického prostředí města.

8 Summary

The aim of this thesis was to perform a characterization of the influence of the surrounding countryside of newly established residential areas in Zlín and nearby municipalities for the period 1900 - 1989 to 1990 - 2014. Development of the thesis was preceded by a regional study of professional literature, Internet resources and maps. Another important step in the development work was my own field research, which was conducted in the summer of 2013 and spring of 2014. During the field survey was carried out simultaneously photographic documentation. For the purpose of the thesis were selected photographs that present enough given site. These photos were individually inserted into the work.

Part of the characteristics are the changes in population and houses in Zlín and the surrounding area for both periods, which are shown in tables and graphs. Characteristics describing the historical development of Zlín focus on newly formed residential colonies and settlements. For Otrokovice is preparing parts to build Bařov district, which was significantly negative interference with the surrounding landscape. The description of the historical development of Zlín and villages near its neighboring author is trying to convey information about the character of the area from development and the building, and the possible impact on the local landscape. The settlement, communication and water anthropogenic forms are in development areas for housing the most common type of anthropogenic shapes. Map showing the construction of residential quarters in the years 1900 - 1989 shows the dynamic development of Zlín and Otrokovice compared with the surroundings.

For the period 1990 - 2014, the author focused on the development of neighborhood characteristics affecting the construction of new residential areas for the local area in the hinterland of the town itself. As a result of suburbanization process is carried out -migration to the outskirts of the city of Zlín and the surrounding communities. The real estate market plays an important role in the suburbanization process. Land prices in nearby villages of Zlín are significantly lower than in the cadastral territory of the city of Zlín. Municipalities Lukov, Racková, Fryšták and Hvozdná register the dynamic development of residential areas compared to towns that are adjacent to Zlín. The highest increase in residential areas after 1990 occurred

with the local boundary of Zlín on Kudlov, on Mladcová and on Příluky , Kostelec and Štípa. For the period 1990 - 2014 is created map showing locations for major new housing areas and proposed . Some sites work registers active or potential threat to landslides . This area continues to be monitored and the planned construction feasibility study with regard to the risk of landslides . The thesis includes flood control for the city of Zlín , Otrokovice and community Racková that its location is subject to periodic flooding threat. For the city of Zlín is a SWOT analysis describes the strengths , weaknesses , opportunities and threats to the development of the city of Zlín in the context of population , housing and the physical environment of the city.

9 Seznam použitých zdrojů

9.1 Použitá literatura

BARTOŠ, J. Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960: Okresy Valašské Meziříčí, Vsetín, Holešov, Gottwaldov (Zlín). Ostrava: Profil, 1980, 256 s. ISBN 48-019-80.

BŘEZÍKOVÁ, P. (2012): Proměny rezidenčních funkcí v suburbánních částech Zlína po roce 1989. Bakalářská práce, KG PŘF UP v Olomouci.

CULEK, M. a kol.: Biogeografické členění České republiky. Praha: Enigma, 1996, 348 s. ISBN 80-85368-80-3.

ČINČOVÁ, Yvona. Krásný pozdrav ze Zlína: pohlednice z let 1898-1945. 1. vyd. Ve Zlíně: Muzeum jihovýchodní Moravy, 2004, 93 s. ISBN 80-903-4111-X.

DEMEK, J. a P. MACKOVČIN. Zeměpisný lexikon ČR: Hory a nížiny. 2. vyd. BRno: AOPK ČR, 2006, 582 s. ISBN 80-86064-99-9.

HAJNÝ, Pavel. Marie Bat'ová: první dáma Zlína. Ve Zlíně: Nadace Tomáše Bati, 2010, 207 p. ISBN 80-254-8882-9.

HASÍK, Otakar. Vodohospodářská výstavba a životní prostředí člověka. Praha: ACADEMIA, 1974, 384 s. ISBN 509-21-857.

HUDEČEK, A., J. NYKODÉM a R. DIVÍLEK. 600 let obce Kostelec u Zlína. Zlín, 1999, 30 s.

KIRCHNER, Karel a Irena SMOLOVÁ. Základy antropogenní geomorfologie. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, 287 s. ISBN 978-80-244-2376-0.

KLIMEŠ, Radek. Zlín, Zlínsko: [Otrokovice, Napajedla, Fryšták, Slušovice, Vizovice, Luhačovice, Slavičín, Valašské Klobouky, Brumov a okolí--]. Zlín: Ateliér Regulus, 2004, 399 s. ISBN 80-239-2973-9.

Mackovčín P., Jatiová M. a kol. (2002): Zlínsko. In: Mackovčín P. a Sedláček M. (eds.): Chráněná území ČR, svazek II. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, Praha, 376 pp.

MACHULA, F. (2013): Geomorfologické poměry území města Zlína. Magisterská práce, KG Přf UP v Olomouci.

NOVÁK, Pavel. Zlínská architektura. 1. vyd. Zlín: POZIMOS, 2008, 399 s. ISBN 978-80-254-3216-7.

NOVÁK, Pavel. Zlínská architektua. 2., rozšiř. vyd. Zlín: POZIMOS, 2008, 319 s. ISBN 978-80-254-3215-0.

OUŘEDNÍČEK, M. (2002): Suburbanizace v kontextu urbanizačního procesu. In: Sýkora, L. ed.: Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky. Ústav pro ekopolitiku. Praha. Str. 39-54. ISBN 80-901914-9-5.

POKLUDA, Zdeněk. Baťa v kostce. Vyd. 1. Zlín: Kniha Zlín, 2013, 112 s. WALT. ISBN 978-80-7473-126-6.

POKLUDA, Zdeněk. Sedm století zlínských dějin. 2., dopl. a rozš. vyd. Zlín: Esprit, 2006, 174 s. ISBN 80-239-7200-6.

POKLUDA, Z. Zlínsko od minulosti k současnosti. Zlín: Státní okresní archiv, 1999, 175 s.

POSPÍŠIL, Jaroslav. Rub a líc baťovských sporů. Vyd. 1. Zlín: Kniha Zlín, 2012, 179 s. ISBN 978-807-4730-375.

PTÁČEK, P., SZCYRBA, Z., FŇUKAL, M. (2007): Proměny prostorové struktury města Olomouce s důrazem na rezidenční funkce. Urbanismus a územní rozvoj.

QUITT, Evžen. Klimatické oblasti Československa. Brno: Studia Geographica 16, GÚ ČSAV, 1971, 73 s.

RŮŽKOVÁ, Jiřina. Statistický lexikon obcí České republiky 2005: podle správního rozdělení k 1. 1. 2005 a výsledků sčítání lidu, domů a bytů k 1. březnu 2001. Vyd. 1. Praha: Ottovo Nakl., 2005, 1358 s. ISBN 978-807-3602-871.

SINCLAIROVÁ, Soňa. Švec pro celý svět. 1. vyd. Praha: Melantrich, 1991, 245 s., [10] s. obr. příl. Memoáry (Melantrich). ISBN 80-702-3106-8.

TOLASZ, R. a kol.: Atlas podnebí Česka : Climate atlas of Czechia. Praha: Český hydrometeorologický ústav, 2007, 255 s. ISBN 978-80-86690-26-1.

VLČEK, V. Zeměpisný lexikon ČSR: Vodní toky a nádrže. Praha: Academia, 1984, 316 s.

ZAPLETAL, L. Úvod do antropogenní geomorfologie. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 1969, 278 s.

9.2 Internetové zdroje

Bytový soubor u Centrálního parku JS | Architektura Zlína. In: Architektura Zlína [online]. 2011, 19. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.architekturazlin.cz/bytovy-soubor-u-centralniho-parku-js>

Český statistický úřad. Historický lexikon obcí České republiky [online]. 2012 [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/4128-04>

Databáze svahových nestabilit České geologické služby. In: Úvodní stránka - Česká geologická služba [online]. 2007, 18. 4. 2012 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.geology.cz/app/pasport/viewdbs.pl?db=14&map=25-32-21>

Databáze svahových nestabilit České geologické služby. In: Úvodní stránka - Česká geologická služba [online]. 2007, 18. 4. 2012 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.geology.cz/app/pasport/viewdbs.pl?db=60&map=25-31-20>

Databáze svahových nestabilit České geologické služby. In: Úvodní stránka - Česká geologická služba [online]. 2007, 18. 4. 2012 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.geology.cz/app/pasport/viewdbs.pl?db=63&map=25-31-20>

Databáze svahových nestabilit České geologické služby. In: Úvodní stránka - Česká geologická služba [online]. 2007, 18. 4. 2012 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.geology.cz/app/pasport/viewdbs.pl?db=33&map=25-32-16>

Databáze svahových nestabilit České geologické služby. In: Úvodní stránka - Česká geologická služba [online]. 2007, 18. 4. 2012 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.geology.cz/app/pasport/viewdbs.pl?db=31&map=25-32-16>

Databáze svahových nestabilit České geologické služby. In: Úvodní stránka - Česká geologická služba [online]. 2007, 18. 4. 2012 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.geology.cz/app/pasport/viewdbs.pl?db=4&map=25-31-24>

Databáze svahových nestabilit České geologické služby. In: Úvodní stránka - Česká geologická služba [online]. 2007, 18. 4. 2012 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.geology.cz/app/pasport/viewdbs.pl?db=26&map=25-32-22>

Digitální povodňový plán statutárního města Zlína. Povodňový informační systém [online]. 2012 [cit. 2014-4-20]. Dostupné z: http://zlinaky.dppcr.cz/web_585068/

Ekosídliště Jižní Chlum | Architektura Zlína. In: Architektura Zlína [online]. 2011, 19. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.architekturazlin.cz/ekosidliste-jizni-chlum>

Historie - Obec Hvozdná. In: Úvod - Obec Hvozdná [online]. 2014, 24. 3. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.hvozdna.cz/obec-hvozdna/historie/blog>

Historie - Tečovice. In: Tečovice [online]. 2009, 13. 3. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.tecovice.cz/historie.html>

Historie | Obec a okolí | Lukov - Brána Hostýnských hor. In: Lukov - Brána Hostýnských hor [online]. 2010, 16. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.lukov.cz/obec-a-okoli/historie.html>

Interspar hypermarket | Architektura Zlína. In: Architektura Zlína [online]. 2011, 19. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.architekturazlin.cz/interspar-hypermarket>

Jaroslavice | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/jaroslavice-cl-1073.html>

Jižní Chlum. In: Úvod | Občanské sdružení Zelené bydlení [online]. 2011, 3. 5. 2013 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zelenebydleni.eu/jizni-chlum.html>

Klečůvka | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/klecuvka-cl-1089.html>

Klub přátel historie města Otrokovice. In: Klub přátel historie města Otrokovice [online]. 2013, 17. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.historie-otrokovice.cz/web.org/historie.php#skok3>

Konec povodním ve Zlíně? Přehrada zadrží desetitisíciletou vodu. E15.cz / Ekonomika, byznys, finance [online]. 2011 [cit. 2014-4-20]. Dostupné z: <http://magazin.e15.cz/regiony/konec-povodnim-ve-zline-prehrada-zadrzi-desetitisciletou-vodu-837211>

Kostelec | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/kostelec-cl-1106.html>

Kudlov | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/kudlov-cl-1124.html>

Kulturní krajina | Vítejte na Zemi. In: Hlavní stránka | Vítejte na Zemi [online]. 2013, 15. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://www.vitejtenazemi.cz/cenia/index.php?p=kulturni_krajina&site=půda

Lhotka - Chlum | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/lhotka-chlum-cl-1146.html>

Louky | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/louky-cl-1164.html>

Lukovský zpravodaj. In: Lukov - Brána Hostýnských hor [online]. 2010, 18. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://www.lukov.cz/upload/docs/lukov_web_06_11.pdf

Lužkovice | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/luzkovice-cl-1181.html>

Malenovice | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/malenovice-cl-1199.html>

Městský úřad Otrokovice. In: Městský úřad Otrokovice [online]. 2013, 18. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://www.otrokovice.cz/newWebOtr/historie/h_hist.aspx

Místní část Prštňé | Architektura Zlína. In: Architektura Zlína [online]. 2011, 19. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.architekturazlin.cz/mistni-cast-prstne>

MK | Fryštácká brázda. In: *Moravské Karpaty* [online]. 2007, 20. 2. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://moravske-karpaty.php5.cz/priroda_soubory/geomorfologie/frystacka_brazda.htm

MK | Zlínská vrchovina. In: *Moravské Karpaty* [online]. 2007, 20. 2. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://moravske-karpaty.php5.cz/priroda_soubory/geomorfologie/zlinska_vrchovina.htm

MK | Zlínská vrchovina. In: *Moravské Karpaty* [online]. 2007, 20. 2. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://moravske-karpaty.php5.cz/priroda_soubory/geomorfologie/zlinska_vrchovina.htm

MK | Zlínská vrchovina. In: Moravské Karpaty [online]. 2007, 20. 2. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://moravske-karpaty.php5.cz/priroda_soubory/geomorfologie/zlinska_vrchovina.htm

MK | Zlínská vrchovina. In: Moravské Karpaty [online]. 2007, 20. 2. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://moravske-karpaty.php5.cz/priroda_soubory/geomorfologie/zlinska_vrchovina.htm

Mladcová | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/mladcova-cl-1053.html>

Morýsovy domy | Architektura Zlína. In: Architektura Zlína [online]. 2011, 19. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.architekturazlin.cz/morysovy-domy>

Obce: RISY. ČR. *RISY.cz - Úvodní strana - Portál Regionálních Informačních Servisů* [online]. ČR, 2012 - 2014 [cit. 2014-04-08]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/vyhledavace/obce>

Obec Hostišová. In: Obec Hostišová [online]. 2014, 16. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.hostisova.cz/index.php?nid=746&lid=cs&oid=33756>

Obec Racková. In: Obec Racková [online]. 2014, 13. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.rackova.cz/index.php?nid=4422&lid=cs&oid=577257>

Obec Sazovice. In: Obec Sazovice [online]. 2014, 15. 3. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.sazovice.cz/index.php?nid=3937&lid=cs&oid=492672>

Obytný Podlesí | Architektura Zlína. In: Architektura Zlína [online]. 2011, 19. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.architekturazlin.cz/obytny-soubor-podlesi-iv>

Obytný rezidenční soubor Louky | Architektura Zlína. In: Architektura Zlína [online]. 2011, 19. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.architekturazlin.cz/obytny-rezidencni-soubor-louky>

Oficiální stránky Obce Březnice - Historie. In: Oficiální stránky Obce Březnice - Titulní strana [online]. 2014, 18. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.breznice-zlin.cz/informace-o-obci/historie/>

Oficiální stránky Obce Lípa nad Dřevnicí - Historie. In: Oficiální stránky Obce Lípa nad Dřevnicí - Titulní strana [online]. 2014, 18. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.obeclipa.cz/informace-o-obci/historie/>

Popis projektu :: Zelené Residence Zlín. In: Zelené residence Zlín - Nové rodinné domy ve Zlíně [online]. 2013, 1. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zeleneresidence.cz/o-projektu/popis-projektu/>

Povodí Moravy. VD Fryšták - Povodí Moravy [online]. 2010 [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <http://www.pmo.cz/cz/uzitecne/vodni-dila/frystak/>

Povodňový plán statutárního města Zlína. In: Povodňový plán statutárního města Zlína [online]. 2012, 13. 2. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://gate.muzlin.cz:2222/dpp/pub_585068/index.html

Prštné | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/prstne-cl-1216.html>

První panelové sídliště Bartošova čtvrť | Architektura Zlína. In: Architektura Zlína [online]. 2011, 19. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.architekturazlin.cz/prvni-panelove-sidliste-bartosova-ctvrt>

Přiluky | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/priluky-cl-1236.html>

Přírodní park Želechovické paseky. In: Chráněná území Zlínského kraje [online]. 2001, 19. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://nature.hyperlink.cz/zlinsko/Zel_paseky.htm

Racková | Organizace povodňové služby. In: EDPP.CZ | Racková [online]. 2010, 13. 2. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://www.edpp.cz/rac_organizace-povodnove-sluzby/

Rezidence Přiluky | Architektura Zlína. In: Architektura Zlína [online]. 2011, 19. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.architekturazlin.cz/rezidence-priluky>

Rodinné domy Zlín, prodej domů » STAVYMA spol. s r.o. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2013, 11. 3. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.stavyma-reality.cz/prodej-domu-zlin/>

Salaš | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/salas-cl-1253.html>

Sídliště Malenovice | Architektura Zlína. In: Architektura Zlína [online]. 2011, 19. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.architekturazlin.cz/sidliste-malenovice>

Sídliště Podhoří | Architektura Zlína. In: Architektura Zlína [online]. 2011, 19. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.architekturazlin.cz/sidliste-podhori>

Současná česká suburbanizace a její důsledky - Ministerstvo vnitra České republiky. In: Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2014, 18. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/>

2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/soucasna-ceska-suburbanizace-a-jeji-dusledky.aspx>

Štípa | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/stipa-cl-1273.html>

Velíková | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/velikova-cl-1289.html>

Veselá u Zlína obec. In: Veselá u Zlína obec [online]. 2014, 1. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.veselauzlina.cz/index.php?nid=907&lid=cs&oid=60457>

Věžové domy | Architektura Zlína. In: Architektura Zlína [online]. 2011, 19. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.architekturazlin.cz/vezove-domy-0>

Významné řeky - Povodí Moravy. In: Povodí Moravy [online]. 2010, 1. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.pmo.cz/cz/uzitecne/vyznamne-vodni-toky/>

www.zlin.estranky.cz - Baťovy závody - Baťovy pomocné závody (BAPOZ) - Otrokovice - Baťov. In: www.zlin.estranky.cz [online]. 2006, 20. 2. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://www.zlin.estranky.cz/clanky/batovy-zavody/batovy-pomocne-zavody-_bapoz_---otrokovice---batov.html

www.zlin.estranky.cz - nový Zlín - Jižní svahy - obytný soubor ve Zlíně. In: Www.zlin.estranky.cz [online]. 2006, 20. 2. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.estranky.cz/clanky/novy-zlin/obytny-soubor-jizni-svahy.html>

Z historie obce. In: Vítejte na stránkách obce Ostrata [online]. 2011, 16. 3. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://www.ostrata.cz/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=44&Itemid=37

Základní informace | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/zakladni-informace-cl-1.html>

Zlín | OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA. In: OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA ZLÍNA [online]. 2014, 20. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/mistni-casti-a-komise-cl-736.html>

Želechovice nad Dřevnicí. In: Ístopisný průvodce po ČR [online]. 2009, 14. 4. 2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://www.mistopisy.cz/zelechovice-nad-drevnici_10422.html

9.3 Mapové podklady

Topografická mapa ČSR. List 25 – 323 Gottwaldov 1 : 25 000. Český úřad geodetický a kartografický

Základní mapa ČS. List 25 – 323 Zlín 1 : 25 000. Český úřad zeměměřický a katastrální, Brno, 2012

Základní mapa ČS. List 25 – 314 Otrokovice 1 : 25 000. Český úřad zeměměřický a katastrální, Brno, 2012

QUITT, E. (1975): Klimatické oblasti ČSR 1 : 500 000. Geografický ústav ČSAV, Brno, 1975